

СРПСКА ВОЈСКА

ЛИСТ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГОДИНА II БРОЈ 7 21. АПРИЛ 1993. 15.000 ДИН.

СРПСКА ДРЖАВА НА СРПСКОЈ ЗЕМЉИ

ОЧЕВИ УБИЈАЈУ СРБЕ, А МАЈКЕ СУ У СРБИЈИ

Момчило Крајишник

НАГОВЈЕШТАЈИ ДУГОТРАЈНЕ БОРБЕ

На наш конкурс за избор најуспјешније фотографије до сада је приспјело мноштво радова. Мада пред тешким задатком, Редакција је за најбољи међу њима, оцијенила фотографију ЗОРАНА МИЛОВАНОВИЋА, снимљену 1. фебруара 1993. године у избјегличком кампу у Бијељини.

Подсјећамо вас да наш конкурс и даље траје уз помоћ ДД "РОМАНИНКА " из Сокоца

Издаје Центар за информисање Главног штаба Војске Републике Српске

За издавача:
др Станко Нишић,
пуковник

Лист уређује редакцијски колегијум

Главни и одговорни уредник:
Миладин Петровић,
капетан прве класе

Замјеник главног и одговорног уредника:
Борислав Ђурђевић,
потпоручник

Редакција:
Борислав Ђурђевић (војска, ратиште), Ристо Мотика (друштво, привреда), Александар Петрановић (документа, свједочења), Драгољуб Јекнић (култура) и Дејан Гутаљ (репортажа).

Дописници:
Милан Пантовић, Даворин Рељић и Миленко Шукало (Бањалука), Радмила Жигић (Бијељина), Вук Ковачевић (Власеница) и Обрен Жерајић (Билећа)

Технички уредник:
Тихомир Коловић,
капетан прве класе

Дактилограф:
Слободанка Радовић

Телефони: 071 868-324 и 011 657-148
Локали: 395 и 191
Телефакс: 011 657-148
Жиро рачун: 12900-637-3497 СДК Соколац (За лист "Српска војска")

Рукописи се не враћају

Насловна страна:

Српски граничар

Фото: *Божидар Милошевић*

ХРИСТОС ВАСКРСЕ И ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!

ДРАГИ ЧИТАОЦИ,

Људи живе више оним што немају, него оним што имају.

Данашњи дан је нешто што јуче нисмо имали. Данашњи дан је јучерашња жеља и јучерашња будућност. Јуче смо живели у мисли о данашњем дану, славном и великом. Кад је јутрашњи дан освануо, ми почињемо мислити о сутрашњем дану. И тако, наше мисли и жеље су брже од времена и крилатије од дана. Ми претичемо време и јуримо напред.

> ”Треба служити чести и имену
> Нека буде борба непрестана...
>
> На гробљу ће изнићи цвијеће
> За далеко неко покољење”...
>
> Његош, ”Горски вијенац”

Ретки су часови у животу у којима заборављамо на време, и говоримо: нека ови часови буду вечност! Ретко је, када се време прокрада мимо нас и ми га не опажамо. Тако се целог живота задржавамо на ономе што је далеко, а мање на ономе што је близу. Више живимо оним што видимо својим умом и срцем, него оним што гледамо својим очима. Више се надахњавамо оним што немамо, него оним што имамо. Отуда је увек само мањи део среће у нашим рукама, у садашњости, а већи је део у будућности, у облику наших жеља и бољих времена.

Наша српска историја није више на ступњу пастирске идиле и још мање на ступњу културне блазираности. Ми се сада не налазимо на ступњу највеће духовне глади, нити на ступњу потпуне културне засићености. Ми не осећамо глад за полукултуром, већ за правом, истинском културом. Осећамо глад за оном културом која не чини унижење, већ достојанство и понос човечанства. Ми данас осећамо глад за правдом која не чини унижење, но достојанство и понос човечанства. Столећима смо били гладни и жедни људске правде. Ми смо је били утолили онда, када смо се уверили да правда не долази сама нити је треба чекати, већ се за њу овде на земљи треба борити. Правда с вером долази с неба и надом у Бога.

Ја не замишљам срећу једног народа као презасићеност, ни чулну ни духовну. Ја њу замишљам као унутрашњу моћ и спољашњу могућност за слободну делатност. Унутрашња моћ је првенствено она што природа даје и оно што сам народ својим трудом развија. Спољашња могућност је нешто, што зависи од много којечега и ван нас, чега смо ми Срби највише гладни? То је она спољашња могућност, која нам је неопходна, да би показали нашу унутрашњу моћ. Јер пре него што на слободи покажемо ту своју унутрашњу моћ, не можемо ни ми сами, нити може свет знати нашу вредност.

Нама Србима је данас један део нашега тела слободан, а други везан. Како да се крећемо и надмећемо са онима који су слободни и слободно јуре поред нас? Ако будемо сад у овом зимском стадијуму приграбили снаге, ми ћемо лако процветати, када нас пролећна светлост обасја и топлота огреје. Будемо ли сада пренебрегли то прибирање снаге, узалуд ће се пролећње сунце трудити око нас.

Нама васкрсли Господ говори: Ви спадате у оне народе у свету који су понижени и увцељени. И ја сам увек био са пониженима и увцељенима. Ја сам друг и пријатељ ваш, који броји уздахе и мери сузе ваше. Ја ходам раме уз раме с вама кроз историју вашу и пратим ваша падања и устајања. Ви сте ме често превиђали и избегавали, но ја вам се никада нисам ни наметао, као што се прави пријатељ пријатељу не намеће.

Историја великих и презасићених народа, престала је бити мојом историјом, док је ваша историја увек била и још данас јесте моја историја, тј. историја глади за правдом и страдања. Оно у чему се ви разликујете од Мене и од бољих предака ваших, јесте у томе што се још нисте уверили да спољашња слобода не вреди много без унутрашње слободе и спољашња моћ не вреди много без унутрашње моћи. И још нешто, драги моји пријатељи, држите се збиље, да сви ви морате у жељену грађевину узидати најмање по једну добру циглу. Сви сте ви зидари ваше будућности.

И још нешто. Верујте у Мене, јер вера у Мене, значи вера у себе, а вера у себе значи победу. Не узимајте пре времена другу храну, да се не разболите. Верујте у Мене васкрслог, васкрситеља и победиоца греха, смрти и ђавола. Ја верујем у вас, у вашу будућност. Ваша будућа срећа, део је срећног човечанства, а срећно човечанство крајња је жеља Моја.

Што нам остаје друго драги моји, него да пођемо од себе. Будимо претече деци нашој у зидању њихове срећне будућности. Никада не долази благостање земљи, ако се не појаве претече. Будимо ми те претече деци нашој у зидању њихове срећније будућности, ти почетници. Нека нам потомци виде и осете један одважан покушај, до краја осмишљен и изведен. Будимо ми у добрим делима деци нашој претече, и деца нашој деци. Није никаква срамота ни понижење добрим делима бити дете. Уосталом, то је неопходан услов за улазак у Царство Божје, у сваку обећану и идеалну земљу. Царство Божје је наша блажена будућност на небу. Но, Царство Божје је исто тако наша блажена (срећна) будућност на земљи. Ми ни у једно Царство Божје нећемоући, ако не будемо веровали као деца у немогуће као могуће и не будемо се одушевљавали својом будућношћу. Ако не будемо као деца пришли васкрслом Господу и научили се од Њега трпљењу и страдању, и у исто време вери у себе и победу својих идеала, промашаји су неизбежни. Ми ако не приђемо као деца васкрслом Господу, ми ћемо онда испунити пророштво оних злослутних беспосленика, код нас и вани, који беспослено ходе по пијацама и улицама и вичу: ”Ништа од Срба не може бити.

Будимо као деца и призовимо себи децу, те сјајне витезове наше будућности. Не удаљујмо децу своју од себе и када им се приближимо отресимо свој прах са себе, да их не би упрљали.

Рецимо деци: ”Нека сте благословени децо наша. Благослов наш је наша жеља, да се ви учините заслужнијим од нас.”

Нека сте благословени децо наша и нека трње расте по путу вашем, као што је расло по путу нашем и по путу наших предака. Не руже, но трње, јер пут од ружа води наниже, а ви морате на висину, уским путем, кроз трње. Ми смо падали уморни на сред нашег трновитог пута, окрвављени и изнурени опет устајали и пењали се на висине. Но, ви морате бити јачи од нас и не обзирите се на ниже, већ корачајте напред преко своје сопствене крви, и суза и зноја. То је пут овога света, где непријатељ ђаво ради.

Нека сте благословени децо наша, и нека је ваш број велики, да би они који клону и падну, имали замену. Нека има што више очију које ће гледати једну исту мету, и што више ногу које ће трчати тој мети. Нека има што више глава, чије ће се мисли дизати у висине, једном истом Богу и што више срца чије ће се племенито куцање сливати у једно.

Крвава је ова земља у којој сте ви рођени децо. Ми вас поздрављамо као сјајне витезове. Будите и останите у сјајности витезова. Ми смо били сјајни, па нам је потамнела

ЧЕСТИТКА ГЛАВНОГ ШТАБА ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Свим грађанима и припадницима Војске Републике Српске, у име Главног штаба и своје лично, срдачно честитамо ВАСКРСЕЊЕ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА - ВАСКРС, са жељом да га достојанствено прославимо и да што прије дочекамо слободу.

Српски народ ове године ВАСКРС дочекује у борби за коначно ослобођење и стварање своје српске државе. У тој борби испољено је високо јединство народа, Војске, политичке и духовне власти и показана спремност и решеност да се истраје до њеног праведног, часног и достојанственог завршетка.

У досадашњој одбрамбеној и ослободилачкој борби своје животе су дали многи јунаци српског народа, а пале су и многе недужне жртве међу цивилним српским становништвом, што нас обавезује на слогу и јединство у борби до побједе.

У жељи да ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО прославимо достојанствено и према приликама, уз потпуну будност на свим линијама одбране, Главни штаб Војске Републике Српске, сви борци и старешине, истичу да су били и остају са својим народом и његовим духовним и политичким руководством.

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

КОМАНДАНТ
генерал-потпуковник
Ратко Младић

сјајност наша. Потамнела је вера наша у нама, па и ми постадосмо тамни. Вашим сјајем ми се сада просветљавамо и вашим подвизима живимо и радујемо се. Ходите у загрљај наш, да вас нахранимо нашом жељом и да ви надахнете нас вашом вером.

Малена је ова наша земља децо наша, у којој сте ви рођени. Но, она и није цела наша отаџбина. Но, не стојмо, већ зидајмо да би се угрејали! Наши непријатељи стоје око зидова наших и сваки дан чине покушај, да би их проломили и срушили. Ако стојимо и гледамо ми њима помажемо, ми постајемо недостојни наследници предака својих.

Малена је ова земља наша, но ви будите велики и надрастите земљу нашу. Будите велики у вери у васкрслог Бога, јер та вера побуђује веру у себе, која је претеча сваке победе.

Будите велики у надама својим. Ко се мало нада, мало и добија. Нека ваше наде превазилазе садашњост и сваку стварност. Поруше ли се неке наде ваше, одмах зидајте друге и веће. Будите велики у надама, јер наде су будућност. Ко нема нада нема будућности.

Будите велики у љубави. Љубав је огањ, којим гори свет. Прибавите што више овог огња у срца ваша, и бдите да се пламен његов никако не угаси. Љубав је жртва ваша ономе што ви обожавате. Ако имате божанства, имате и жртава. Чувајте се да не останете без иједног божанства, да се жртвени пламен не би у вама угасио. Будите ревносни свештеници свога олтара. Потпаљујте сваког дана на њему жртву Богу и свему ономе што вас стављa близу Бога.

Будите велики у истрајности. Газите трње и пењите се на висине истрајно. Трпите и певајте. Нек сузе теку од бола, а уста отворите за песму. Живите будућношћу и поучавајте се садашњошћу и прошлошћу. Нека се вашој истрајности задиви свако, као и прецима вашим. Нека величина ваша постане гласна на све стране.

Молите се Богу и Њега се једино бојте. "Наш свети цар Лазар приволео се Твом Царству небеском. Ми, потомци његови, стојимо уза свога светога Цара - Мученика. Знамо, само кроз мучеништво долази се на небо. Подижи и нас у мучеништву. Само ће хероји правде видети лице Твоје. Ти Боже, једини можеш удахнути у мртве кости живот и херојство у мале душе! Једини велики Господару, осветли ум и подигни срце слугама својим, да никада не чезну за неправдом и никада не клону у борби за правду".

Честитајући радосни празник ХРИСТОВО ВАСКРСЕЊЕ свима, а нашим војницима на ратишту посебно, молимо се Богу, да овај бесмислени сукоб што пре престане и који никоме код нас није требао. Молимо се да се ми православни Срби у њему понашамо увек као људи, а никада као нељуди. Молимо се Богу да сви који нас не навиде и планове кроје на нашу штету, то чине Јеванђељем Христовим и схвате да Српски народ никоме зло не чини и не жели, а увек је спреман да мир дође и добра воља међу све људе код нас и у свету.

ХРИСТОС ВАСКРСЕ И РАДОСТ ДОНЕСЕ!
ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ И ТУГУ ОДНЕСЕ!

Ваш молитвеник пред васкрслим Господом
Митрополит Дабро-босански Николај

ГОДИНА РАТА У БИВШОЈ БИХ

Наговјештаји дуготрајне борбе

Пише мр Момчило КРАЈИШНИК

Прошла је година од момента када је српски народ устао у одбрану своје слободе и своје републике и сигурно је да се може много тога рећи шта је све урађено, а шта није. Основно је да је српски народ у претходном периоду чинио све да избјегне рат и крвопролиће и да се мирним путем ријеши босанскохерцеговачка криза. Међутим, међународна заједница је, остварујући своје циљеве, без основа и пристанка српског народа, признала БиХ иако је свима било јасно да ће послије цијепања Југославије неминовно доћи и до распада БиХ, као "Југославије у малом". Тако је пропала прилика да БиХ без рата, доживи своју трансформацију и да постане конфедерална држава - три потпуно равноправна народа. Таква ситуација је охрабрила оне који су жељели да БиХ буде муслиманска држава, који су заговарали једностране одлуке и прегласавање српског народа, што је било довољно да Алија Изетбеговић прогласи мобилизацију и да дође до рата који је однио многе жртве и који је најтеже погодио невино становништво. Срећом, српски народ је, захваљујући доброј организацији и спремности да се одбрани ако буде нападнут, избјегао геноцид онакав какав је био од 1941-1945. године. Српска демократска странка је, политичким активностима и благовременим информисањем, отворила очи српском народу - да му се спрема уништење. Та припрема је пресудно утицала на то да српски народ спремно дочека рат.

Када су муслиманска и хрватска страна одбијале да шаљу војнике и резервисте у тадашњу, још регуларну југословенску војску, ми смо нашем народу сугерисали да иде у ЈНА. Тако смо наоружани дочекали овај рат и под окриљем наше територијалне одбране ми смо одбранили највећи дио својих етничких простора. Међутим, послије повлачења ЈНА утврдили смо да је потребно да формирамо своју војску и за врло кратко вријеме смо је формирали.

Наша војска је имала много тежак задатак: да поправи одређене положаје, да ослободи одређена подручја, али најтеже је било одбранити оно што је стечено и што је у првом моменту хаоса због одређених несигурности било можда лакше ослободити. Цијела ова активност наше војске је прожета једним великим преображајем старјешинског кадра и војске у цјелини која је добила нови синоним: постала је српска и вратила се традиционалним обиљежјима, врлинама и моралу који је својствен српским ратницима у претходним ратовима.

Упоредо са формирањем своје војске и њеним националним преображајем активно смо се бавили међународном политиком, при чему смо имали релативно добре успјехе. Они су садржани у томе што смо успјели да се равноправно боримо са једном моћном машинеријом, медијском пропагандом у међународним размјерама. На другом политичком плану успјели смо да афирмишемо Републику Српску тако да више нико не може да тврди како она не постоји. То више не могу да тврде ни УН, ни ЕЗ, без обзира на то да ли нас признају и да ли схватају шта је српско руководство говорило прије признавања БиХ.

Дуго смо се борили са ЕЗ која је по сваку цијену жељела да створи унитарну БиХ, а сада се боримо са УН које свим силама хоће да своју грешку, грешку признавања БиХ, амнестирају и да оживе "мртво новорођенче", што је, сасвим је извјесно, немогуће. Сви су већ свјесни да је БиХ авион који никада неће моћи да полети. Мапе које се данас нуде Србима су неправичне јер оне представљају реализацију једног пројекта да се Срби поцијепају унутар БиХ, да им се онемогући коридор преко Посавине, да се Република Српска и Република Српска Крајина једним вјештачким тампоном претворе у нови Нагорнокарабах у БиХ, да се временом та подручја иселе и препусте интересној сфери Запада. Зато ми имамо више стратешких циљева које наши борци треба да знају. Прво, због историјског процеса, због тога што нема другог начина у оваквој ситуацији, сматрамо да се морамо раздвојити од муслимана и Хрвата - да свако конституише своју конститутивну јединицу и да се послије, по могућности, повежемо на нивоу бивше БиХ.

Други наш стратешки циљ јесте да ми морамо бити повезани на цијелој нашој територији, јер не можемо прихватити да нас распарчавају. Не можемо прихватити никакве мапе којима би се, потезом пера, избрисали традиционално српски крајеви попут Козаре и Поткозарја. Слиједећи наш циљ је да Подриње мора бити српско, нормално уз уважавање муслиманских етничких простора, јер ми не желимо да узимамо њихове просторе, него желимо да оно што је припадало Србима буде у српским провинцијама. Ријека Неретва би требала да буде граница између западне и источне Херцеговине. Сарајево је други српски град у Југославији и ми сматрамо да треба да се подијели, јер не можемо прихватити да територија која је некада била искључиво српска данас буде у муслиманској провинцији. Република Српска, такође, има право природног изласка на море и ми смо тај свој захтјев упутили међународној заједници. Можемо се одрећи права изласка на море у Неуму, пошто сматрамо да је потпуно национално насељено Хрватима, али нећемо се одрећи нашег права да као држава близу мора добијемо излаз на море, јер то нам припада и по међународном праву.

Још много тога морамо учинити на повећању борбене спремности и трансформацији наше војске и прилагођавању времену и ситуацији. Мислим да нам предстоји још дуготрајна борба за слободу, независно од тога што до примирја и прекида рата може доћи, јер ће ове границе дуго бити ровите. Међутим, треба имати у виду да до прекида рата можда и неће доћи због тога што су наши противници спремни да наставе рат, уздајући се у страну војну интервенцију. Зато ми морамо бити спремни да оружјем бранимо своју слободу и да се у исто вријеме, дипломатским и политичким путем, боримо да дођемо до циља.

Морам истаћи да смо урадили велики посао, али велики су притисци међународне заједнице и не смијемо олако прилазити овом проблему. Та заједница је у америчким, њемачким и турским рукама који имају жељу да, као некад пред Берлински конгрес, ово подручје ставе у своју интересну сферу да пониште битисање Републике Српске и Републике Српске Крајине. На том плану ми ћемо учинити све да се Република Српска и Република Српска Крајина што чвршће повежу, да имају чак заједничке органе, скупштину, министарски савјет као владу, предсједништво, да заједнички наступамо у међународним преговорима. Захтијеваћемо и инсистирати на свесрпској скупштини свих српских република да би се тачно дефинисао национални програм српског народа. Трудићемо се да то повезивање буде што чвршће.

Ми морамо бити поносни на патриотизам и морал који се већ увелико изградио код нашег народа, али на том плану морамо учинити још много више, због тога што нам је духовни дио српског бића био закржљао а овај физички је био у служби сасвим других идеологија. Ово је сада први пут да се брани национални интерес, први пут се одвија једна нормална природна активност да не дозволимо да изгубимо право на самоопредјељење, водећи рачуна о томе да никога не оштетимо. □

ГОДИШЊА АНАЛИЗА ОДБРАМБЕНИХ БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Рат за праведан мир

Један од највећих резултата Војске Републике Српске је тај, што је омогућила формирање државе без подела у народу и што први пут од Косова до овог рата није било сукоба између Срба, а чему је, по оцени Главног штаба, допринело максимално јединство, руковођења и командовања

У Главном штабу Војске Републике Српске почетком овог месеца одржана је годишња анализа развоја и одбрамбених борбених активности Војске. Анализа је обављена у условима жестоке битке на међународном плану да се Србима призна право опстанка на родној груди и на годишњицу битке за Купрес.

На основу веома богате документације и обављених војно-стручних анализа на скупу је оцењено да је Војска Републике Српске, у веома неповољним условима, крајњим напрезањима и пожртвовањем, заједно са српским народом, успешно обавила све постављене задатке, заштитила на-род од геноцида, ослобо-дила највећи део српских територија и створила услове за функционисање државних институција и даљу политичку борбу за част и достојанство српског народа. Истакнута је чврста опредељеност за што скорије окончање рата и за сигуран, праведан и частан мир, али и решеност и способност за одбрану животних интереса свог народа од свих покушаја и облика угрожавања. Гаранција за то су, како је истакнуто, веома висок борбени морал, духовно и политичко јединство народа и Војске, показана борбена ефикасност и чврсто уверење да се води изнуђени одбрамбени и праведни ослободилачки рат који се мора и окончати праведним миром.

Поред чланова Главног штаба и команданата виших јединица и установа, овом значајном скупу присуствовали су Врховни командант Оружаних снага РС др Радован Караџић, председник Народне скупштине мр Момчило Крајишник, Његово високо преосвештенство митрополит Дабро-босански Николај и бројни други представници државних и политичких органа Републике Српске.

Српски народ спашен од тоталног геноцида: генерал-потпуковник Ратко Младић

Скупе илузије

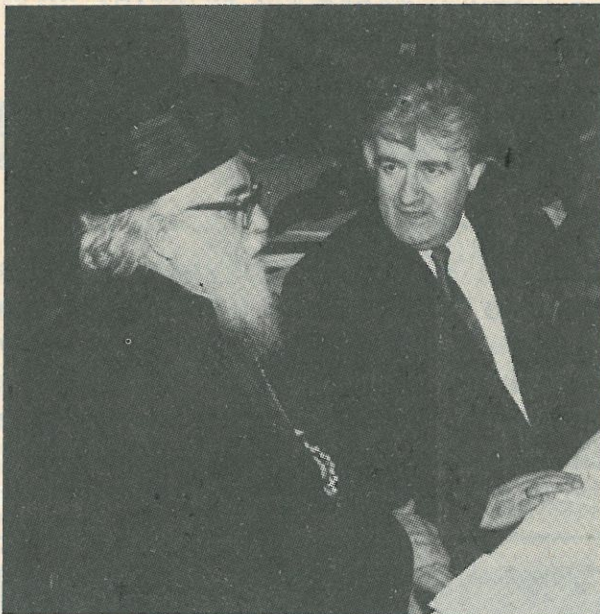
Командант Војске Републике Српске генерал-потпуковник Ратко Младић у уводном излагању је, између осталог, рекао:

- Пре годину дана наш народ водио је жестоке и победоносне битке на Купресу и у доњем току реке Босне да би спречио да се усташке чељусти склопе у централној Босни. Тада су створени оперативно-стратегијски услови за спречавање највећег геноцида и тоталног уништења српског народа на његовим вековним огњиштима западно од реке Дрине. У време поменутих операција многи Срби нису били свесни опасности, нити су могли схватити злочиначке намере усташке коалиције која је ушла у комадање Југославије са јасним циљем и припремљеним плановима.

Део нашег народа био је заслепљен идејом заједништва, братства и јединства и живео је са илузијама да ће се бура рата брзо стишати, што је на жалост однијело многе животе, посебно у градовима и селима са већинским муслиманским и хрватским живљем. Огромни злочини, разорена српска села, дуге колоне избеглица из Словеније, Хрватске и делова бивше БиХ у којима је било већинско муслиманско и хрватско становништво били су пропраћени невиђеном пропагандом која је пласирана тако да се светско јавно мнење окрене против српског народа у целини. То је био циљ моћних земаља германског и дела исламског блока који су фактички, политички и војно стали иза снага сецесије због својих интереса.

Војска Републике Српске се почела рађати из недара народа и дела јединица тадашње ЈНА, састављених од припадника српског народа са простора бивше БиХ, што је допринело да се целе јединице, па и неки оперативни састави трансформишу у Војску Републике Српске. Трансформацију су пратили: незабележени притисци међународне заједнице на српски народ; уцене и претње војном интервенцијом које трају и до данас и отворена подршка хрватско-муслиманској коалицији; стварање пакта Хрвата и муслимана и бездушна агресија Хрватске на бившу БиХ; беспомоћно ангажовање снага УН на заштити српског народа у Републици Српска Крајина од геноцида; доношење резолуција Савета безбедности УН од којих су неке омогућавале легално наоружавање хрватско-мус-

лиманске коалиције, док су српском народу парализали део ефектива из неких европских, исламских и неких прекоокеанских земаља; неочекивано повлачење бивше ЈНА са простора БиХ и Конавла што је резултирало великим жртвама; све отвореније и пристрасно ангажовање ЕЗ у растурању бивше Југославије до отвореног уплитања дела земаља германског блока на челу са Немачком и дела исламских земаља на челу са Турском у ратни сукоб; пасивност и незаинтересованост до потпуне издаје неких савезничких земаља српског народа у претходном рату; одсуство православног и свесрпског националног програма и циљева, као и подељеност која је ишла на руку агресорској хрватско-муслиманској, усташкој коалицији...

Реални оптимизам:
митрополит Николај и предсједник Караџић

Повратак јединства

Генерал Младић је као позитивно у стварању Републике Српске и Војске истакао: "... високу патриотску свест српског народа који се масовно одазвао у борбу за одбрану од усташке најезде и агресивних циљева њихових помагача, што је и резултат јасно дефинисаних циљева наше борбе на Скупштини Републике Српске од 12. маја 1992. године; јединство српског народа изражено у резултатима једногодишње борбе; несебичну подршку српског и црногорског народа, водећих личности СРЈ, Србије и Црне Горе, који су подржали нашу праведну борбу за национално ослобођење и опстанак, чиме су нас трајно задужили, посебно у лечењу и рехабилитацији рањеника и збрињавању нејачи; херојски отпор народа, руководства и српске војске у Републици Српској Крајини који су се и најновијем, као и претходним, нападима усташке Хрватске херојски супротставили; подршку и ангажовање нашег свештенства из Српске православне цркве, како у земљи тако и из прекоокеанских земаља; свесрдну помоћ српског становништва на раду у разним земљама света, као и помоћ многих појединаца и радних колектива из Србије и Црне Горе; ангажовање многих појединаца и јавних личности и донатора, који лично или преко удружења Срба помажу наш народ и његову борбу; ангажовање делова међународних институција на пружању хуманитарне помоћи; подршку медија СРЈ и неких страних земаља који су допринели да се истина о праведној борби нашег народа пробије у свет..."

Војска Републике Српске, истакао је генерал Младић, формирана у јеку најбруталнијег рата нашег народа у његовој историји. Орга-низацијски је учвршћена и читавом свету је доказала своју успешност, јер је сачувала свој народ од тоталног геноцида и истребљења. Један од највећих резултата Војске Републике Српске је тај, што је омогућила формирање државе без подела у народу и што први пут од Косова до овог рата није било сукоба између Срба, а чему је, по оцени Главног штаба, допринело максимално јединство, руковођења и командовања. Српска војска је остварила више бриљантних победа од којих су неке поучне и вредне изучавања у војним школама. Успешно су заустављене бројне усташке офанзиве. Операција "Коридор", Одбрамбене операције у Подрињу, Сарајеву, Херцеговини, Купресу, Јајцу, Броду, Дервенти и бројне друге примери су успешне борбе наше војске, Министарства унутрашњих послова и народа као целине који се одликују високом синхронизацијом и стручношћу у планирању и извођењу борбених дејстава најширих размера и потврда да храброст наших бораца и народа представља најзначајнију снагу у реализацији политичких циљева у овом, нама наметнутом рату.

Обраћајући се учесницима савјетовања др Радован Караџић, председник Председништва Републике Српске и врховни командант Оружаних снага је, између осталог, рекао:

Председниково признање војницима

- Ова генерација у целом српском народу, у Републици Српској Крајини и Републици Српској, посебно, домогла се опасне дужности да спаси српски народ и да једном за сва времена избјегне опасности од уништења и створи једну државу у којој неће бити њених непријатеља. Кад погледамо од Косова до данас како нам је било, све до доласка Аустро-Угарске били смо кметови. Извлачили смо се испод спахија и ага, а потпадали под туђинску власт једне велике западне империје. На Берлинском конгресу, иако смо били већина у БиХ, нисмо као народ имали никакве претпоставке да се одбранимо и дигнемо глас. За нас су се борили на Берлинском конгресу представници Србије и Црне Горе који нису могли много да ураде јер су тек на том конгресу признате. Ми смо тада били потпуно немоћни, морали смо да прихватимо аустроугарску окупацију. Године 1914. наше људе из Босне су присилно мобилисали и упућивали на Србију и друге фронтове, а онда смо 1918. године ослободили све јужне Словене, осим Бугара, и створили државу. Поново смо 1941. године потпали под туђу власт и ушли у туђу државу.

Нема, дакле, заслужније генерације за српство и заслужнијих војника, од Косовског боја до данас, од вас. Они на Косову, па онда ви. Ми тога морамо бити свјесни. Данас смо чули и за тешкоће између цивилних власти и старјешина, чули смо и о пљачки и о манама, о многима који су дезертирали у Југославију и отуда нам можда шаљу неку помоћ, али они треба да буду овдје.

Но, у цјелини гледано, ви сте фактор који је о јаду забавио читав свијет. А то је зато што сте коначно народна војска, што сте народ и што су све снаге сабране и суперпониране на једном правцу. Никада нико никога не може натјерати да се бори за неке теоријске мисли као што је сада сав народ устао и бори се испред својих кућа да их сачува и опстане. Зато можете и морате бити поносни на све

оно што сте до сада урадили и што ћете урадити.

И сами сте на трагу одређених проблема и грешака, а они се углавном односе на проблеме психолошке природе. Психологију не трпим, зато што њој нема мјеста код зрелих људи. Не може се, дакле, командант наљутити на предсједника општине. Може утрошити неку енергију да га привуче, може да поразговара са њим. А исто тако предсједник општине не смије имати емоције, јаке, непријатне и непријатељске према команданту бригаде, батаљона.

Сличност с израелском борбом

Може се претпоставити да ће наша борба за опстанак и нашу државу бити слична оној Израела, јер је доста сличности између наших непријатеља. Зато ми се веома допала идеја о укључивању жена у обуку. Ми морамо наш народ да опремимо и обучимо за рат, али не да га милитаризујемо. Треба да будемо сви војска и сва војска народ. Може се догодити да се рат заврши војничким свршеним чином, да се остане на линијама гдје је ко. Може бити погађања али се може десити да наши непријатељи ратују преко посредника, тј. да наоружају Хрвате и муслимане, да их добро опреме и да им помогну из ваздуха. Морамо о томе размишљати не да би се плашили, већ да имамо одговор. Одговор ће бити у оспособљавању старјешинског кадра, нарочито нижих чинова, оних тамо у рову директно са јединицом. Кад год нема дејстава мора да се врши обука старјешина, као и духовно дисциплиновање и стварање часног српског официра, каквог смо некад знали, који ће бити понос свога народа.

Вама је запала част да створите српску државу и ја сам увјерен да ћемо то урадити и нема те силе која ће нас спријечити, јер је и Бог и народ с нама. Ја имам реални оптимизам јер нема земље у Европи која жели велики рат. Да има, Бог нас не би спасио од рата. Сада пријете свим и свачим, али ми не видимо комшију, осим Хрватске, који би хтио рат. Но, ми морамо да се спремамо, да имамо добру војску, одане официре и дисциплиноване војнике са моралом, чашћу и оданошћу основном задатку. Морамо одвојити доста људи и жена за производњу. За то нам опет може послужити примјер Израела, гдје је војни рок знатно дужи, али док не учврстимо државу и стекнемо пријатеље који ће нам помоћи морамо и ми имати снажну војску, укључујући и жене. □

Митрополит Дабро-босански господин Николај:

Српско не освајачима

- Српски народ је у историји увијек знао да каже не свим освајачима ових простора. Берлински конгрес остао је недоречен. Аустро-Угарска је тада тражила да има своје базе у Новом Пазару и даље према југоистоку, како би одржала зелени појас који би је повезивао са Истоком. Та идеја, чини ми се да је у овом времену процвјетала, али се сигурно зато доста припремала. То потврђују догађаји у Словенији, Хрватској па и овај у Босни. То је припремљени сценарио који је требао да прође као на филмској траци, а тако је и прошао. Данас више није ни тајна да се све то припремало у кухињи НАТО-пакта. Ако имамо у виду и то да се на Балкану требају створити двије исламске земље, једна у Босни и друга проширена Албанија на подручју Косова и дијела Македоније, онда је сасвим разумљиво да све ово што се догађа иде по неком сценарију неког новог уређења свијета. Они су се надали да ће српски народ све ово оћутати и савити врат као што је савијао 1941. и у поратном времену када смо били само један осми дио, без обзира на величину популације, али су се у овом случају сигурно преварили.

Генерал-мајор Живомир Нинковић, командант В и ПВО:

Право на одбрану

- Не видим никакву логику да припадници једног вида војске и родова унутар њега имају право борбе и одбране свога народа, а да неки немају. Зато мислим да наше Вахдухопловство и противваздушна одбрана, такође, имају право на одбрану земље и народа.

Генерал-мајор Грујо Борић, командант 2. крајишког корпуса:

Погубно по морал

- Негативно на борце су утицали чести прекиди ватре, потписивања примирја, нефункционисање власти на нивоу општине, немогућност да се стане на крај ратним профитерима и дезертерима којих у СРЈ има око 1600, склањање јединачних картона за поједине војне обвезнике и резервне војне старешине у војним одсецима, распрострањеност криминала уз учешће и помоћ припадника војске, појаве недисциплине у јединицама и немогућност одвођења јединица на друга подручја (што је карактеристично за Дрварску бригаду), појаве паравојног и параполитичког организовања, нередовне исплате плата и нерешена статусна питања старешина који су дошли из Словеније, Хрватске и Македоније. Жалосно је да наше старешине и после две године вођења рата морају да доказују да нису издајници.

Генерал-потпуковник Момир Талић, командант 1. крајишког корпуса:

Трећа ратна година

- Први крајишки корпус је од 1. априла у трећој години рата. Почели смо у Западној Славонији са 1650 војника бивше ЈНА и спасили тај српски крај, а сада смо израсли у веома јаку јединицу. Од већих места ослободили смо Дервенту, Модричу, Јајце, Влашић и Влашићку висораван, Козарац, Котор Варош, Сански Мост и више од 300 насељених места.

У свему томе велику улогу имало је позадинско обезбеђење које није дозволило да, због недостатка материјалних и техничких средстава, стане било која операција.

Формирали смо Наставни центар у Бањалуци за обуку старешина и војника који веома квалитетно ради, а било би добро почети и са обуком жена.

Поред државне химне, химна 1. крајишког корпуса остаје: "Не може нам нико ништа".

Ратко Аџић, министар за унутрашње послове:

Ко профитира у рату

- Кад је ријеч о пљачки, крађи и профитерима можемо кратко рећи да се нисмо добро снашли. Ја бих пљачку дефинисао у три основна дијела: прво, тзв. ситна пљачка у којој војник однесе телевизор, видео, шпорет или нешто друго што нема већу материјалну вриједност, али јако негативно дјелује на људе који држе до части и поштења. Зато ту пљачку треба енергично пресјећи. Друга категорија су криминалци. Они су увек били криминалци. Њих ће само иловача излечити. Они су се најбоље снашли у овом рату јер су знали шта треба да траже, врло добро су се организовали и најбоље су прошли. Већином су то групе које су се у оквиру ВРС и МУП-а представљале као специјалне групе, а најчешће су избегавале да се ставе под било чију војну команду. Биле су добро обучене и нашминкане, а мало је која видјела метка и борбе. Они наносе штету и дјелују морално лоше на наше поштене борце а и на припаднике МУП-а. Трећа категорија су људи у оквиру државних органа, а особито у привредним организацијама гдје се као држава нисмо снашли да се ти привредни ресурси добро заблокирају и да се контролисано са њима манипулише и управља. Ја морам рећи да највећи проценат свих роба иде са каквим-таквим папирима али друго је питање колико су то квалитетни папири, ко их даје и како се ту манипулише са тим робама. Но, то ће сада бити у надлежности државних органа да их испитају, да те људе приведемо закону и да добију оно што их заслужује и од народа и од закона.

Припремио: Младен МАРЈАНОВИЋ

НАШ САГОВОРНИК ПРЕДРАГ РАДИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК БАЊАЛУЧКЕ ОПШТИНЕ

Не пристајем на безакоње

"У посљедње вријеме, на жалост, примијетили смо да је криминал у лаганом порасту. Глава тог криминала није овдје у Бањалуци, већ преко Дрине. Овдје су само посљедице...."

Господине предсједниче, Бања Лука је највећи слободни српски град западно од Дрине. Можете ли нам укратко представити Бања Луку данас?

- Тачно је то да је Бања Лука миран, неразрушен град, највећи град Републике Српске. Међутим, ја увијек подвлачим једну ствар: тај мир није резултат некакве среће, него резултат рада још од августа 1991. када смо почели размишљати шта нам је чинити да одбранимо град Бања Луку и ове границе према Хрватској. Тада је већ било јасно шта ће се десити након оружаних сукоба на Банији, у Лици, на Кордуну... а исто тако смо већ негдје у фебруару 1992. направили план одбране Бања Луке и приступили формирању лаких пјешадијских бригада. Цивилна милиција је такође преузела ратне задатке, Најјача концентрација најинтересантнијих привредних капацитета је управо у Бањој Луци. Нема ни једног дијела Републике Српске који може у тако кратком року и у таквом обиму дати економске ефекте за добробит читаве Републике Српске, као што је то Бања Лука и Крајина, јер су капацитети остали недирнути. Нажалост, од привреде града, а и Крајине,и је детерминисан је недостатком електричне енергије. Треба знати да је Бања Лука у мирно вријеме трошила између 90 и 129 мегавата електричне енергије, а била је спала на 8-12 мегавата. Због тога су нам и капацитети спали на 8-10 посто, а неки су и потпуно затворени као што је ваљаоница хладно-ваљаних трака, као што је "Синтетик", који не ради, али већина капацитета још увијек ради.

Град Бања Лука је по много чему логистичка подршка Војске Републике Српске. Бања Лука је и у живој сили дала највише ратника, око 20.000. Учествовали су у Западној Славонији, пробоју коридора, а сада их има и око Братунца, итд.

У овом рату се показало да ситуација на фронту директно зависи од функционисања правне државе и односа између војске и цивилних органа. Какав је тај однос у Бања Луци?

- Ми сам од самог почетка схватили шта је то цивилна власт, а шта су то војни органи. Војни органи се не мијешају у рад цивилних органа, нити цивилни органи у рад војних органа. Али зато постоји висок степен сарадње. То је више него очигледно. С обзиром на то да тек правимо државу, да је буџет за војску усвојен тек поткрај љета прошле године и да је он недовољан, то што није могла да уради држава да се војска квалитетно исфинансира урадиле су општине, урадила је ова привреда. Сви су они дали максимално колико су могли дати да се војска обуче, исхрани и обезбиједи све оно што је потребно за успјешну одбрану.

Да ли под тиме подразумијевате и бригу за породице погинулих бораца и инвалиде рата?

- Тек недавно смо добили министра за борачка питања, господина Ђокановића. Сада тек треба да се дефинише политика заштите бораца, борачких породица, посебно породица палих бораца, затим инвалида рата. То мора бити прописано и морају се предвидјети средства у буџету да породице са што мање траума поднесу губитак храниоца. Ми у општини у границама расположивих средстава, а понекад и преко тога, дајемо све што можемо дати да се обезбиједе породице док је ратник на фронту. Али, ратници на фронту би морали знати да општине у буџет издвајају 76 посто својих изворних прихода, а задржавају на нивоу општине 24 посто. Та 24 посто користимо за финансирање административног апарата, културе, комуналија итд. Средства су више но недовољна да би се ове функције обављале. Онога тренутка када капацитети прораде са 60-70 посто, проблеми финансирања и формирања фондова за инвалиде рата, за породице палих бораца, за збрињавање дјеце породица палих бораца, држава ће имати значајна средства и онда ће моћи системски да штити породице палих бораца и инвалиде и квалитетније финансира Војску Републике Српске.

У Бањој Луци је раније било доста пушкарања. Каква је сада ситуација у том погледу?

- Сада пуцањаве има далеко мање него што је то било прије 3-4 мјесеца. Тада је ноћу изгледало као да се изводе ратне операције у граду. Сада има ту и тамо спорадичних пуцњава. Међутим, треба имати у виду да је град Бања Лука неосвијетљен ноћу, па је то погодан терен за свакога онога ко попије мало више. Ја сам у пар наврата већ преко радија, ТВ и штампе рекао да један метак кошта колико пет хљебова.

Већ сте говорили о механизмима за успостављање правне државе. Да ли ти механизми функционишу кад је ријеч о паравојним јединицама и профитерима?

- Већ од самог почетка рата у Западној Славонији, гдје су се Крајишници и Бањалучани највише укључили, речено је: Свако онај ко обуче униформу Војске Републике Српске има сву заштиту. Међутим, у почетку је било покушаја да се праве некакве добровољачке јединице, али чим су се сукобиле са проблемом погибије и заштите породица људи су схватили да заштиту ужива онај ко је ишао у регуларну војску. Тако је урађено од почетка и ми никакву другу војску овдје нисмо имали.

Страначких војски на овом терену нема. Постоји само Војска Републике Српске. Не дај Боже да постоје војске ХДЗ и СДА итд. То овдје није дозвољено ни у једном тренутку. Треба имати у виду да је град Бања Лука транзитни град, да кроз њега пролазе и добровољци који иду за Книн, Банију и тако даље. Ми понекада видимо војнике са другачијим ознакама, које не носе српски војници. Они се овдје не смију дуго задржавати. Могу да продуже тамо гдје су пошли, или да промијене ознаке и стану у строј Војске Републике Српске.

- У посљедње вријеме, на жалост, примијетили смо да је криминал у лаганом порасту. Ја под криминалом не сматрам шверц, то су слабости извршних органа и полиције. Опасан је онај други криминал који се одвија на знатно крупнијем плану. Глава тог криминала није овдје, она је преко Дрине. Овдје су само посљедице. Ја се надам да ће криминал, када Србија заврши ову акцију коју је почела кренути да се пребаце са ове стране Дрине и да ће их стићи рука правде. За мене је криминал и пљачка, али то се одвија, нажалост, понекада и под окриљем војне униформе. Понекад се у граду бацају експлозивне направе, и томе се дају политичке конотације. Међутим, прави циљ је да се противправно домогне имовине грађана. То је закључено и на задњих неколико састанака између цивилних и војних структура. Договорили смо се да се томе стане у крај и да се они који то чине похватају и примјерно, по закону, казне.

Да ли ће нова Влада кренути оштрије и бескомпромисније у борбу против криминала?

- Уколико криминал не буду сасјекли у коријену, ја у таквој држави и када рат стане не бих желио живјети, јер ће та држава попримити све карактеристике држава у доба првобитне акумулације капитала, рецимо Америке из тридесетих година, са свим пратећим негативним појавама мафијаштва, отимачине и убијања да би се противправно домогли имовине. Наравно, то није погодно тло за било кога ко жели да улаже у ове крајеве. Ја сам, прије неки дан, примио двојицу Шпанаца који желе да овдје уложе капитал. Они овдје неће уложити капитал док се овдје не успостави правна држава, док им законима не буде заштићена имовина и уложена финансијска средства, као и њихови животи. Ако би се случајно десило оно што се дешавало у Америци тридесетих година, онда би овдје био један општи хаос. Зато, када ме неко пита да ли бих више волио да прво оживи привреда или да заживе закони, ја увијек кажем да бих више волио да заживе закони па ће онда привреда полако, у једном таквом миљеу, наћи свој пут развоја.

Муслиманска и хрватска пропаганда стално покушавају да Бањој Луци припишу етничка чишћења, рушење вјерских објеката, прогон свих који нису Срби.

- Један од наших уважених грађана недавно је дао изјаву да су све џамије у граду порушене. Недавно је овдје био и јапански војни аташе који је узео камеру и све то снимио да покаже свијету да су све џамије читаве. Према томе, лаж је лако доказати. Друго, речено је да је "ухићено" 250 муслиманки и Хрватица и да су одведене у непознатом правцу и да су силоване. Ја сам питао господина муфтију да ли зна за то. Он је одговорио: "Да их је десет одведено, ја бих то морао знати". Питао сам и господина бискупа, и он је рекао да не зна за то. Дакле, лаж се намјерно лансира.

По члану 10. Устава Републике Српске сви грађани, без обзира на вјеру и поријекло, имају иста права. Међутим, да се народ исељава - исељава се. Свако се на неки начин осјећа несигурним. Нико не зна да се одавде иселило 1.400 Срба, а исељава се и муслимански и хрватски народ, али не под принудом, него организовано и замјеном имовине за имовину. Треба знати и то да град има преко 17.000 избјеглица. Избјеглице и даље стижу нарочито из Западне Славоније, Ливна, Томиславграда, Зенице, Бугојна. Сви ти људи долазе са завежљајима након вишемјесечне тортуре од стране власти које су у тим градовима. То је, у ствари, етничко чишћење које Запад хоће да припише нама.

Крајина и Бања Лука животно зависе од резултата преговора. Да ли сте оптимиста у погледу успјеха тих преговора?

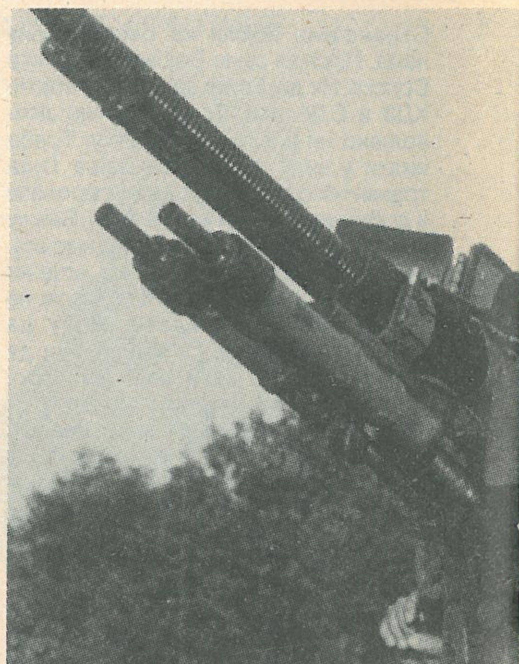
- Моје мишљење је да ће се ипак морати тражити рјешење у стварању три ентитета. Хоће ли они бити национално чисти или неће, то зависи од оне друге фазе разговора који ће утврдити права мањинских народа. Ко се рецимо опредијели да остане да живи у Републици Српској тај ће уживати сва права као сваки други грађанин. То је она друга фаза. Ја бих преко Вашег листа упутио апел свима онима који не схваћају да је град Бања Лука у жижи, да је овдје офис Високог комесаријата, Црвеног крста, да овдје нема дана када нема бар петшест страних новинара и да је њима само један циљ - да докажу да се у граду Бања Луци врши етничко чишћење, силовање, малтретирање итд. Зато много труда улажемо да сачувамо имиџ који већ у свијету имамо. Град Бања Лука ипак у овом ратном вихору сачувао имиџ мирног града, опет понављам не на срећу, већ уз огроман рад, а овај мир је коштао немира много људи који су овдје дању и ноћу дежурали. Зато молим и војнике који долазе са фронта, да не пуцају по граду, да не разбијају слику о граду Бања Луци која је у свијету створена, јер то је јака подршка, јак адут предсједнику Караџићу када тамо разговара. Не дај Боже, да му се овдје десе масовнија убиства или да дође до рушења неких важних објеката, то би му избило многе адуте из руку у преговорима у Њујорку и Женеви. □

Борислав ЂУРЂЕВИЋ
Фото: Миленко ШУКАЛО

ВРИЈЕМЕ КАД СЕ ПРАВИО ПУТ ЖИВОТА

Видовдански рапорт

Рачунали су, ваљда, да ће од Славоније, преко средње Босне, и западне Херцеговине до Далмације направити прстен и тако сломити српски народ и његову војску на овим просторима

План је био паклен: кад се већ Први крајишки корпус не може војнички поразити, ваља Босанску крајину економски бацити на кољена, а то се може, рачунали су, њеним одвајањем од Србије, односно Савезне Републике Југославије. Доноси се одлука о повлачењу ЈНА из Босне и Херцеговине, Изетбеговић истовремено нуди бајаги некакво примирје у мају те ратне 1992. А све, у ствари, смишља најужи Туђманов војно-политички штаб. У Посавину се хитро убацује регуларна војска Републике Хрватске и тако одсијецају Босанску крајину, Книнску крајину, Кордун, Банију и западну Славонију од осталог свијета.

Рачунали су, ваљда, да ће од Славоније, преко средње Босне, и западне Херцеговине до Далмације направити прстен и тако сломити српски народ и његову војску на овим просторима.

Синдром "заглављеног лифта"

И заиста друга половина маја и цијели јуни су вријеме клаустрофобије; људе слабих живаца захвата синдром "заглављеног лифта". Јер у то доба сви путеви воде - никуда.

Без лијекова умиру бебе у бањалучкој болници, умиру бубрежни и други тешки болесници. Апотеке, готово празне. Плачу здравствени радници... Најтежи проблем је са кисеоником, преврћу се и готово напуштена складишта по фабрикама, хитају вариоци са својим залихама, крајишке радио-станице упућују непрекидно апеле да се било гдје и било како пронађу залихе индустријског кисеоника. Све је то, међутим, недовољно. Борци са фронтова поручују "Кажите гдје има кисеоника, јуришаћемо на небо - ако треба - и донијети".

У продавницама понестаје основних животних намирница. И најтврђи Крајишници, а свикли су људи овдје на свакојаке невоље, врло су забринути.

Било је то и вријеме, да подсјетимо, почетка санкција против Савезне Републике Југославије. Савјет безбједности Уједињених нација не дозвољава полијетање авиона и хеликоптера са београдског аеродрома према Бањалуци. И то са хуманитарним теретом. Београђани протествују, демонстрирају. Пилоти добровољци дежурају на аеродрому спремни да полете чим стигне зелено свјетло од свјетских моћника. Једна група млађих пилота у Београду спрема се да самоиницијативно полети, без ичијег одобрења, али их спречавају у посљедњем тренутку, јер би то био велики инцидент. У Крајини нигдје ни једног страног новинара па истина тешко путује у свијет.

Све очи Крајишника окренуте су према генералу Момиру Талићу и најужој команди Првог крајишког корпуса. Тамо на тромеђи Босанске крајине, средње Босне и Посавине команда Корпуса распоређује јединице. Оне најелитније: увезује тенкисте и пјешадију, формира ударне извиђачке групе... Из Посавине неким путељцима и стазама, само њима знаним, пробијају се ријетки курири и јављају: "У Посавини постоје острва и острвца углавном српска села, гдје се људи добро држе и - очекују Крајишнике".

У истуреној команди Корпуса, за људе невјеште војничким знањима, нема неке посебне трке, као да је журба забрањена. Некаква нестварна тишина. Само ријетки знају да се ту врло мало спава. Генерал Талић тражи да се све нацртано стално провјерава, анализира изнова. Мада је борби било и раније ипак се 25. јуни, у зору, може узети као почетак операције "Коридор".

Већ првог дана многе јединице иду брже од плана. Ни команда Корпуса, ни команда операције не успијевају зауставити борце и старјешине. Смјењују се на многим правцима пјешадијски судари, артиљеријски двобоји, тенковске битке као на филму... Предаха нема ни ноћу, нико од бораца не тражи смјену. За војничку логику можда постоји главни правац, али у овој бици сви правци су били главни, јер само да је неко поклекнуо коридора не би било, барем у том тренутку.

Пут поплочан животима

Од генерала Талића, у то доба бескрајно ћутљивог, колегиница Милка Тошић из Радио Бањалуке, добија рапорт народу Крајине. Генерал Талић је кратак: "На Видовдан Крајина ће имати коридор!"

Јуриши се смјењују.

Пут живота поплочава се животима младих момака, али стајања нема. Хрватска је на тај терен убацила своје елитне јединице, заклете усташе, било је и плаћеника, али ништа не може зауставити Крајишнике.

На Видовдан, у свим православним храмовима на слободној територији старији свијет и дјевојке обиљежавају велики празник, а момци у Посавини завршавају посао. Генерал Талић шаље извјештај Главном штабу, а онда предаје "рапорт" новинарима. Времена за славље нема, јер ваља проширити и учврстити тај пут живота који је у том тренутку био врло, врло узак, али таман довољан да се прва група новинара упути у Београд.

Битке још трају, Посавци од среће плачу, љубе се са гаравим момцима међу којима су и они који нису спавали 72 часа. Навече ће Посавина јечати од пјесме крајишке, посавске, момачке.

У Београду Црвени крст Југославије и Коло српских сестара уз благи

наговор новинара организују први хуманитарни конвој пут Бањалуке. У камионима су лијекови, апарат за производњу кисеоника и још нека медицинска опрема. Из Београда се извлачимо ноћу да би се обезбиједила тајност пута. Негдје на празном ауто-путу кратак договор, јер су на коридору још трајале жестоке борбе. Тај први конвој је путовао пуних 23 часа до Бањалуке, а многи догађаји на том првом путу наћи ће, сасвим сигурно, мјеста у неким будућим хроникама, али никада се неће моћи нити смјети прескочити чињеница да су млади момци, српски борци својим тијелима штитили тај караван камиона који је довезао помоћ у бањалучку болницу. Пред Јакешом смо били онда када је легендарни командант "Вукова с Вучијака" командовао својим вуковима "Ножеве на пушке" и извео онај величанствени јуриш. Прешли смо Требаву тако што је генерал Талић наредио да се зауставе сва војна возила како би лијекови што прије били у Бањој Луци.

Сви каснији конвоји и сви други који су путовали коридором ишли су и брже и сигурније. Јер, Војска Републике Српске није дала да живот стане у српским крајевима, како су то Туђманови и Изетбеговићеви стратези били замислили.

За озбиљне војне анализе остаће сама битка "Пробој коридора". Операција ће се, кажу, изучавати и у војним школама. Генерал Талић и његови сарадници знају да је све то било бриљантно нацртано, али да су пресудан фактор били ти сјајни момци. Јер, кажу, нема добре битке без доброг војника. □

Бранислав БОЖИЋ

ПОСАВИНА ГОДИНУ ДАНА ПОСЛИЈЕ

Рат је био једини избор

Посавина је за 365 дана видјела невиђено. Тешке битке, кад је небо кључало и мртви завидјели живима. Осјетила страх од пораза и доживјела радост великих побједа. Низали су се пробој коридора, долазак Крајишника, двомјесечна хрватско-муслиманска офанзива на коридор...

Са благим априлским сунцем и првим прољетним кишама, Посавље као да је оживјело. Нестало је оне отужне и тешке слике раскаљаности и блата равнице уз ријеку која је одувијек својим подземним водама плавила оранице. Све су чешће слике трактора на њивама, почињу припреме за прољећну сјетву. Истина, биће ратна и не онако организована као некада, али и времена су другачија, злехуда, тешка. Посавина проживљава друго ратно прољеће...

Април 1992.

Нити заједничког живота Срба, Хрвата и муслимана у Посавини већ су биле попуцале прије него су топови својим једноличним и стравичним канонадама означили почетак рата којем се на овим просторима још не назире крај. Једино су још, старице мајке, оне које су из дјетињства понијеле слике прошлога рата, и предосјећајући нову страхоту, ријечима клетве, том задњом одбраном очајника, покушале одагнати неизбјежно.

Располажући поузданим подацима о припремама за ликвидацију виђенијих Срба у Шамцу, која је требало да се обави од 17. до 24. априла, шамачки Срби су добро организованом акцијом, у ноћи 16/17. априла ослободили град. Био је то званични почетак рата у Посавини.

- Хрвати и муслимани су се још 23. марта договорили до детаља како да изведу план напада и подијеле све територије - истиче у разговору о 365 дана рата у Посављу начелник потпуковник Симо Зарић из команде Друге посавске бригаде. - Комплетан град био је резервисан за муслимане, наравно, да се преко моста на Сави обезбиједи Хрватима веза са "лијепом нашом". Србима је био одређен сеоски амбијент у мањим атарима које би могли држати под контролом. Послије битке за Шамац пронађене су кодиране карте о плановима напада на српски народ.

Други кључан догађај за опстанак посавских Срба збио се 8. маја, када је битка за Брчко одлучена у корист Срба. Разбијене су хрватске и муслиманске снаге којима је био затворен пут за Семберију и Србију. Шансе за опстанак српског Посавља неизмјерно су повећане.

Април 1993 - оптимизам и згаришта за опомену

Посавина је за 365 дана видјела невиђено. Тешке битке, кад је небо кључало и мртви завидјели живима. Осјетила страх од пораза и доживјела радост великих побједа. Низали су се пробој коридора, долазак Крајишника, двомјесечна хрватско-муслиманска офанзива на коридор...

- Оптимиста сам био и остао - каже Слободан Павловић, борац од првог дана рата. - Ми овдје другог избора нисмо ни имали. Они су се за рат спремили, имали су на почетку и бункере и минска поља и оружје. А ми нисмо хтјели да идемо даље, на Орашје, Домаљевац и Оштру Луку, и то нам се сада враћа као бумеранг. Они нападају нас. Али никакве њихове офанзиве, напади, па ни амерички авиони, неће нас уплашити. Посавина је наша и то ће и остати.

На сјеверу Посавља су Вучиловац и Српске Копанице, на југу Церик и Бијела, код Градачца Доње Кречане а југозападно од Брчког је Буквичка регија. Све су то села којих више нема.

Доње Кречане муслимани су запалили у мају, у јуну су се, као авети, "хосовци" спустили до српске Бијеле. Остали су само лешеви и згаришта и народ који је данима бјежао по њивама тражећи пут до слободне територије. Церик се, окружен, дуго борио. Изгорио је 28. августа. Погром становништва Буквичке регије збио се половином септембра. Вучиловац и Копанице страдали су у борбама за одбрану коридора. □

Радмила ЖИГИЋ

ПРОГЛАС

Херцеговина је дубоко зашла у другу годину борбе за опстанак Срба на својим вјековним огњиштима. Наше непријатеље увелико помажу многе међународне установе и војне силе, посебно оне које се ни до данас нијесу одрекле балканских простора као сфере својих интереса. Распала се дојучерашња заједничка држава Југославија, повукла се Југословенска народна армија остављајући неорганизован народ у рату против најокрутнијих непријатеља српског народа. Срби у Херцеговини су се нашли у најтежој ситуацији, од како овдје постоје.

Борци Херцеговачког корпуса, организованог од народа који је стао у одбрану своје части, достојанства и слободе, храбро су се одупрли свим непријатељским насртајима и заштитили највећи дио своје територије и свој народ.

И народ, и борци, су у овој тешкој и неравноправној борби извојевали велике побједе, али су поднијели и превелик број жртава за своју слободу и независност.

С циљем ослобађања окупираних српских територија, очувања слободе српског народа, оживљавања производње и услужних дјелатности, развијања и учвршћивања демократије и власти, као и биолошког опстанка српског народа,

ПОЗИВАМО

да што прије дођу у Херцеговину:

1. Сви избјегли радно и војно способни грађани из Херцеговине да се укључе у јединице Херцеговачког корпуса како би помогли својим комшијама, пријатељима и рођацима који без прекида већ годину и по дана држе фронт бранећи свој народ и своју земљу.

2. Сви избјегли стручњаци - прије свих љекари, ветеринари, инжењери, агрономи, а затим и људи свих осталих занимања и струка.

3. Активне војне старјешине из Војске Савезне Републике Југославије родом из Херцеговине.

4. Херцеговци изван Херцеговине, а који се тако осјећају без обзира гдје су рођени, гдје сада живе и чиме се баве.

5. Срби - добровољци ма гдје да живе и без обзира на занимање и струку. Овдје се води сурова борба за опстанак Срба у цјелини, а не само у Херцеговини. Сваком Србину у свијету мора бити јасно ако униште нас у Херцеговини и Српским Крајинама, да неће бити поштеђени ни Срби у Србији, нити они који су расути по цијелом свијету.

6. Добровољци - без обзира коме народу припадају - опредијељени према циљевима борбе која у својој основи има истинољубивост, људско достојанство, част и слободу човјека за што су се Срби током своје историје увијек борили, а за што се и данас боре. Ми у Херцеговини, вјерујемо да има људи добре воље широм свијета који виде даље и који могу помоћи нашу праведну борбу, као што то многи чине искрено, несебично и активно. Ми желимо да их буде што више.

7. Чланови породице бораца и ширих фамилија избјеглих у Србију и Црну Гору, а који данас имају све услове за живот и рад у Херцеговини. Њиховим повратком треба да се враћа живот у Херцеговину гдје је већ одавно замро, као и тамо гдје већ увелико замире и због њиховог одласка.

Они треба да се врате, као и сви војни обвезници, и због тога да растерете оне који су им указали гостопримство, и да олакшају проблеме Србији и Црној Гори у збрињавању избјеглица.

Статус избјеглица могу имати само лица неспособна за рад и борбу, а сваку злоупотребу статуса избјеглице сматрамо директном издајом српског народа како од оних који то траже, тако и од оних који им то омогућавају.

Борци Херцеговачког корпуса су одлучни у разбијању лажне дилеме ко све треба да се бори за опстанак и слободу српског народа. Доста је погубна прича о томе да то буду само Срби из ових крајева, што нажалост, из дефетистичких разлога прихватају и многи Срби, па и активни официри из редова српског народа. То је још једна фатална подјела српског народа којој се радују само наши непријатељи како би нас лакше уништавали по дијеловима.

И док Хрватима и муслиманима пристижу у помоћ и они с којима немају никакве везе, сем оне у чињењу зла другима, дотле се Срби још увијек устежу да помогну својима најближим и то у вријеме у коме је угрожен цио српски род.

Ми, Срби, смо у оцрњивању и сатанизацији доспјели до самог дна пакла и више никаквим довијањем, додворавањем, попуштањем и кукавичлуком нећемо поправити свој положај, нити умилостивити наше непријатеље. То можемо учинити само одлучном борбом за своје јединство и опстанак, и непристајањем на ропске ланце који нам се сваким даном све више намичу и притежу.

Ми, борци Херцеговачког корпуса, не тражимо нити очекујемо ништа више да нам се да, него што ми дајемо у прилог опстанку Срба у цјелини и слободи човјека уопште.

Ми данас, на основу резултата борбе имамо морално право на овај поступак и остајемо увјерени да се позвани неће оглушити о њихову свету дужност да помогну својима сада када им је најтеже.

Свима који се одазову Херцеговина ће пружити све што може сада и убудуће и биће им вјечно захвална.

У Билећи, 17. априла 1993.

БОРЦИ И КОМАНДА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ КОРПУСА

ДОБОЈ - ГОДИНУ ДАНА ОД ПОЧЕТКА РАТА

Неуспјели пуч

• Србосјеци, вјешала, киселине, ужад и спискови Срба за ликвидације већ су били спремни • Била је то трка са временом • Јединице мајора Станковића су стигле прве и ослободиле град

Трећег маја 1992. српске јединице предвођене мајором Милованом Станковићем, командантом Команде одбране града побједоносно су ушле у Добој, запосјеле све виталне објекте и тако правовремено спријечиле СДА-ХДЗ-овски пуч и масакр који је тајно и дуго припреман. Други разлог запосједања Добоја лежао је у чињеници да су се усташке јединице налазиле само 16 км сјеверно од Добоја, са намјером да силом споје коридор преко Јоховца и Присада са централном Босном и Западном Херцеговином, чиме би по други пут био пресјечен српски коридор од Крајине до Србије. Усташке формације Независне државе Хрватске, потпомогнуте домаћим кољачким олошем у то вријеме су у својим рукама држале Брод, већи дио Вучијака, Модричу, а око Дервенте су вођене борбе.

Истовремено, муслимани су убрзано вршили припреме за окупацију Добоја, о чему свједоче и документи нађени по кућама и у канцеларији СДА, наоружање, као и предмети за "мануелну обраду Срба": србосјеци, вјешала, киселине, ужад... Свака кућа је имала огромне залихе хране што значи да су се потурице темељито припремале за рат начинивши и списак од 360 угледних Срба које у први мах треба ликвидирати. Било је питање сата када ће ударити.

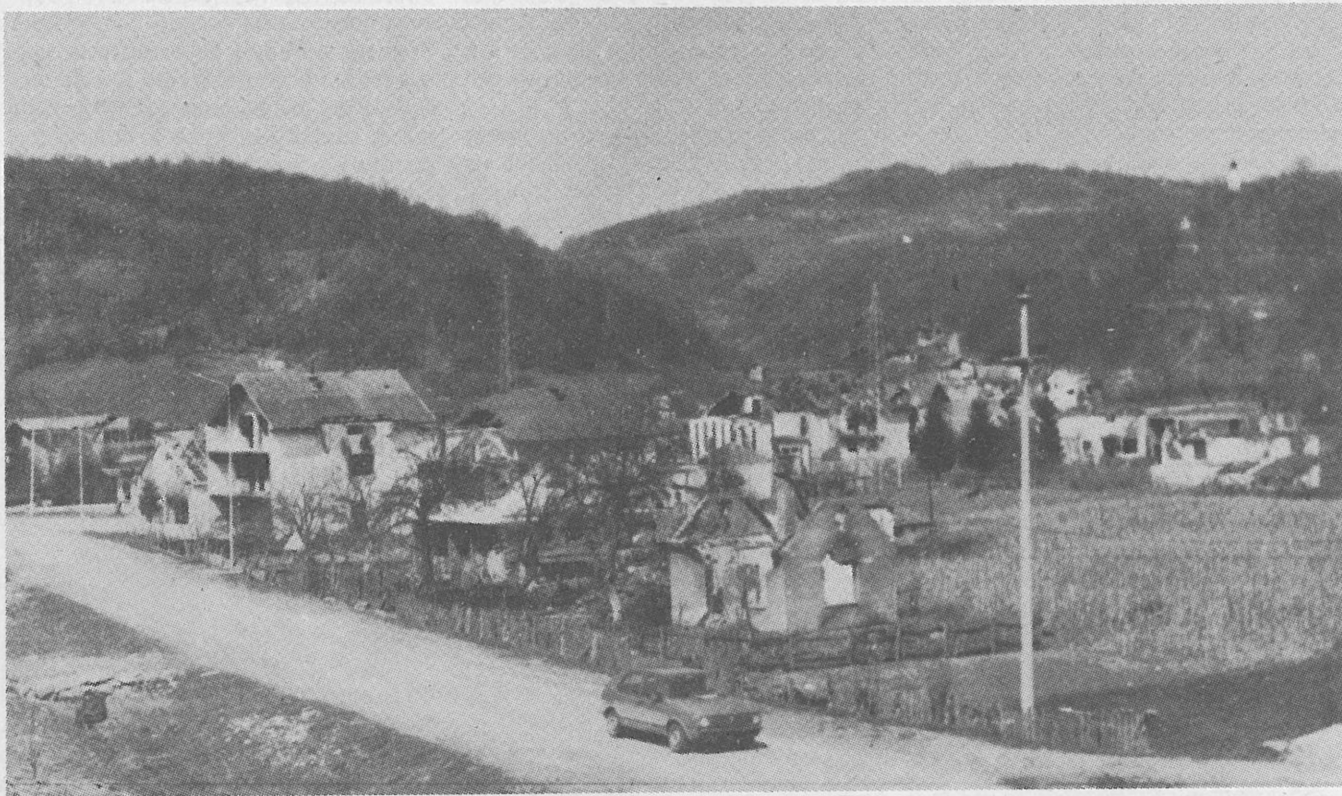
Међутим, захваљујући правим информацијама, Срби су предухитрили муслимански пуч и тако спријечили припремани покољ.

Сутрадан су ослобођене насеља Миљковац, Присаде, Вила, Плане, приликом чега је погинуо Здравко Мишић, прва српска жртва. На рубовима ослобођених села формирана је одбрамбена линија према Маглају и Тешњу, која функционише и данас.

Наредних дана ослобођена су и села на десној обали Босне: Шеварлије, Поточани, Придјел и Грапска. Истовремено, у граду је сву власт преузео Кризни штаб на челу са Бором Паравцем, који је убрзо преименован у Ратно предсједништво на челу са Драгом Љубичићем. У међувремену су формиране покретне формације које половином маја крећу ка сјеверу са задатком да заштите српско становништво у Ритешићу, Мајевцу и Трњанима, који су били окупирани и гдје је десетак људи поклано. Након тога кренуло се према Сави, у садејству са другим јединицама Првог крајишког корпуса, у ослобађање окупиране српске земље. □

Н. ЦВЈЕТКОВИЋ

Спаљено Подриње

Село Кравица: "Скулпторско умеће" Насера Орића

Светлост Лазареве суботе

Црква на брду више не звони, јер нема коме. Веза између Бога и Човека, прекинута је на овом, некада лепом месту. То је село Кравица, Лазареве суботе, Господње, 1993. године.

На овај дан, Господин наш, Исус Христос, повратио је из мртвих, човека по имену Лазар, каже Библија. На тај дан, ове ратне године, искобељали смо се из романијских шума, окованих снегом, и спустили преко власеничког краја, према Дрини.

Топло априлско сунце греје зимске кости, а наш возач Раде пали цигарету и почиње да прави поређења између Романије и питомих крајева уз Дрину. Имао ти Раде пријатеља, Романијца, па му једном похвалио родни крај:

- Лијепо је овдје код тебе, на Романији! - каже њему Раде.

- Ма, јебо' ти крај, 'ђе је парадајз украсна биљка! - одбруси пријатељ.

Смеје се Љубо Бартула, фото-репортер СРНЕ, док путујемо према Коњевић Пољу. Ту се смех полако гаси, дим цигарете увлачи дубље у плућа. Поново смо у свету рата и лова на људске главе. Стежемо оружје и гледамо костуре кућа и костуре животиња, разбацане са обе стране пута. Ту негде су и костури људи.

Пролећне ливаде губе сјај у нашим очима, док се примичемо селу Кравици, а скулптуре које је обликовала људска склоност ка деструкцији, доминирају овим пејзажом. Развалјена пећ, женска ципела и федери из лежаја, бацају своје узалудне сенке по сунчаној цести. Све је истинито, осим односа међу овим предметима. Као на сликама надреалиста.

"Добар дан, крвава реко"

Мирис паљевине још кружи над злосрећним српским селом, кога су исламске хорде разориле, на дан Рођења Исусовог. Један аутомобил аустријске регистрације, полагано иде између изгорелих кућа. Потом се зауставља пред једном од њих. Човек излази из аутомобила, хвата се за главу и плаче. У тој кући сада станују ваздух и птице, а на преосталом зиду пише: НАСЕР! Аутор ових дела надреализма, након што се напио људске крви, потписао је своје дело. Насер или Насир, на турском значи помоћник, помагач. Насер Орић, познати зликовац из ових крајева, ђаволов је помоћник. Деминутив у имену овога села, никада више неће будити топле асоцијације. Пре педесет година, то се догодило једном селу на реци Сави, које је у имену носило јасеново дрвеће.

Црква на брду више не звони, јер нема коме. Веза између Бога и Човека, прекинута је на овом, некада лепом месту. У ђавоља станишта претворене су лепе куће. То је село Кравица, Лазареве суботе, господње, 1993. године.

Сву ту пустош гута бленда Љубе Бартуле, док избијамо на Дрину, за коју сам мислио, да је престала тећи. "Добар дан, крвава реко", поздрављамо зелену воду и удишемо мирис Србије. И док Раде помиње нешто жестоко на рачун аутора књиге "Нож", наилазимо на групу бораца наше војске. Заустављамо се, топло поздрављамо и делимо им нови број "Српске војске". Момци се жале како лист не долази редовно до њих. Љубо их фотографише, а они, мада уморни, смешкају се и стрпљиво позирају. Зажелесмо срећу једни другима и настависмо уз Дрину, према Факовићима. Када гледаш реку, не може да схватиш ту силну апстракцију политичких одлука и прекрајања граница, тамо негде, далеко, у хладном и магловитом Лондону и другим белосветским центрима моћи. На србијанској страни се голим оком види готово свака травка. Тамо дише исти народ, српски, и гледа како горе наше куће и нестаје српски род. Тамо мирише узорана земља, а само педесет метара преко Дрине, мирише спаљена земља. У просеку, брате Србине, мирише нам једнако. Не можеш а да се не сетиш последње псовке српске јуначине, капетана Курсуле, из филма, "Марш на Дрину". Ова је река у историјском сећању српског народа, попијена, и преточена у симбол. Зато је данас, у ово пролећно подне, гледамо тако збуњено, свежу и зелену.

Мајке из Ратковића

Пре уласка у Факовиће, гле чуда, поред спаљене куће угледасмо обрађену баштицу и у њој млади лук. Једна кокош кљуца мирисну земљу. Први знаци живота после потопа. И једна жена бере тај лук. Излазимо из аутомобила, да је упитамо, колико још има до Факовића, а она уплашено узмиче, испушта лук из руку и хоће да бежи. Схватамо да овде, већ дуго, станује страх. Умирујемо је, она се извињава и каже да се много зла догодило за последњу годину. Даје нам пуну кесу лука, првог после потопа и свеопште смрти. Гледамо ту биљку и не можемо да се нагледамо. Миришемо и не можемо да се намиришемо. Година између два лука, била је за нас најцрња година у животу.

Факовићи су рушени и паљени у октобру 1992. године, када су ту ушле муслиманске хорде. Од црквеног дома, остала су четири гола зида. У марту ове године, српска војска је ослободила ово место. Ручамо са борцима, а у даљини се чују потмуле експлозије. Али, страх овде не станује. У људима је неки чудесан мир. Сваки од ових бораца, сахранио је по некога, драгога. Њима се најгоре већ догодило.

Преко је Србија, место по имену Бачевци. Ветар прелази са једне на другу страну Дрине. Мирис српског зноја је исти, и када се оре, и када се ратује.

Црква у Факовићима је 9. 9. 1990. године, обележила стогодишњицу постојања и три стотине година од сеобе Срба, под патријархом Арсенијем Чарнојевићем. Две године касније, догодиће се народу још једна сеоба, тај вечни усуд српскога народа.

Туга за синовима: Петар и Добрила Продановић, Милева Станојевић, из Ратковића, са новинаром листа

Жене у црном су у црквеном дворишту. Милева Станојевић и Добрила Продановић немају више своје синове, Николу и Живана. Двадесет првог јуна, прошле године, у зору, шест стотина муслимана из Познановића, Поткорјена, Осмача и Сребренице, напало је села, Горње и Доње Ратковиће, које је бранило двадесетак мештана. Петнаест их је изгинуло. Међу њима су били, Милевин Никола и Добрилин Живан. Мртвоме Николи су извадили џигерицу и пекли је на ватри. Да ли су је јели, знају само четворица јеванђелиста на зиду факовићке цркве. Матеј, Марко, Лука и Јован, гледају горе у брда према Ратковићима. Знају и ко је на дрвеном олтару урезао ножем име човека или звери, која је покренула овај рат. Милева и Добрила су кренуле за војском, да се врате у своје село. Лакше је, кажу, туговати на својој земљи и своме огњишту. Топло сунце Лазареве суботе греје људе, који се као из мртвих враћају у своја села. Магнет, који је дубоко у нама, вуче нас према месту где смо рођени. Тај магнет, Милеву и Добрилу, као две црне тачке које замичу за брдо, води у Ратковиће.

У Бјеловцу не трне славска свећа

На повратку из Факовића, међу порушеним кућама, тражимо жубор питке воде. Тражимо воду и налазимо људе. Једна породица се вратила и домаћица нас нуди кафом. Љубо Бартула упија кроз бленду лице једне старице, а Раде у групи војника која наилази, препознаје неког из Вогошће. Прилази нам млађи човек из једне оштећене куће и позива да свратимо код њега. Данас му је, каже, слава. Лазаревдан слави Перо Матић и ми улазимо у доњи део куће. Уместо у мртви свет, улазимо у топлу кухињу пуну људи који се смеју. На столу гори славска свећа и послужење, а домаћица, Јулка Матић износи мирисне колаче. А мислили смо, пролазећи овуда, да се живот неће никада вратити на ове обале.

На овај дан, Христос је из мртвих повратио Лазара. Петоро Матића, убијених у децембру, неће се вратити. Али Перо и Јулка јесу. Да се крсна слава не угаси. Ова риба и посни колачи, и овај хлеб, били су тог дана, за нас путнике, најлепши на свету. Двоструко осунчани, априлским сунцем и сунцем душе. Момчило Савић, звани Обилић, Ивко Илић, којему су муслимани побили десеторо чланова породице, Божана Јовановић, звана Тетка, Станислава Васић, медицинска сестра са лепим очима, и у врху стола, лекар педијатар, Никола Ждракановић, човек који је помагао рањенима да преживе, а мртвима да их идентификују: сви они позивају Србе да дођу и оживе обале Дрине.

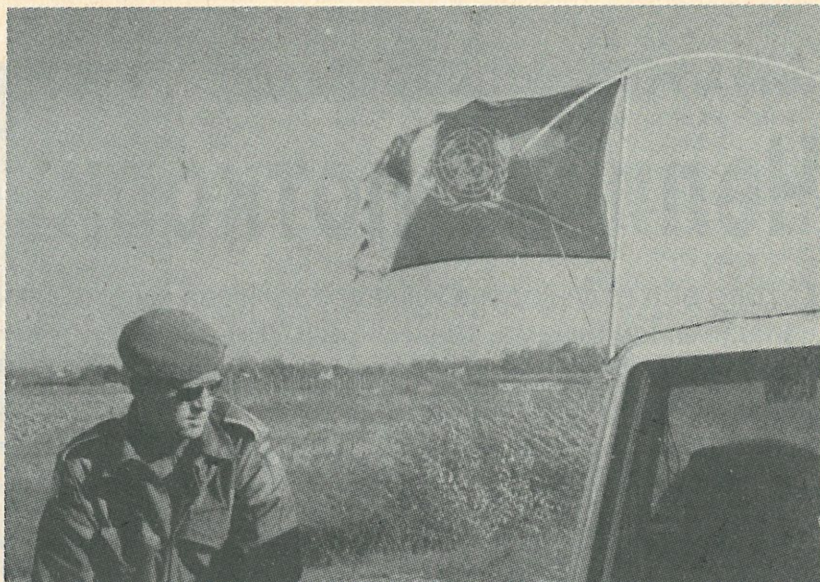
Дуго је још титрала душа, док смо се пењали уз врлети изнад Власенице остављајући Дрину. Спуштао се сутон, али ми смо били трајно осунчани светлошћу наде, сунцем ове Лазареве суботе, да човек човеку није само вук, упркос толикој смрти. Док смо тонули у шуме Романије, осетио сам, да су данас живот и смрт прошли кроз мене, загрљени, и да ни једно од њих, никада, заувек не побеђује. □

Дејан ГУТАЉ

РАЗЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ

Пристрасан к'о УНПРОФОР

Послије свега, уз овакво понашање "мировних" снага, случајан може бити само мир. Тешко нацијама са (овако) Уједињеним нацијама.

"Не вриједи, скинули су нам маске"
Фото: М. ВЕЈНОВИЋ

Како су се множиле наше сумње, тако је расла њихова ароганција. "Плаве шљемове" приликом доласка на ове просторе дочекали смо (ипак) са пуно повјерења. Данас, од њега није остало ништа, баш као што је од Уједињених нација, односно УНПРОФОР-а остало само име. Уједињене нације (и овдје) су се окренуле против једне нације.

"Мировне снаге", у име мира, подржавају оне што су против мира. Зато су и наша разочарења велика, а разлози бројни. Међу посљедњим је и онај од 8. априла ове године, када је при редовној контроли у возилима УНХЦР, заједно са товаром хуманитарне помоћи намијењене муслиманима у насељима Бутмир, Соколовић Колонија и Храсница, пронађена муниција. У контејнеру са дуплим дном пронађено је 19.500 метака калибра 7,9 мм и 5.000 метака калибра 12,7 мм "Брољнинг" у 47 сандука. Возач моторног возила био је Француз. Тип контејнера је исти као и други контејнери који се на сарајевски аеродром допремају транспортним авионима.

Неизбјежни господин Пуле

Произвођач муниције је "Игман" из Коњица. И све је до краја јасно: "Игман" Коњиц - аеродром Сплит - транспортни авиони - аеродром "Сарајево"... И, наравно, неизбјежни и "непристрасни" УНПРОФОР. Централна личност овом приликом био је, свакако, командант француског батаљона, господин Пуле. "Заборавио" је свој основни задатак (обезбјеђење аеродрома "Сарајево") и на молбу свог сарадника и пријатеља, представника УНХЦР Тони Лендла, прихватио се овог "одговорног задатка". При томе је (нека се нађе) у пратњу 2 камиона хуманитарне "помоћи" кренуо са два борбена возила. Припадници специјалне јединице илиџанске бригаде ипак су открили вјешто скривени товар. За српску страну то није значило неко нарочито ново откриће. Занимљивије је било пратити реакције других, у којима се, несразмјерно тежини догађаја, поновило старо блједило и равнодушност.

Барут за болнице

Овај злочин преблаго (одобравајуће) је прекрштен у инцидент. Инцидент о коме ће они већ нешто рећи, ако сазнају. И српска страна реаговала је преблаго - протестом, командама УНПРОФОР-а у Загребу (Валгрен) и Кисељаку (Морион). А, протеста и "инцидената" се намножило до несношљивости.

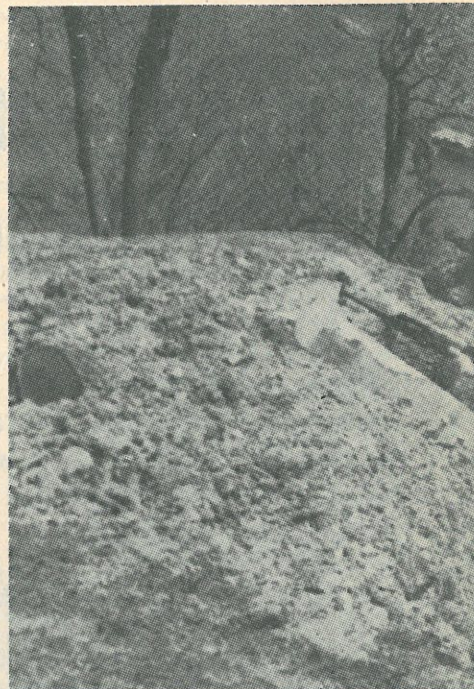
У децембру су возилима која су кренула из Сплита за Сарајево умјесто кромпира превожене гранате. Нешто прије у боцама за кисеоник, намијењеним кошевској болници, превожени су упаљачи за артиљеријску муницију и барут. Превозе се муслимански војници и њихови заповједници. Почесто им се посредно, а све чешће и директно притекне у помоћ приликом напада на српске снаге. Као што се крајем марта посада енглеског транспортера са четири противоклопне ракете укључила у окршај, нанијевши српској војсци велику штету у Пелемишу. Дански припадници "мировњака" недавно су пуцали на начелника Штаба банијског корпуса ВРСК. Још је свјеже откриће 670 хиљада марака, које је УНПРОФОР кријумчарио за рачун цазинског "бабе". У повратку су требали да превезу противврijедност у оружју, како су чинили безброј пута. УНПРОФОР је и ових дана одбио да да камионе којима се намјеравала, посредством "Добротвора", доставити помоћ Србима у Тузли. Општепознато је, морају да признају чак и поједини западни листови, да се "мировњаци" упуштају у све врсте шверца и да Египћани превозе иранске делегације по Сарајеву и другим мјестима. Притјерани уза зид бројним доказима очите пристрасности, званичници свјетске организације, односно представници УНПРОФОР-а све желе да сведу на појединачне случајеве, и понашања. Да ствари којима се доприноси новим страдањима српског народа именују "инцидентима". Међутим, њих је исувише да би се могле назвати успутним, још мање појединачним или случајним. И то од почетка. Од преузимања аеродрома "Сарајево", када су међу помоћним особљем примљени углавном муслимани и при томе распоређени на значајнија мјеста. Од овог детаља, па до "хуманитарне" операције "Падобран", каквом је названа класична обавјештајно-извиђачка дјелатност, све указује да ништа није случајно. Послије свега, уз овакво понашање "мировних" снага, случајан може бити само мир. Тешко нацијама са (овако) Уједињеним нацијама. □

Р. МОТИКА

МЕЂУ БОРЦИМА ИЛИЈАШКЕ БРИГАДЕ

Челична потковица

Готово већ годину дана Илијаш одолијева муслиманским нападима, хаубицама, тенковима и ВБР-овима. У борбама посљедњих мјесеци потковица илијашке одбране се непрестано ширила

На раскршћу свијетова - СУМБОЛОВАЦ. У некадашња мирна времена живци су људима једноставно пуцали у ишчекивању ријетких превозних средстава. Сада, у ово вријеме ратно, изгледа да је најважније стићи на одредиште. Када и како? То ни сам нисам могао претпоставити смрзавајући се тамо гдје се одвајају путеви за српске општине око Сарајева. Након дужег времена упорност или издржљивост се ипак исплатила. На моје опште запрепаштење око двадесетак људи се укрцава у мали камион већ до пола натоварен брашном. Огромна жена ми отежава дисање, док лакат другог путника шара по мојим ребрима. Кренули смо. "Гдје иде овај камион", неко упита. Одговора није било. Уосталом, зар је то важно. Моје крајње одредиште је Илијаш, град о коме се мало пише, али се доста тога зна. Исцрпљен и уморан стижем у Вогошћу. Не из безбједносних, него из чисто практичних разлога заустављам једно оклопно возило. Након краће вожње, врата оклопњака се коначно отварају. Оштећене зграде, прозорска окна без стакала, на улицама многобројне рупе од граната - и чудесан мир. Стигао сам у Илијаш. Испод зграде изрешетане гелерима играла су се дјеца. У кратеру од гранате, испаљене са муслиманских положаја, малена дјевојчица је правила кућицу за своју бебу. Илијаш је већ полако тонуо у мрак. Са једног од околних брда зачу се рафал. Пламени меци запарали су небо. Почела је падати киша.

До посљедњег даха

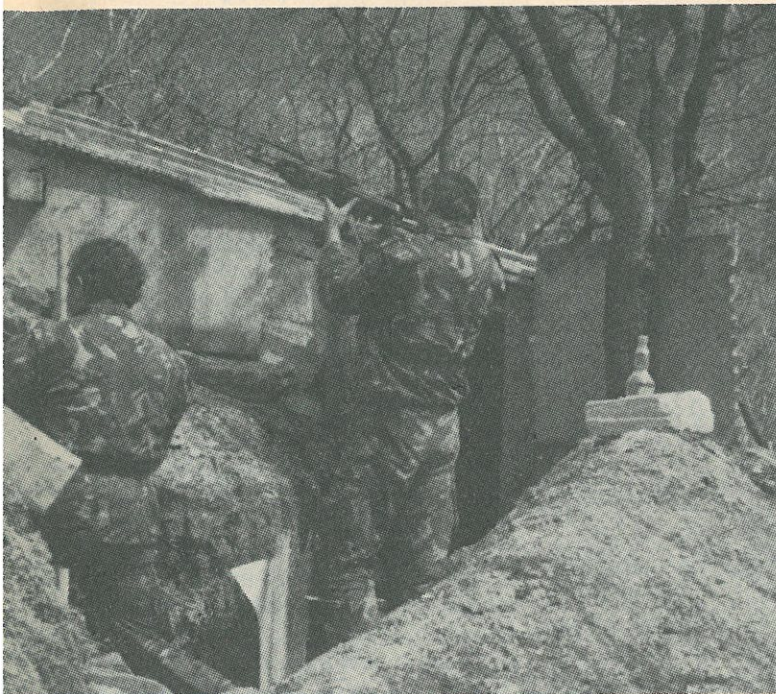
Дан је осевануо сунчан и лијеп. У мирна времена овде су пролећа најављивале птице. Сада их више нема. У ово вријеме, када црни пацов црну срећу дијели, ни ова љепота није више онаква каква се људима чинила некад. Ратне страхоте притисле су душу овог народа, али без обзира на све живот овде снажно пулсира чинећи бесмисленим сав овај пакао. Примирје на овом дијелу сарајевског ратишта још се поштује. Спорадична пуцњава из пјешадијског наоружања и покоја граната, испаљена по положајима илијашких бранилаца, је нешто што Илијашани и не сматрају ратом. Овдје гдје се тако брзо, чак и пребрзо, преплићу живот и смрт Илијашани свакодневно играју свој кобни рулет. Са својих артиљеријских положаја муслимани готово непрекидно гранатирају град и околна насеља. У Чекрчићима због сталних напада и гранатирања врло је мало цивила. Остали су, углавном, они најхрабрији. Једном приликом, горњи спрат једне куће у овом селу, погодила је граната. У приземљу су сједили борац и његова баба. Одмах након експлозије борац је упитао бабу гдје то пуца. Одговор је био: "Пуца горе, не пуца по нама". Тешко је набројати све офанзиве које је издржала ова општина, смјештена у долини ријеке Босне. Трећег маја муслимани из Високог и Брезе извршили су мучки напад на Љубниће и Чекрчиће. Од тада Илијашани су ушли у борбу на живот или смрт, борбу за властити опстанак и одбрану својих породица и огњишта од далеко бројнијег и добро опремљеног непријатеља. На положаје илијашких бранилаца непрестано атакују муслиманске јединице са готово цијелог подручја централне Босне и шире, заједно са муџахединима из исламских земаља.

Према подацима до којих је команда Илијашке бригаде дошла, између осталог, и на основу докумената пронађених код погинулих припадника муслиманских јединица, у нападима на Илијаш учествовали су: 7. травничка бригада, њен 1. батаљон, Спречански батаљон Тузланског корпуса, специјалне јединице војне полиције, Жепачко-маглајски батаљон, јединице Зеничке 303 и 304. брдске бригаде, јединице из Бусоваче, Новог Травника, Цазина итд. Бранећи фронт у облику потковице, окружени муслиманским општинама, Илијашани се већ скоро годину дана одупиру и одбијају све нападе. Поред тога, успјешно испланираним акцијама, Илијашка бригада на челу са мајором Јосиповићем, успјела је ослободити готово читаву територију илијашке општине и тако знатно поправити свој, у почетку врло тежак положај.

У планинским врлетима

Посљедњи пут изузетно жестоко на пакленом илијашком ратишту било је 5. марта. Када су муслиманске јединице уз јаку подршку артиљерије покушале пробој на Бањеру, дио ратишта према височкој општини. Истовремено врло јаке муслиманске снаге из правца Брезе извршиле су напад на Соврле и Мраково, као и на планински дио општине. Готово петнаест дана Илијаш и околна села су били изложени непрекидном гранатирању. Илијаш је издржао. На линијама илијашких бранилаца остало је тада 60 припадника муслиманских јединица. Не зна се колики су били губици муслиманских појачања у позадини. Углавном, артиљерија је свој посао урадила одлично.

У фебруару мјесецу, борбе на илијашком ратишту водиле су се на планинском дијелу ове општине. Муслиманске јединице су непрекидно угрожавале комуникацију Семизовац - Средње. У муслиманским засједама на овом путу погинуло је девет лица. У једној таквој засједи страдали су и путници, углавном жене и дјеца, који су

Крах муслиманских офанзива: борци мајора Јосиповића на положају

се враћали аутобусом из Београда. У жестоким борбама у року од петнаест дана ослобођена је ова комуникација у дужини 15 км, а муслиманске јединице одбачене на одстојање од 3 км на лијевој страни пута. У току ових операција ослобођено је шеснаест села. Десна страна пута, односно подручје према Романији, сада је потпуно слободна. Фронт је стабилизован на линији Равни Набожић - Тарчин Дол - Корита. Возећи се уским планинским путићем крећем се према првој линији, на овом дијелу илијашког бојишта. Терен је изузетно тежак. Снијегом прошарана брда пресијецали су бистри планински потоци. Између старих храстова пробијао се свјеж прољећни вјетар. Стижемо на локалитет - Гора. У пратњи командира чете Милана Ђурђића долазимо до првих земуница. Испод нас, кроз планински усјек бијелио се пут, Семизовац - Средње. Из својих бункера муслимани су са лакоћом контролисали ову комуникацију. Сада су ту војници Илијашке бригаде. Ту затичем борце Милоша Икановић и Будимира Драгичевић. Изнад нас, поглед на небески свод заклањале су Каменичке стијене. Муслимани су се сада повукли на ту узвисину одакле непрестано отварају ватру по српским положајима. Честа је и снајперска ватра па бити откривен и није баш нарочито здраво у овим врлетима. "Морали смо ићи напријед", говори Милош, пензионер-инвалид. Недавно је имао тежак удес али се брзо опоравио и ево сада је опет у рову. "Бориш се, штитиш се. Док смо били са друге стране пута стално су пуцали на нас. Ниси могао да трепнеш. Сада нас гађају одозго. Нападају нас стално", додаје његов саборац Будимир. "Дању се некако и може али ноћу... Тешко јест, али издржаће се." Убрзаним корацима скривајући се иза ниског планинског растиња враћамо се назад.

Са борцима 4. батаљона

И на западном дијелу илијашког ратишта никада није било мира. Муслимани са тери-торије височке општине већ су неколико пута покушали пробој из правца Кралупа, Двора, Гиња и Ступарића. 28. децембра из овог правца муслиманске снаге из Високог, потпомогнуте јединицама Травничке бригаде и Зеничког корпуса у чији састав је био укључен и велики број муџахедина, извршиле су јак напад у рејону села Биоча. Борба је трајала читав дан. Муслимани су тада претрпјели огромне губитке. На илијашкој територији остало је 68 муслиманских пјешака. Једна муслиманска јединица била је потпуно разбијена. Поред дванаест Илијашана тада је погинула и једна дјевојчица која није имала довољно снаге да побјегне испред муслиманских цијеви. Због честих напада и сталног груписања муслиманских снага на том простору, 11. марта у садејству са Игманском бригадом ослобођене су врло значајне коте: Комин, Спасовница, Стијене, Ратковци. Положаји на лијевој страни потковице, односно западној страни илијашког бојишта, помјерени су 4 км. Све ово је урађено у року од два дана. Српски борци који су ослободили ово подручје наишли су на опљачкане, запаљене српске куће и гробља. У овим акцијама посебно су се истакли борци 4. батаљона Илијашке бригаде на челу са командантом Младеном Савићем. У акцијама су од септембра мјесеца. Мисоча, Ирице, Набожић, Кралупи... За све то вријеме имали су два погинула и ниједног теже рањеног борца. У досадашњим борбама заробили су већу количину наоружања: два минобацача, четири ручна бацача стране производње, три ПМ-а, ПАТ и комплетан логор са двије тоне хране. Лако наоружање, муницију и минско-експлозивна средства, да и не помињем. На једном мјесту затичем борце извиђачке чете овог батаљона. Предраг Беровић - Прле припадник је овог батаљона од почетка. Из већ прекаљеног борца, коме рат није посао него чиста нужност, успијевам напросто извући неколико реченица. "Са овим људима идем гдје год ми се нареди. Они су ми већ браћа и са њима дијелим и добро и зло. Прије неколико дана успјели смо их разбити и ући у њихове ровове. Њиховим индуктором позвали смо појачање а онда га једноставно сачекали у засједи. Послије сваке нове побједе осјећам задовољство јер знам да свако удаљавање муслиманских положаја од нашег града обезбјеђује животе моје породице, пријатеља и свих становника илијашке општине." Његов друг Драган Марић додаје: "У свакој акцији је тешко и неизвјесно, али ти доста олакшава кад знаш с ким идеш и ко ти чува леђа. На Мисочу смо ишли седамнаест пута и упорност се исплатила. Знали смо да Мисоча мора пасти јер друге алтернативе није било. Или они - или ми.

Готово већ годину дана Илијаш одолијева муслиманским нападима, хаубицама, тенко-вима и ВБР-овима. У борбама посљедњих мјесеци потковица илијашке одбране се непрестано ширила. Због огромних успјеха које је постигла у досадашњем току рата Илијашка бригада проглашена је првом у Сарајевско-романијском корпусу и трећом у Војсци Републике Српске. У погледу заслуга не зна се ко кога више хвали. Борци и народ свог команданта мајора Јосиповића, или обратно. Ова општина која је одбила десет муслиманских офанзива, која на својим леђима држи муслиманске снаге из готово цијеле централне Босне, на чијој територији само на село Чекрчиће падне хиљаду граната у једном дану и чији су борци у досадашњим борбама избацили из строја близу више од 3500 муслиманских пјешака, већ је ушла у легенду. □

Александар ПЕТРАНОВИЋ

СТРАДАЊА СРБА У КОЊИЧКОМ КРАЈУ

И смрћу понижени

Коњичка општина је одиста право стратиште српског народа, који је тамо живио одвајкада. Оно што су доживјели Срби у Брадини равно је библијском људском страдању, али и библијском запамћењу народа.

У досадашњем рату у Херцеговини са сигурношћу се може рећи да су најгоре прошли Срби са територије општине Коњиц. У неким селима у овој општини рат је буквално почео у априлу. Многи Срби су још и раније видјели шта им се спрема, па је већ до 1. маја прошле године у велико српско село Брадина било пристигло око 600 избјеглица из Коњица, Мостара, Бијелог Поља, Јасењана, Јабланице, Острошца, Пожетве и других мјеста. До 15. маја у Брадину су пристигле и избјеглице из спаљених српских села Блаце и Џепи, затим из Љуте, Златара, Брђана - више од хиљаду, углавном жена и дјеце.

Напад на Брадину

Брадина је нападнута први пут 12. маја. Групу од десетак усташа из Подорашца и око стотину муслимана из села Реповци, Бале и Зукићи, организовао је и предводио, у својству командира ХВО, Звонко Зовко, син Пере (Перцана), усташе из Другог свјетског рата. У овом нападу учествовао је и бивши трговац у Брадини Анђелко, с надимком Принке, и његов брат, шофер, Мехо Алибеговић, превозник, неки Манџука, који се претходно прочуо по томе што је преотео жену рођеном брату Амиру, његов син, сви из Реповца, и други.

Од 12. до 25. маја усташке снаге су непрестано засипале шири рејон Брадине митраљеском ватром и артиљеријским гранатама, да би 26. маја снаге ХОС-а и бивше ТО у јачини од око 3.500 људи, извршиле напад са свих страна. Муслимани су нападали из правца села Реповци, Булатовци, Тухотићи, Вишњевица, из околине Бутуровић Поља, а Хрвати из Бутуровић Поља, Трешњевице и из мјеста у западној Херцеговини.

У нападу су учествовали и муслимани из Коњица, села Брђани и Џепи, са коњичке стране, из правца Црвених Стијена и Ланишта муслимани из села Главатичево, Бјелимићи, Хумољани, Лукомир, Спиљани, Чуховићи, а из правца Сарајева муслимани из села Пазарић, Осеник, Луке, Тарчин, Јапалаци, Будмулићи, Вуковићи, ојачани са око 800 зелених беретки из Храснице и припадницима ХВО из Крешева.

Нападом је руководио Звонко Зовко, сада дозаповједник бригаде ХВО, а међу нападачима су били и браћа Здено и Ивица Грбавац, синови Руде Грбавца, који је у Коњиц доселио из Љубушког. Ова двојица су познати по томе што су први у Коњицу, чим је почео рат у Хрватској, почели да носе амблеме са њемачком заставом и ознаке ХДЗ, и што су учествовали у ратним операцијама у Хрватској гдје су вршили злочине над Србима и одакле су у Коњиц довозили опљачкане аутомобиле, техничку робу и драгоцјености. Ови рођаци Мате Бобана из Груда били су главни финансијери ХДЗ у Коњицу, а учествовали су и у набавци војне опреме и наоружања.

Браниоци Брадине, без помоћи са стране, овом нападу се нису могли одупријети. Усташе су све мушкарце (око 240) одвеле у село Челебићи, гдје је хангар бивше ЈНА претворен у логор, а више од 500 жена, дјеце, немоћних затворен је у ОШ у Брадини.

Стратиште у Челебићима

Приликом хапшења и привођења ликвидирали су преко 100 Срба, а потом је у логору у Челебићима уморено још најмање 80 затвореника. На лицу мјеста, усташе су тога 26. маја убиле Васа Вујичића, из Брадине, браћу Слободана и Велимира Живака, Тому Живака, Веселка Живака, Здравка Живака, Ратомира Драгановића, Недјељка Драгановића (сви из села Брђани), као и готово комплетне породице Жужа, Куљанин, Ђорђић и Глигоровић.

Ова убиства су починили припадници ХОС-а у црним усташким униформама, којима је руководио Горан Станић из Бутуровић Поља. Овог је Станића, у својој кући, у одбрани, убио учитељ Куљанин, звани Некара, али је том приликом и сам погинуо.

Већ помињани Звонко Зовко је тада, према свједочењима Љиљане Глигоревић и браће Ахмета и Хаска Јусуфбеговић, заробљеном српском војнику Сретку Куљанину, у засеоку Братосово, одсјекао главу, однио је у Коњиц, гдје су је шутирали, а потом набили на колац.

Шта је све рађено Србима у Брадини и околини за вријеме и послије овога напада, тешко да ће се, у појединостима, икада сазнати, али се зна да је српски народ у овој општини доживио, и да и данас доживљава, праву Голготу. Ликвидације су настављене. Почетком јула убијена је четворочлана породица професора Ђуре Голубовића - Ђуро, жена му и синови од 4 и 6 година. Голубовић је ухапшен у стану у Коњицу под оптужбом да посједује радио-станицу. Наравно, то је била пука измишљотина. Голубовиће су повели да их, тобоже, спроведу на српску територију, али су их на звјерски начин уморили у селу Спиљани.

Усташе су у Коњицу убиле и Новака Љескића и пензионисаног милиционера Сушу са женама. Њихове лешеве су бацили у Неретву. Ликвидирали су и Србина с надимком Магазин. Ноћу између 27. и 28. јануара ове године у селу Брђани прво су силовали, а затим убили жене браће Недјељка и Рајка Драганића и њиховог оца Бошка у њиховој кући.

Још гора од смрти су мучења којима су били изложени Срби у логору у селу Челебићу. Ту је био дозвољен сваки начин иживљавања над недужним заточеницима - женама, дјецом, старцима, немоћнима. Главни реквизити за мучења и премлаћивања су биле сајле, жељезне шипке, крампови, лопате, палице од дасака. Затвореницима су палили минерски штапин у гаћама. Тјерали су да брат брата удара до смрти, да се један на другом перверзно иживљава и сл.

Посебно се, као џелат, мучитељ, зликовац, истицао извјесни Лонџо, звани Зенга, млађиħ од двадесетак година, муслиман. Учествовао је у свим убиствима у логору. Један од свједока вели: "Рачунам да је убио 15

људи". Затворенике је тукао бејзбол-палицом, ударао чизмом по грудима и трбуху док би правили склекове, пржио им језике ужареним ножем, тјерао их да ужарени нож држе у рукама, стављао им гас маске са заптивачем на цједилу, посипао затворенике бензином и барутом и палио их од чега су се стварале тешке ране и опекотине, Мирку Ђорђићу усијаном пинцетом је чупао језик, Момиру Куљанину насуо је пуну шаку бензина, запалио бензин и присилио овога да то држи док сав бензин у шаци не изгори.

Једне ноћи из села Зукићи доведена је породица Ђорђић - отац Јеленко, мајка Анђа и синови Веселко (22) и Васо (24), под оптужбом да су давали храну "србочетничким одметницима". Анђу и Јеленка су прво пустили, а потом их убили у њиховом селу, а младиће су подвргли ужасним мукама. Зенга им је деформисао лица и тукао их сајлом и летвама до изнемоглости.

Злочини Хазима Делића

Све је у овом логору било срачунато да се људи униште, да се духовно и физички обогаље, кажу преживјели затвореници. А најгоре је било у подземним објектима "шестица" и "деветка". Тамо су муке биле најтеже, најсвирепији методи мучења.

Уз све, логораше су тјерали да копају ровове на првим линијама, према селу Борци, да укопавају контејнере за дужи боравак усташа на првим линијама, да праве заклоне за артиљеријска оруђа, а у храну су им стављали чак и - презервативе!

Све ово показује да се ради о сподобама које од свега људског имају тек име. Мржња је једина енергија коју посједују. Мржња према свему српском. Дилувијална, патолошка мржња. Мржња као врхунски облик психолошке деградације и духовног понора.

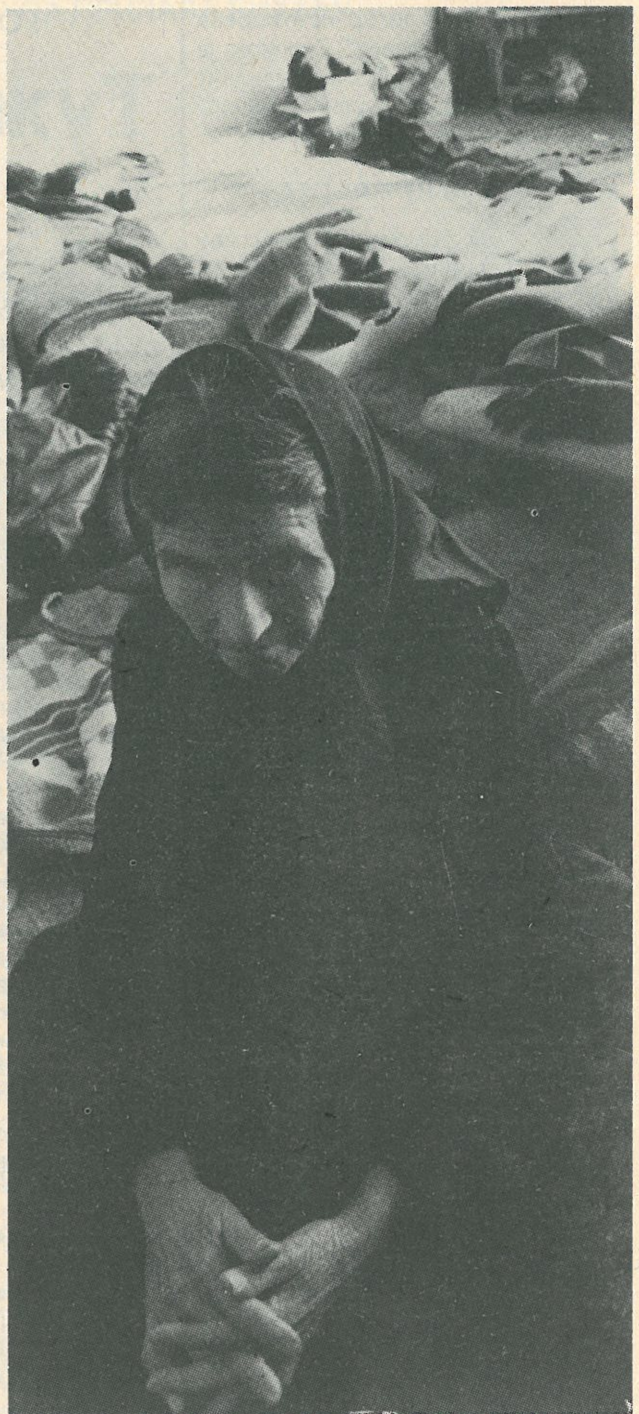
У овом логору уморени су још: Перо Мркајић (Брадина), Чедо Аврамовић (наставник, Брадина), Нећо Милошевић (ловочувар, Коњиц), Нећо Вујичић (Зукићи), Готовац (Бјеловина), 60-годишњи Самоуковић (Брадина) и још 11 Срба из ширег рејона Брадине.

Донедавно управник логора у Челебићу је био Хазим Делић, из села Ораховице, припадник зелених беретки. Прије рата је био власник мање продавнице у Коњицу у којој је продавао беретке зелене боје, ознаке са полумјесецом и звијездом, амблеме Патриотске лиге, а још у фебруару прошле године облачио је дијелове усташке униформе са одговарајућим ознакама.

У логору се све радило по Делићевим упуствима и одобрењима. Он је одлучивао о начину мучења, понижавања, о животу и смрти затвореника. И сам је мучио људе. На питање зашто су ови у затвору одговарао је, окрећући се и питајући заточенике: "Јесте ли ви Срби? Јесте! Ето!"

Делић је лично присиљавао затворенике да се туку међусобно, да, на примјер, отац удара сином ципелом или мотком, и обрнуто. Ако би оцијенио да ударци нису они "прави", наређивао је неком од чувара да туче обојицу.

Посебна Делићева специјалност је била казна - неспавањем. На његове очи једног старца тукли су кундацима до смрти. "У срце, у срце!", дерале су се усташе, оптужујући чичу да је 1941. године убио два муслимана. Када су га убили у чело су му, као и другима, укуцали беџ СДС-а. Нећу Милошевића, шездесетогодишњака из села Џепи, по Делићевом налогу, усмртили су дршкама алатки, кундацима, летвама, пред вратима хангара. Исто тако, и 60-годишњег Симу Јовановића из села Идбар. Нећо и Милан Самоуковић, из Брадине, гледали су, беспомоћно, како им усред дана убијају, дивљачки, кукавички, зликовачки, оца Бошка.

Зоран Миловановић: Избјеглице

Најгора злостављања су чињена када би у логор долазиле групе униформисаних Хрвата или муслимана с намјером "да виде четнике". Долазили су, међутим, и страни тв новинари и сниматељи. Они су се, тобоже, интересовали за "услове живота" у логору. Тако је у јулу прошле године дошла једна арапска тв екипа. Интервјуисали су неколико заточеника. Сви су потом претучени јер су, наводно, "говорили истину". Другом приликом затворенике су тукли стражари док су их Арапи снимали. То је касније био доказ, тамо, за арапски свијет, "како Срби муче и туку заточене муслимане у БиХ". Тортуре над затвореницима су вршене и након сваке посјете представника Међународног Црвеног крста.

Логораши из логора у селу Челебићу пребачени су 17. децембра у

Коњиц гдје је у логор претворена спортска сала "Мусала". Тренутно је ту око 100 заточених Срба. Командант логора је Исмет Хебибовић. У односу на Делића, блажи и умјеренији.

Грађани нултог реда

Али, нису само логораши ови несрећни људи, у сали "Мусала". Логораши су и хиљаду Срба, колико их је од око 7.000 још у Коњицу. Они су грађани нултог реда. Прву помоћ у храни добили су тек у јануару. Готово нико од њих нема никаквих новчаних примања. Званично, Срби способни за борбу, нису мобилисани, али их има у радној обавези. Једино Срби плаћају карту ако путују возом који саобраћа три пута дневно од Јабланице до Пазарића. Они који не подлијежу војној обавези, као, наравно, и они путем размјене ослобођени, могу напустити Коњиц, али су сву своју имовину дужни уступити органима власти на кориштење.

Судски органи Републике Српске и Војске Републике Српске поднијели су кривичне пријаве против свих који су се на било који начин огријешили о људске норме и насрнули на српски народ у циљу да га физички истријебе, и тако, у етничком смислу, очисте читав простор општине Коњиц. Осим поменутих у овом тексту, за своје злочине одговараће и: Хамид (милиционер) и Фадил (превозник) Спиљак из села Шуње, јер су, уз остало, омогућили да се изврши силовање над три жене српске националности у затвору у ОШ у Брадини; Бришо Шкољо, дрвосјеча из села Стојковићи, јер је у Брадини, у августу прошле године, пред кафаном "Мићо", усташком камом заклао Босиљку Куљанин; Мехмедалија Ризвић, из Брадине, јер је у току ратних операција хапсио, доводио у концентрациони логор, силовао и убијао цивилно становништво српске националности; Џеко Рустан, због малтретирања и силовања; Емин Буџо, из села Осеник, јер је са синовима Џамилом, Самиром и Амиром запалио цркву у том селу; Реџо Љево, из села Зукићи, јер је заклао четворочлану породицу Ђорђић, али и многи други.

Коњичка општина је одиста право стратиште српског народа, који је тамо живио одвајкада. Оно што су доживјели Срби у Брадини равно је библијском људском страдању, али и библијском запамћењу народа. □

Драгољуб ЈЕКНИЋ

ГОСТОВИЋ, ЧЕТИРИ МЈЕСЕЦА ПОСЛИЈЕ

Тужно избјегличко прољеће

Пола године Гостовићки батаљон је одолијевао жестоким муслиманским ударима, а онда, почетком децембра, скупа са народом кренуо у егзодус, на пут од немила до недрага

Од 10. јуна до 4. децембра прошле године 700 бораца Гостовићког батаљона бранило је српску нејач и велику слободну територију у сливу рјечице Гостовић, југоисточно од Завидовића. Непријатељ је био бројчано јачи и надирао је из више праваца: завидовићког, зеничког, какањског и варешког. Гостовићани, њих 2.500 су имали један једини излаз према Озрену, уски макадамски пут уз поток Стару Каменицу, према Возући, који је често био мета диверзантско-терористичких упада са обије стране. Тим путем је почетком децембра 1992. године, након закључка да више нема шанси за одбрану, евакуисано цјелокупно становништво. Потом је отишла и Војска.

Тако су на немилост непријатељским муслиманским снагама остављена српска села: Чардак, Дедићи, Грабовица, Мрђани, Жиоке, Каменица, Луг, Прилук, Стојановићи, Велићи, Трибићи, која су истог дана претворена у згаришта. Муслимани нису поштедјели ни цркву у селу Чардак, коју су, камен по камен, срушили до темеља, баш као што су њихови преци прије 200 година срушили гостовићки манастир "Свети Пантелеј" под Удримом, задужбину из 16. вијека.

Хладан дочек на Озрену

Почетком децембра становништво гостовићког басена кренуло је на пут без повратка. Иза њих су остали порушени домови, а пред избјегличким конвојем ишла је гласина да су "продали своју земљу!" На Озрену су дочекани хладно и уз пријеке погледе. Слично је било и у привременом пребивалишту, у добојским селима Поткамену, Придјелу и Сухом Пољу.

- Окретали су главу од нас - прича Мирко Демоњић, први командант гостовићког добровољачког батаљона. - То нас је заболело до дна душе, јер мало ко је хтио да чује праву истину. А она је горка. Сваки четврти борац нам је избачен из строја. У неравноправној борби са боље наоружаним и бројнијим непријатељем, без помоћи са стране, имали смо 53 погинула борца и 160 теже или лакше рањених. Па, ко то онда, може да каже како смо кукавице и како се нисмо борили - огорчен је Демоњић.

Инжењер Мирко Лазић је био на челу батаљона дуже вријеме. Био је кажу, и отац и мајка, човјек који је за три ратна мјесеца једноставно - остарио.

Тајне сахране

- Сада смо ни на небу ни на земљи, у ишчекивању да конвој прогнаника, са 36 спашених трактора, десетак аутобуса и нешто путничких аутомобила крене према Гаревцу (код Модриче) гдје су нам нашли ново, привремено уточиште - каже Лазић, а мисли су му, зна се, у Гостовићу. - Борили смо се и гинули док смо имали и теоретске шансе да се одбранимо. Не треба сметнути са ума да смо представљали први бедем на југу, јер је десна обала ријеке Босне од Какња до Завидовића већ била етнички чиста, без Срба. Око 10.000 избјеглица из: Завидовића, Зенице, Жепча, те српских села: Желеће, Дривуше, Бијелих Вода, Немиле, Кованића, Оглавка, Мутнице, Враца, Понихова, Милковића, Биљешева, Модриња и других насеља, са завежљајима прошла кроз Гостовић, тада једину оазу слободе од Какња до Завидовића. Трагедија је у томе што су са старцима и дјецом према Добоју и Крајини одлазили и способни, не желећи да нам се придруже како бисмо утврдили и ојачали одбрамбену линију према Зеници. Истовремено, са Озрена нисмо добили никакву помоћ у људству, а свакодневно смо имали губитке. Свеукупно је страдало 213 бораца. А одбрамбене линије су остајале све тање и тање - присјећа се командант Мирко Лазић.

Гостовићке мајке не могу да оду на гробове својих синова: Цвије Јовановића, Станоја Васића, Станоја Илића, Винка Николића, Рајка Стојановића, Љубе Маринковића, Цвијетина Стојановића, Милоша Мишановића, Слободана Лазића, Стојана Јанковића, Дамира и Његомира Цвјетковића, Ненада Стојановића, Бојана Ристића, Саве Божића, Благоја Ђуричића, Недјељка Максимовића, Михајла Јанковића, Љубомира Чупељића... Зар има веће казне? Они су, због ратних дејстава сахрањивани тајно, ноћу, без присуства свештеника који је овом несретном народу први окренуо леђа и отишао.

Сан о повратку

У Гостовићу ће ускоро процвјетати зерделије(?) и трешње, које су у овом поднебљу обилато рађале. Српска дјеца више неће ићи у њихову крађу, нити ће другдје пити чисту изворску воду. Пред њима је нека друга будућност, посавска равница по којој они за сада не умију ходати.

Старина Андрија Станковић, угледни домаћин из Гостовића, чија су три сина ангажована у Војсци Републике Српске, а два зета погинула бранећи огњишта, сачувао је присебност:

- У Гостовићу сам оставио четири куће, земљу, гробове предака. Тамо ми је све, али шта се може. Идемо даље, према Модричи, гдје су нам понудили нова огњишта. Евидентирали смо 620 породица које желе да се населе у Гаревац, Чардак, Луг и Кладаре, тако да ћемо сачувати матицу. Договорили смо се да се не осипамо, јер ко зна, можда ћемо некада опет назад - према Завидовићима - оптимиста је Станковић.

Борац-матичар Ранко Ракић успио је да у општем метежу приликом напуштања Гостовића са собом понесе неколико сандука архиве из цркве и мјесног уреда. Тако ће остати и писмени трагови о овој насилној миграцији Гостовићана чији су преци, такође, пред турском силом напустили Херцеговину и бјежали према средњој Босни. Гостовићани пред потурицама бјеже још даље, према Сави.

- Чим збринемо породице, окупићемо своје борце који су сада распоређени по јединицама Прве озренске бригаде, формирати батаљон, постројити се и заједнички на фронт, гдје год затреба - прича Ракић, не кријући да би највише волио да их виша команда упути према Гостовићу.

Гостовићани ће отићи за Модричу, али су њихове душе остале у Гостовићу. □

Ненад ЦВЈЕТКОВИЋ

САПРИЛАЗА БИХАЋУ

Тече Уна мутна и крвава

"Преко Уне пружио се ланац, ој, Личанко, љуби те Босанац" певало се у нека не баш тако давна времена.

Ушла Уна у многе песме и Бишће на њој. Са средњевековним кулама и сеновитим алејама кестенова.

У она бирвактиле времена.

А зло се заваљало и Бишћем и зеленооком Уном. Зло зелено од застава, од мржње исконске и праисконске о којој умни Андрић још поодавно написа пророчанске редове које многи не хтедоше (или не смедоше) да схвате.

Ево, у дванаести месец се улази, како Бишћем зло царује, а безумље влада. А и како ће добро улицама ходати кад је на челу балија, Санџаклија, Рамиз Дрековић, кад Шиптари са Косова и из хрватских сабирних логора ходају градом који још памти кораке једног Јована Бијелића, Бранка Ћопића - да не помињемо друге. Што хорде ходају ни по јада, али што српске куће опљачкаше, разорише и развукоше много је више од јада. О Србима који остадоше у граду нећемо овога пута. Зна се, веома се добро зна, како живе и како им је под влашћу оних који су још пре више од годину дана све ово смерали, и намеравали.

Не треба ово документима потврђивати. Потврдио је то и сам Ирфан Љубијанкић, председник СДА Бихаћа, у својој недавној изјави за локални радио. Рече, баш тако, да су у СДА још крајем марта прошле године имали ударне групе, разрађену тактику и јасне циљеве како ће, где и када напасти Србе.

Управо тако у Бихаћу. На челу Алијине војске Санџаклија, на челу странке доктор који је у два дужа боравка у Либији (као члан бивше југославенске помоћи "братском муслиманском народу") положио све "испите" за џихад-ратника, а на челу локалне радио станице човек са старим босанским именом - Ханс. Врли син војника Хитлеровог Вермахта, па по оној народној да ивер не пада далеко од кладе и његове "емисије". У њима, наравно, ни речи да му жену и две кћерке храни Србија, ту одмах поред Краљева... и тако редом "бисер до бисера" у муслиманском Бишћу.

У граду тако, а на прилазима његовим дванаести месец како борбе не престају. Јуриш за јуришом острвљених бојовника, каме мржње и хици безумља, узалудне смрти да се оствари сулуда идеја о исламској џамахирији у Цазинској крајини.

У крвавом колу и "Бабо" из Кладуше пехливани као и увек до сада што је чинио. Од Алије до Туђмана, од УНПРОФОР-а до "Мерхамета", од Загреба до Беча. Нејасан и сам себи, а камо ли другима. Или, јасан до препознавања и у пола ноћи.

О УНПРОФОР-у, прљавим работама достављања оружја и муниције у конвојима хуманитарне помоћи, фарбању камиона "Агрокомерца" у белу боју УН, долетима авиона и хеликоптера на аеродром у Ћоралиће код Цазина, извођењу невољника из Бихаћа само уз дебеле новце - нећемо овога пута. Нека то остане на душу и образ онима који су на овим просторима да послуже миру. Кажемо на душу и образ ако их имају...

У неко раније време Уну би у ове пријатне вечери запоседали риболовци да се надмудрују са хитрорепим пастрмкама. У неко раније време.

Данас Уна тече мутна и крвава. □

Милан ПАНТОВИЋ

Прољетна сјетва у теслићкој општини

ПОВОЉНИ УСЛОВИ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНИКЕ

Засијати што више обрадивог земљишта, задатак је који због ратних прилика, ове године има далеко већи значај него раније. Од његовог извршења, ако овако наставе ствари на политичком плану, зависи и биолошки опстанак Срба.

Судећи по припремама за пролећну сјетву на теслићкој општини ова тврдња није далеко од истине. У активности за најважнији посао године, како овдје зову предстојећу сјетву, поред представника општинске власти укључена је организација "Промтес", затим земљорадничка задруга "Блатница", као и штабови Цивилне заштите по мјесним заједницама. Први уговори о производној сарадњи, за ову сезону, закључени су половином марта, а сада се ради на обезбјеђивању погонског горива, сјемена, гнојива и осталих репроматеријала за сјетву. Тако је сваком пољопривредном произвођачу, који склопи уговор са овдашњом кооперантском организацијом, посуђено бесплатно сјеме кукуруза, кромпира и зоби. Што се тиче гнојива, потписник уговора одмах плаћа 50 одсто потребне количине а осталих 50 одсто добија на кредит уз мјесечну камату 20 одсто. Заузврат пољопривредници се обавезују да ће све тржне вишкове, односно дио рода који му није потребан за властито домаћинство, продати општинској дирекцији за резерве, уз цијену која тог дана буде важила на теслићкој пијаци. Договорено је да механизација бесплатно одради свој посао. Трактори ће бити мобилисани а један број власника машина биће у вријеме трајања сјетве ослобођен обавеза у војсци. Дакле, сељацима остаје да плате гнојиво и нафту. Никад бољих услова а у тежа времена, тако кажу они који се пољопривредном дјелатношћу баве дуже вријеме. □

М. М.

ПОМОЋ СРБА ИЗ МИНХЕНА

Крајем мјесеца марта у Соколац је стигла помоћ у лијековима, санитетском материјалу, дјечијој храни и одјећи у вриједности 20.000 њемачких марака, коју су прикупили наши радници запослени на привременом раду у Минхену.

"Шест пута сам учествовао у пратњи хуманитарних конвоја и користим сваки тренутак свог слободног времена како бих помогао народу на Романији и широм Републике Српске", каже Милорад Мијатовић, који је као главни организатор заједно са Милорадом Нинић, Миленком Деспотовић, Видом Панић и Гојком Качар довезао ову вриједну али и надасве потребну помоћ српским борцима, рањеницима и народу романијског краја. "Срби у иностранству су препуштени сами себи", наставља Милорад, "али не дамо се. Трудимо се да се организујемо што је боље могуће. Ор-

ТАКМИЧЕЊЕ У РАТНИМ УСЛОВИМА

Средином априла на Јахорини је одржано прво првенство Војске Републике Српске у зимским спортовима. Представници из свих корпуса Војске Републике Српске такмичили су се у три дисциплине: биатлон, велеслалом и патролно трчање са гађањем. У присуству високих представника владе и српске војске првенство је отворио командант Војске Републике Српске генерал-потпуковник Ратко Младић. Због наставка офанзивних дејстава муслиманских формација првенство је трајало свега два дана. □

А. П.

ТРКА КОЈА СПАЈА

Познати бањалучки маратонац Витомир Пејић, иначе војник Војске Републике Српске из касарне у Залужанима, код Бања Луке, отпочео је 13. априла веома тешку трку од Бања Луке до Книна, а дужина стазе је 220 километара.

У организацији маратона Бања Лука - Книн, под симболичним називом "Слобода 93", Пејић је стазом хуманости и повезаности трчао у шест етапа. Прву етапу је завршио 13. априла у Добрњи, другу 14. априла на релацији Добрња - Кључ, трећу 15. априла на релацији Кључ - Петровац, четврту 16. априла на релацији Петровац - Дрвар, пету 17. априла на релацији Дрвар - Грахово и шесту етапу Грахово - Книн.

Ова трка као и маратон уопште на својеврстан начин показују нераскидиву везу српског народа у Републици Српској и Републици Српска Крајина. □

С. ВУЈИНОВИЋ

Нова генерација "плаваца"

ЗАКЛЕТВА ПОД КАПОМ НЕБЕСКОМ

У строју, под капом небеском, нова младост. Неки нови Срђани, Млађени, Мрђани, нови неки клинци за војску стасали. Младићи у плавим униформама пристигли из Вогошће, дошли са Илиџе, Пала, Сокоца, источне Херцеговине... да овде буду очи и уши ваздухопловства. Да бране и одбране небо над родном кућом тамо у српским сарајевским општинама, над кршом херцеговским, свуда тамо где је Републике Српска.

Стала у строј за полагање заклетве четврта генерација војника В и ПВО Војске Републике Српске. Четврта, по досадашњем реду, а прва оних који су из свих крајева слободне српске земље стигли до на врх планине. Да им месецима и месецима она буде и дом, и кафић, и родна улица, и омиљени кутак на шеталишту. Пријатељ и друг, девојка и пријатељица.

Небо кишу спремило, планином се магле навукле, а испод њих строј младости. И речи поздрава које им упутише мајор Бошко Кулић под чијом командом су и ови младићи, и пуковник Живко Иванковић, помоћним командантом В и ПВО за морал, верска и правна питања. Речи примерене и тренутку и времену овом.

А онај најсвечанији тренутак - потписивање заклетве, под кишобранима гошћи из Приједора које, заједно са другима, дођоше да им честитају празник. Јер, није било мајки, очева, браће и сестара да им први стисну руку. Далеко планина, далеко родне куће, па они најдражи остали тамо одакле су ови младићи пошли да бране српско небо и земљу под њим.

Родбина далеко, али другови су ту.

Милан ПАНТОВИЋ

ганизујемо забавне вечери на којима се прикупљају добровољни прилози и средства за помоћ српском народу у отаџбини, а успоставили смо добру координацију и са нашим грађанима у другим градовима Њемачке који немају своје клубове."

Милорад, Миленко, Вид и Гојко истичу и Кос Ненада, Ђорђа Ђерић и Силву Проле такође из Минхена који су својим новчаним прилозима помогли ову акцију, као и Дану Каностравац која је сакупила 4.000 марака за помоћ српском народу. Потребно је истаћи и чињеницу да сви Срби у Минхену и осталим градовима Њемачке, без обзира на то да ли су из Бања Луке, Мостара, Бијељине итд, заједнички прикупљају и организују помоћ која се затим упућује у различите дијелове Републике Српске. Тако је ова помоћ намијењена Романијцима, сакупљена уз помоћ српског клуба "Крајина".

Гости из Минхена су приликом посјете ратној болници у Соколцу, рањеницима и особљу подијелили воће и цигарете, а на рачун "Галенике" уплатили и износ од 2.000 марака за набавку лијекова потребних за нормалан рад ове врло значајне установе.

Средином априла Редакцију листа "Српска војска" посјетио је предсједник Српског клуба "Крајина" из Минхена, Светозар Нишић и том приликом Редакцији уручио вриједне поклоне у опреми којом се проширују могућности објективног информисања јавности о праведној борби српског народа и српске војске. □

А. П.

У Брчком одржана премијера филма "Геноцид поново"

ДЈЕЛО ЗА ОПОМЕНУ

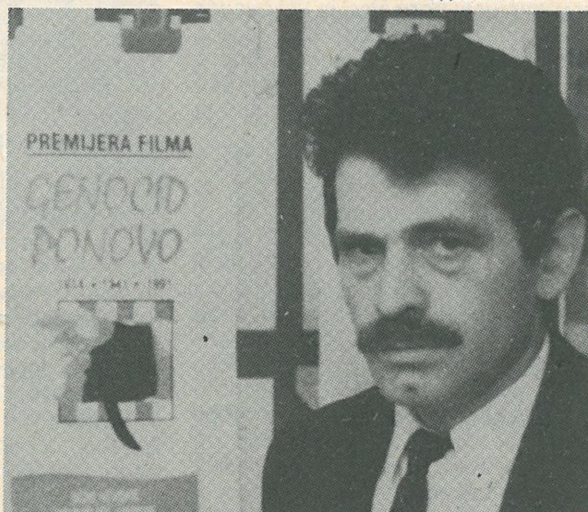
У Брчком је, 11. априла, одржана премијера филма Остоје Барашина "Геноцид поново", првог документарног филма у којем су обједињена, сликом и ријечју, свједочанства о страдању српског народа на просторима Хрватске и бивше Босне и Херцеговине у рату 1991-93. године.

"Постоји више облика борбе нашега народа за слободу", истакао је послије премијере филма пуковник Слободан Јеличић, помоћник команданта Источнобосанског корпуса Војске Републике Српске. "Мислим да је рад који је уложен у овај филм један вишезначајан облик борбе, посебно што су многа страдања нашега народа кроз дуге вијекове његове борбе за слободу прикривена и остала непозната."

Филм је на посјетиоце оставио снажан утисак и у разговору послије пројекције више пута је изречено да ово дјело треба што више приказивати, како домаћој, тако и страној јавности.

"Филм 'Геноцид поново' посвећен је страдању цивилног српског становништва и то је његова права поента", рекао је по премијери аутор, мајор Остоја Барашин. "Друга битна чињеница, коју сам желио истаћи, је континуитет геноцида којем је српски народ три пута био изложен у овом вијеку - 1914, 1941. године и овај најновији који још проживљавамо, од 1992. године." □

Радмила ЖИГИЋ

Остоја Барашин, аутор филма " Геноцид поново"

Фото: М. Шукало

У фочанској болници

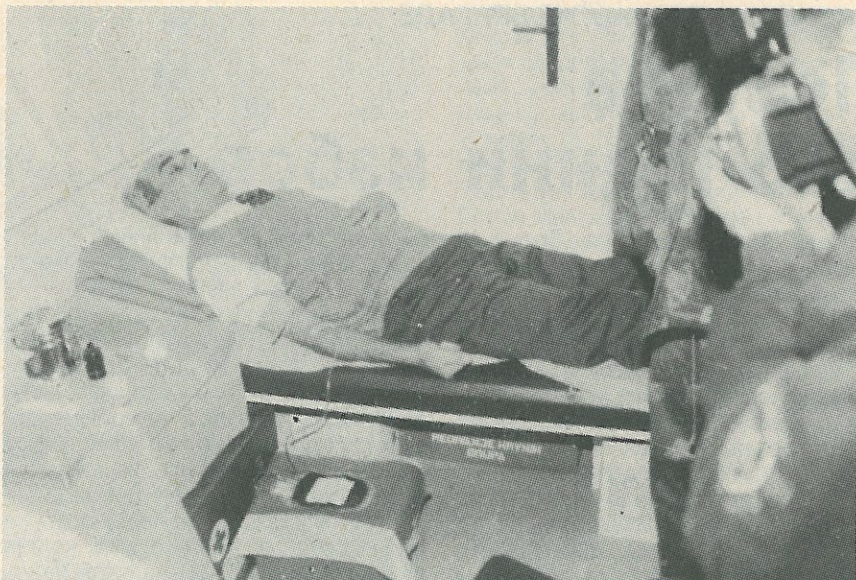
ХИЉАДУ ДОБРОВОЉНИХ ДАВАЛАЦА КРВИ

Какав је однос народа према својим борцима, можда најбоље говори податак о добровољним даваоцима крви, јер даривати крв, без сумње је највећи гест хуманости. У Фочи се тај однос народа и војске потврђује већ годину дана, колико рат на овим просторима траје. На сваки апел одзив је био изван очекивања, тако да је, примјер ради, само у току једне ноћи даривало и по шездесет грађана. До сада, како пише у подацима Регионалног медицинског центра у Фочи, грађани су издвојили више од 300 литара крви, а за даровање крви пријавило се близу хиљаду житеља. У фочанској болници није се десило да рањени борац не добије на вријеме потребне количине крви. Међу онима који први прискачу у помоћ су и здравствени радници Медицинског центра. Њих 31 је у току рата по неколико пута даривало крв. Међу њима су и четири медицинске сестре.

"Имали смо уредну евиденцију о сваком даваоцу крви, тако да нам до тражене крвне групе, онда кад је било најкритичније, није било тешко доћи. Једноставно, тражили смо одговарајућу крвну групу и именом и презименом даваоцу, у чему нам је огромну помоћ пружила Радио Фоча. До рата у служби за трансуфузиологију радило нас је осморо, а сада само троје. Немамо ни љекара па је сав посао пао на медицинске раднике који узимају крв, прегледају и дају трансфузију. Нико од нас није имао ни дана одмора, а било је периода када нисмо ни кући ишли. И дању и ноћу смо били на ногама. Али, све се издржи. Свако од нас зна да ради велики хумани посао и највеће нам је признање кад успијемо спасити људски живот."

Тако говори Марко Тодоровић, главни техничар у Служби за трансфузиологију крви Регионалног медицинског центра у Фочи. Већ годинама Марко је и сам добровољни давалац крви. □

Р. МАШИЋ

Ратна болница у Невесињу: принц Томислав Карађорђевић - добровољни давалац крви

Фото: Богдан Муратовић

БИТКА ЗА ТИМОР - МЈЕСЕЦ ДАНА КАСНИЈЕ

Пресудан рафал

Још су скоро дјечаци, а већ одавно прекаљени ратници. Зову их Роби, Симо, Зеко и Боца. Најстаријем су свега 23 године, најмлађи нема још ни деветнаест. На требињском дијелу херцеговачког ратишта сви их знају. Како и не би кад су у многим борбама показали невиђену храброст. Недавно је од команде српских јединица у Херцеговини за њих стигла и званична похвала.

Петог марта ове године учествовали су у борби за врх Тимор. У том окршају погинуло је четрнаест припадника регуларних снага Хрватске. Међу њима чак три брата Мартиновића из Конавала и један високи хрватски часник. Потврдио је то и Радио Дубровник.

Акцију је припремао и њом руководио капетан "Кобра". Све је било одлично испланирано, али у борби се мало кад планови и остваре. И кренула су четворица храбрих и одважних момака према врху Тимора. А на самом поласку договор и заклетва - све се може догодити, али да неко од њих непријатељу жив падне у руке, то никако.

Опрезно су се привлачили храбри Требињци врху Тимора, метар по метар. Али и противник је био опрезан. И група је стигла до под сами врх. А оно што се догађало наредних тренутака неће заборавити никада.

Боца, најмлађи у групи храбрих, све је видио овако: "Непријатељ нас је први примијетио. И пустио да му приђемо на свега двадесетак метара. Хтјели су нас похватати живе. Али на њихову жалост сусрели су се са момцима којима није било први пут да се боре прса у прса. Ипак, сад кад зрело размислим, заиста смо имали невјероватно пуно среће."

Све се одиграло у свега неколико тренутака. Симо је, на свега петнаестак метара удаљености, иза стијења, опазио усташу који га држи на нишану. Али цијев његове пушке је била окренута на другу страну, а знао је - чим је помјери према противнику биће изрешетан. Слеђен, али прибран, почео се претварати да не примјећује противника. На сву срећу усташу је на вријеме примијетио и Роби, и ликвидирао га кратким рафалом.

У истом моменту, док се Симо бацао на другу страну, појавио се и други усташа, завикао: "Предавајте се четници!" и уједно пуцао на њега. Зрна су га окрзнула по одјећи и чизмама. Али, Зеко је већ био спреман и сасуо му рафал у груди.

"То се заиста ријечима не да описати. Па, филм је смијешан за све то", каже Боца, присјећајући се свега што је слиједило. "И стиже Симо да се баци у једну увалицу, гдје смо већ заклон потражили ја и Роби. И само што је пао земљи, на стијени изнад се појави један са шаховницом и завика: 'Предавајте се!'А држи уперену цијев у нас. Не знам заиста ни како се све то догађало. Сјећам се да сам лијевом руком одбацивао пушку, а десном извлачио пиштољ. Он то ваљда није очекивао и сву је пажњу био усмјерио на пушку. Запуцали су истовремено и он и Симо. Пет зрна је Симу, бројали смо их касније, прошло кроз капуљачу од вјетровке. А усташа се само свалио."

Онда је, присјећају се младићи, запуцало са свих страна.

"Иза стијене за коју сам се био сакрио појави се још једна глава са шаховницом и запуца из 'сингапурке'. Опалио сам метак из пиштоља, који сам већ био извукао, у њега са мање од метра", каже Боца.

Младићи су се тада почели повлачити. Сјећају се само да су видјели још двојицу непријатељских војника како пуцају према њима. Запуцали су и они. Вјероватно да је, како кажу, Симов рафал био пресудан, тако им се бар учинило.

"Ето, то је наша прича. Просто је невјероватно да ми скинемо шесторицу (остали су вјероватно погинули од наших граната), а од нас нико да не буде ни рањен. Само је мени, вјероватно, неки дио од распрслог метка повриједио око. Слабо шта видим на њега, али доктори веле да није ништа страшно и да ћу прогледати", прича Боца.

На крају рекоше да се не пропусти записати њихов поздрав генералу Младићу, команданту Војске којој и сами припадају, и др Караџићу, и порука да ће се борити све до слободе или смрти.

"Док смо живи не дамо да се усташка нога шета српском Херцеговином", кажу сложно. □

Шћепан АЛЕКСИЋ

С БОРЦИМА ТРЕБАВСКЕ БРИГАДЕ

Побједа као једини избор

Прва борбена линија. Бране је борци командира Обрена Живановића.

- Шума помаже и одмаже и једнима и другима. Али је нама далеко лакше, јер имамо храбрије и искусније борце. Муслимански фанатици углавном отварају ватру због панике, па се мора бити опрезан. Противнички ровови су од нас удаљени само неколико стотина метара, понегдје само двјесто - објашњава нам Живановић.

- Чујемо их како се стално нешто довикују, ваљда из страха, да покажу да су још ту. Боре се за неку своју независну државу, а појма немају да контролишу само оно што виде око себе, до прве борбене линије - каже нам један од најискуснијих требавских ратнике Зоран Блесић.

Требава је иначе прва линија одбране Посавине између Добоја и Градачца, и у овом рату ни у једном моменту није падала у непријатељске руке. Овдје се народ на вријеме организовао, чим се осјетило да би се могло поновити клање из прошлог рата. Знали су Требавци да им нема избора, или борити се или нестати. У прољеће је формиран одред, који је касније прерастао у бригаду, попуњену са искусним ратницима, јер одавде, из традиционално српског краја, на прву Туђманову агресију на српске крајине, многи момци су отишли без позива.

- Већ годину дана смо у рату и много тога се искусило. Већина мојих бораца је и прије почетка рата овдје учествовала у борбама. На вријеме су видјели у каквом смо рату и шта треба учинити да се непријатељ онемогући да нас отјера са наших огњишта. Битно је да увијек истини гледамо у очи, и да знамо шта је право а шта није. Нећемо се поклонити онима који око нас плету мрежу и припремају јефтине замке нашем народу по свијету. Ми знамо шта је наше, и туђи ћемо се ако треба са цијелим свијетом да сачувамо своје - каже нам командир Живановић.

Ровови су уређени по свим прописима. Борци су на почетку рата били мало немарни, јер је била "срамота" залећи и укопати се у ров, али сада је сасвим другачије. Нису јунаци који лудо изгубе главу.

- Многи наши храбри борци рањени су у борби, неки су, нажалост,

Сви јуриши Миће Краљевића

Једно од најпознатијих имена међу борцима и становништвом Бирча је свакако име двадесетшестогодишњег капетана Миће Краљевића, команданта јуришног одреда из Власенице.

Мићо је најмлађи син Радивоја и Драгице из села Трново у шековићкој општини, које се налази на граничном појасу према муслиманском Кладњу. Сиромаштво забитог српског села, како је то био обичај у пет деценија дугој социјалистичкој ери са свим српским селима, поодавно је натјерало младе Краљевиће да напусте родни крај и срећу потраже по бијелом свијету, док су родитељи остали да се не угаси ватра на огњишту Краљевића. Браћа: Миленко, Лазар, Станислав-Стаћо и Мићо са сестром Вишњом до рата су живјели и радили у Младеновцу, Стевка у Бачкој Тополи, а Јелена је већ двије године ратовала у Лици.

Када је усташка кама крајем прошлогодишњег априла почела да пријети родном Трнову (у прошлом рату усташе су поклале тринаест чланова фамилије Краљевић) и Бирчу, четворица браће Краљевић и сестра Вишња-Беба стижу да бране родну груду и прадједовско огњиште.

Краљевићи су се за кратко вријеме прочули по храбрости и неустрашивости. Најстарији брат Миленко 22. маја прошле године, приликом напада бојовника Алије Изетбеговића на Трново бива тешко рањен, а да не би жив пао душманима у руке активира бомбу. Одузимајући себи живот Миленко освећује и себе, јер су са њим у смрт отишла и двојица муслиманских кољача.

Мићо Краљевић је у Власеници још почетком маја постао командир јединице за специјалне намјене, која током јуна, јула и августа спасава српско становништво у многим селима Бирча и у самој Власеници. 22. августа, у борби против кољача Бећира Меканића и Ферида Хоџића на Гробићу изнад Горњих Шадића, млади поручник Мићо Краљевић, јуришајући на челу специјалаца, бива тешко рањен.

- Сачувајте ми јединицу - говорио је свима који су га обилазили у болници.

Крајем децембра поручник Краљевић се, мада незалијечен, враћа на ратиште и преузима команду над јуришним одредом.

Поново се чује позната команда: "За мном, српски јунаци!" Џихад-упоришта падају једно по једно, а на челу увијек Мићо Краљевић.

Мићина браћа Лазар и Станислав су, такође, у јуришном одреду. Слушају и беспријекорно извршавају наређења млађег брата. Сестра Беба је са пушком у родном Трнову, а старина Радивоје, као и сви борци, на првој борбеној линији.

- За слободу је погинуо мој син Миленко, Мићо је био тешко рањен, а ране је након јесењег рањавања преболио и Стаћо. Српкиње не би смјеле, ако су Српкиње, да се срамоте и да не дају својој дјеци да се боре за слободу, јер је слобода једино што Србин има и за што не треба ни живот жалити - говорила нам је недавно Драгица Краљевић на трновљанском гробљу, покрај гроба најстаријег сина.

И ових дана стижу похвале на рачун јуришног одреда из Власенице и његовог команданта, капетана Краљевића. Мићо, како сам има обичај да каже, гура даље, до коначне побједе и свесрпске слободе у заједничкој држави. □

З. ЈОВАНОВИЋ

погинули. Наша је дужност да се боримо до краја за оно за што су они дали своје животе. И због њих и због себе, а поготово због наше дјеце која морају живјети у миру, у својој држави. И то таквој да се са њом поносе, да то буде држава израсла из поштене борбе - каже нам борац Горан Милошевић. Његов ратни друг, Димшо Симић га надопуњује.

- Ратујемо за исти циљ, а то је могуће само под једним знаком. Једино тако можемо побиједити. У борби се мора поступати витешки. Српска војска мора чувати образ - у борби се тући жестоко, а када се непријатељ преда, опет бити прави војник.

Линије на Требави још мирују. Још није дат знак да се ослободи неколико поробљених српских засеока, али када то буде Требавци ће знати како да ослободе оно што је њихово, и да задрже ослобођено. Као и до сада. □

Миленко ШУКАЛО

СВИ СПЕЦИЈАЛЦИ СВЕТА

Ратници светског калибра

*** Припадници израелских специјалних јединица углавном су добровољци, натпросечно интелигентни и са знањем страних језика, од којих је арапски обавезан * Током обуке израелски специјалци излажу се психофизичким напорима предвиђеним за космонауте**

Нико у свету не спори да Израел спада у земље које имају најелитнију и најобученију војску и да су за такву ласкаву оцену најзаслужнији управо њихови специјалци. Командоске јединице Израела убрајају се у сам врх таквих снага, а по успешним и "историјским акцијама и лекцијама непријатељу" постале су узор и школски пример у тој области. Уз тај - људски фактор, толикој успешности доприноси и изузетно квалитетна и савремена војна индустрија, чији се многи производи понајпре нађу у рукама специјалаца.

Данас Израелска армија, или како је Израелци зову ЗАХАЛ ("Z'VA HAGANAH be ISRAEL") тј. "Израелске одбрамбене снаге", има у свом саставу три активне падобранске бригаде: 202, 890 и 50. "На'на'л" бригаду. У резерви се налазе још три овакве бригаде. Из ових јединица, а делом и из пешадијских бригада регрутују се највећи број припадника израелских елитних снага. Те снаге Израелци зову SAYERET јединице (што значи извиђачке). Сваки род и већа јединица израелске армије има у свом саставу по неку SAYERET јединицу.

У саставу падобранских бригада налазе се: "SAYERET OREV" - извиђачка противтенковска јединица падобранаца, "SAYERET TZANHIM" - користи се у својству "шок трупа" за убацивање и препаде, док "SAYERET SHALDAG" обавља инфилтрације и диверзије.

Постоје и друге SAYERET јединице, које такође пролазе кроз падобранску обуку, али које нису у саставу падобранских јединица, већ дејствују самостално. Такве су: "SAYERET MATKAL" - најелитнија од свих јединица израелске армије, која добија најважније, најтеже и најповерљивије мисије. О њој се много не зна и не говори. Под директном је командом Генерал-штаба израелске војске. "SAYERET GOLANI" - налази се у саставу пешадијске бригаде "Голани" и делује као водећи елемент у свим операцијама које бригада изводи. "SAYERET HADRUZIM" је посебна извиђачка јединица муслиманских Друза, која дејствује у осетљивим граничним областима и потчињена је Северној команди израелске армије.

Јединица "SAYERET SHIMSON" је организацијски потчињена "Giva'ati" бригади морнаричко-десантне пешадије, која је намењена за амфибијске и морнаричко-десантне операције. Специјална "SAYERET YAMI" - јединица поморских командоса (рониоци), налази се у саставу израелске Ратне морнарице а пријем и обука у њој су чак и тежи него у падобранско-извиђачким јединицама.

Акција за антологију

Једна од "антологијских" акција коју су реализовали момци "Сајерет Маткала" и којом су се прославили, изазвала је бурне и противречне реакције, а изведена је јула 1976. године у Уганди. Мешовита група западнонемачких и палестинских терориста ("Бадер-Мајнхоф" и ПФЛО) отела је 27. јуна 1976. године "Ер франсов" авион на релацији Тел Авив - Париз. Већину путника сачињавали су Јевреји. Отмичари су авионом одлетели у Уганду и слетели у главни град Ентебе. У отмицу су, између осталих, били уплетени Либија, Уганда и Сомалија а очигледна је била и умешаност Иди Амин-Даде, тадашњег диктатора Уганде.

Операцијом Израелаца, под шифрованим називом "Олуја" (негде се наводи и као "Удар грома"), руководио је бригадни генерал Дон Шомрон, главнокомандујући падобранаца, а ударну групу "Сајерет Меткала" предводио је потпуковник Џонатан Нетањуху-Јони, који је у тој акцији и погинуо. Пре него што су кренули, командоси су до детаља увежбали своје дужности на макетама аеродрома и просторијама аеродромске зграде, специјално израђеним у ту сврху. У акцију су специјалци пошли са четири војна авиона Ц-130 и "Херкулес" и два "Боинга 77", и пре него што ће слетети у Ентебе, спустили су се у Кенију, на аеродром у Најробију да узму гориво. За Ентебе су продужили два "Херкулеса" и један "Боинг". У авионима је било неколико џипова "Ланд ровер" са уграђеним митраљезима, као и један црни "мерцедес" сличан ономе који је користио Иди Амин. Поред тога, међу командосима је био и један кршан момак који је подсећао на Иди Амина. Све је ово требало да збуни противнике, тек толико да се добије у времену. Акција је, без сумње, припремана педантно и до најситнијих детаља.

Израелци су имали пуно информација које су достављали агенти Мосада, о свему што се у то време догађало на аеродрому. Знали су колико угандских војника стражари испред пристанишне зграде, а колико је отмичара унутра, међу заробљеним путницима. Командоси су били обучени као палестински борци и сви су говорили арапски. Такорећи чим су точкови њихових авиона додирнули писту у Ентебеу, муњевито су ступили у акцију. Још док су авиони рулали пистом, из "Херкулеса" су излетели џипови са командосима и црни "мерцедес" са лажним Амином. Прва група је осула паљбу на изненађене угандске војнике, који су почели да се постројавају, јер су мислили да долази председник Амин. Израелски командоси су притом уништавали авионе који су се затекли на писти. Друга група је попут ветра улетела у пристанишну зграду, убијајући терористе. У акцији су погинула 22 угандска војника, затим шест од седам терориста и четири Израелца - три путника и један командос, и то потпуковник Јони Нетањау.

Операција на аеродрому и у пристанишној згради је трајала око десетак минута. Чим је пуцњава окончана, командоси су покупили све путнике, мртве и рањене, укрцали се у авионе, и као што су се изненада појавили, тако се и винули у небо пут Израела, оставивши за собом пустош и много крви. ◻

Рониоци ове јединице, у шестодневном рату 1967. године, извели су напад на луку у Александрији и Порт Саифи а касније, током седамдесетих и осамдесетих година извели су низ акција и напада на базе и упоришта арапских терориста ("Ал Фатаха" и "Хизболаха") лоцираних дуж Либанске обале.

Обука у ратним условима

Обука израелских специјалних, командоских јединица је изузетно напорна, има строге критеријуме и што је најважније, одвија се у реалним борбеним условима. Основа успеха и професионализма налази се у чврстој дисциплини, свесном жртвовању и тимском духу, тј. осећају припадности јединици "изабраних". Њихова обука траје између 18 и 20 месеци (уз редовни војни рок од три године) и тако је програмирана да се кандидати, који су и иначе у одличној физичкој кондицији, излажу психофизичким напорима предвиђеним за космонауте. Главни људи израелске армије имају обичај да кажу за обуку командоса: "Ни превише, ни довољно за њих".

Припадници ових јединица су већином добровољци, јер је искуство показало (не само израелско, него и наше из овог рата) да се добровољци у односу на обичне регруте одлучније и жилавије боре. Да би неко у Израелу постао специјалац SAYERET јединица, мора имати коефицијент интелигенције 110, факултетско образовање и да зна стране језике. Један од посебних услова је познавање арапског језика и локалних дијалеката, као и оријентални изглед (сличност са својим противницима - Арапима), јер је то предуслов за неке операције инфилтрације.

Кандидати пролазе најпре кроз основну, селективну тест-обуку, такозвани "гибусхон", која обухвата, поред осталог, учење вештине блиске борбе, сличну далекоисточним вештинама, која се зове "крав мага" и развијена је само у Израелу. Ова фаза обуке укључује и скоро свакодневне дугачке и напорне маршеве под пуном опремом, које Израелци називају "масаот", као и привикавање на глад и кратко спавање, целодневну непрекидну активност, сналажење у непријатељској позадини и слично.

Они који успешно прођу кроз "гибусхон" прелазе на базичну војну обуку - "тиронут", која подразумева усавршавање руковањем ватреним и хладним оружјем, уз даље "прочишћавање" кроз маршеве. Командоси постају мајстори у гађању аутоматском пушком "Галил", без сумње једном од најбољих на свету, која иначе представља занимљиву комбинацију неколико најбољих аутоматских пушака данашњице ("калашњикова" М 16, велмета). Та пушка је тако конструисана, да може да служи и за испаљивање тромблона и рецимо за отварање конзерви. Експлозивима и минама се посвећује посебна пажња, нарочито пластичним експлозивима и изради мина изненађења.

Наредна фаза обухвата падобранску обуку у школи у Тел Нофу, затим савладавање планинарске технике и верања по стенама, па следи обука у коришћењу ронилачке опреме и тактици подводних рушења, као и стицање знања из топографије и оријентације на терену. У овој фази се обучавају и за борбу у градским условима и руковању разним врстама страног наоружања (посебно оног из бивших земаља Варшавског пакта, јер га највише има у арапским земљама и код терористичких група).

У завршној фази обуке следи детаљно упознавање са тактиком герилске и против-герилске борбе. Већи део ове обуке изводи се на непријатељској територији, јер војници врло брзо уче када знају да је непријатељ прави, са правим оружјем. Поред тога што се уче да контролишу страх, постају кондиционо изванредно спремни и оспособљени за преживљавање у пустињи. Посебно се увежбавају акције уз помоћ хеликоптера, како самостално тако и у сарадњи са поморско-десантним командосима, а полигони су често они "прави", на Либанској обали. Суштина обуке је да акција мора да буде тајна, изненадна брза (такозване "шок-акције"). Командоси се обучавају да не пуцају све док то не буде неизбежно. Акција мора да се заврши и битка добије, пре него што се непријатељ уопште снађе.

Подједнако важан део обуке представља изузетно интензивно припремање за прикупљање и процену обавештајних података, што представља основу успешности свих операција израелских командоса. Јер, непобитна је чињеница да су они захваљујући тачним и потпуним подацима, које су или сами прикупили или су их добили од фамозног Мосада (Израелске обавештајне службе), увек ударали на право место и у право време. Без добре обавештајне службе, правих података и ваљане процене, нема ни добре армије, нити успешних операција. Изралеци су то итекако добро схватили.

Превентивно убијање

Тајновиту SAYERET MATKAL јединицу, Израелци толико скривају да јој чак ни име не воле да изговоре. Углавном се официјално помиње као "Ха јехида" или "Извиђачка јединица 269", а њени припадници као "Ха хаврех" (момци). У свему томе има и доста претеривања, јер данас и Арапи и Палестинци, и остали свет знају за њено постојање. Иначе, основни мотив којег се придржавају израелска армија и њени командоси, налази се у Талмуду (јеврејској Библији) и гласи: "Ако неко дође до вас убије - дигните се и убијте га први". Израелци су то дефинисали као "превентивни удар", јер боље је уништити непријатеља у његовој сопственој бази и на његовој територији, и тако га спречити да дође у Израел и "нанесе штету". Захваљујући, између осталог, и таквој стратегији, израелска држава успела је да се одржи иако има око 3,5 милиона Јевреја, а насупротње је око сто милиона непријатељски настројених Арапа. □

Драган ЏАМИЋ

ПРИМАЊА БОРАЦА

Заборављени или занемарени

Нико од бораца не тражи милостињу и социјално-хуманитарну помоћ, али уколико има новаца за све државне органе, укључујући и општине, онда би требало да има и за борце

Крајишки ВОЈНИК

Ускоро ће годишњица формирања Војске Републике Српске, као једног од темељних чинилаца државности и основне оружане снаге за очување слободе и части српског народа на подручју бивше БиХ. Јединице Војске забиљежили су досада блиставе побједе над хрватским и муслиманским снагама и постале толико снажне и организоване, спремне и способне да изврше све постављене задатке. У њиховим стројевима доказала се у судбоносном историјском тренутку плејада храбрих и одважних ратника, командира и команданата - искрених родољуба, којима је одбрана слободе, части и достојанства српског народа изнад свега.

Укорак са извођењем борбених дејстава текао је процес непрекидне изградње борбених јединица и војске у

цјелини. У таквим условима команде свих степена показале су успјешност у извођењу борбених дејстава, изградњи морала и борбене готовости. Само захваљујући таквој одважности и спремности, припадници војске стварали су услове за успостављање власти Републике Српске и регулисање укупних друштвених токова. Било је то, истовремено, стварање услова за трновиту борбу наше дипломатије на мировним конференцијама у Женеви и Њујорку.

Кроз цијелу људску историју војска представља израз државности и основу оружаних снага државе која ју је основала.

Као дио државног апарата увијек је предмет посебне пажње и тражи специфичан однос државних органа у стварању услова за одбрану интереса државе.

У оквиру таквих рјешења неминовно се наметнуло и питање финансирања војске, посебно бораца у случају рата, првенствено личних примања од којих у значајној мјери зависи обезбјеђење личних потреба од којих је издржавање породице најважнија. Имајући на уму специфичне прилике и окружење Републике Српске и опште пријетње ескалацијом оружаних сукоба, нема сумње да су та питања од стратегијског значаја за мотивацију и одржавање потребног нивоа борбене спремности у овом рату. Али треба знати да су многобројне породице бораца у тешком материјалном положају, а њихови најважнији, најпродуктивнији чланови и, неријетко, главе породица, далеко од куће, негдје на границама Републике Српске, даноноћно бдијући над слободом свих житеља, али истовремено, и непрекидно у мислима са својим најдражим.

Посматрајући такве услове, реално се поставља питање, да ли су уистину родољуби, док се многобројни други скривају негдје далеко од родног краја, а не тако мали број трчи за ратним профитерством и богаћењем, или су, једноставно, као службеници државе далеко од фронта иако способни за борбу. Борце је држава позвала на мобилизацију, заједно са групама добровољаца сврстала у одбрамбене редове бранилаца и упутила у борбу са непријатељима српског народа. Ако је тако, онда та иста држава, обзиром на услове у којима ти људи проводе и изводе борбена дејства, има обавезу да их адекватно стимулише за свој допринос. Држава мора, много више него до сада, да поведе рачуна о борцима, јер од њихове ангажованости зависи прије свега судбина српског народа на овим просторима, па и саме државе.

Многи руководиоци Републике Српске у својим јавним иступима у посљедње вријеме "сјетили" су се да говоре о неопходности збрињавања и исплаћивања првенствено бораца војске. За такве изјаве они би заслужили похвале да се не чини сасвим супротно! Подаци јасно говоре да се сви државни органи Републике, па и општина, редовно финансирају и исплаћују личне дохотке, док се плате бораца задржавају и по више од мјесец дана чак и када има новца. Коме то треба, и да ли смо свјесни опасности од таквог односа? Одговорни државни органи стога морају схватити значај овог питања и што прије отклонити овакве неправилности или у супротном да они одговарају за посљедице, а не војска. Мора се знати "ком' опанци ком' обојци".

Огромна већина бораца су изузетно часни и одговорни људи, који своју патриотску обавезу према родној груди држе изнад свега. Нико од њих у оваквим условима не тражи милостињу и социјално-хуманитарну помоћ. Уколико за све државне органе општина има новчаних средстава за исплату личних доходака, онда се то мора разрјешити и за борце, јер њих нико не смије сматрати грађанима нижег реда.

Неки су, нека извину поштени људи, искористили ово тешко и судбоносно вријеме за српски народ како би стекли ратну добит и обогатили се. За већину се зна како и колико! Један број њих пригрлио је стечену добит, напустио родно огњиште, смјестио своје породице изван Републике Српске и сад по Југославији отвара фирме, а преко неких кругова и даље убиру ратну добит. Заборавили су и на појам "родољубље", ако су икада за њега и знали. Новац их је заслијепио и постали су његови робови. Међутим, заборавља се мјесто државе, која је обавезна да такве или затвори или наплати порез и од прикупљених средстава финансира своје потребе, тиме и редовну исплату примања бораца.

Многима мора бити јасно да у условима стварања једне државе која је, уз то, у рату и тешких привредних токова, постоје услови за богаћење мањег броја људи, а сиромашење највећег броја прије свега поштених и искрених родољуба. Неки од њих се додворавају борцима обиласцима на фронту и доносећи скромне поклоне, или организовањем разних облика солидарне и хуманитарне помоћи. Настоје да тиме надокнаде закашњења исплате личних примања и још то да прикажу као помоћ борби за слободу.

Борцима, не да таква помоћ није потребна, већ тражи да се према њима поступа као и према свим другима у државним органима.

Држава постоји. Њене надлежности обављају одређени органи. А утврђивањем одређених приоритета у садашњем тренутку, они су, хтио то неко или не, руковођени разлозима одбране. Ако је тако, онда се без одлагања морају изнаћи модалитети за финансирање војске и редовну исплату личних примања бораца. Борци не траже социјалу, већ само једнак третман са свим другим грађанима Републике Српске, првенствено радника у државним органима водећи, наравно, рачуна о заслугама. Према томе, терет ових ратних времена на својеврстан начин морају расподијелити сви људи и да свако према степену допринесе властитим ангажовањем у борби за истину и слободу српског народа. Борци су, ипак, прије свих. □

Милован МИЛУТИНОВИЋ

ПОЉОПРИВРЕДНО ДОБРО "СЕМБЕРИЈА" БИЈЕЉИНА

Биће довољно хране

С правом се може рећи да је ПД "Семберија" сигуран гарант производње хране и унапређења укупне пољопривредне производње у Републици Српској

Пољопривредно добро "Семберија" у Новом Селу код Бијељине, на срећу, у борбама за ослобођење овога краја није претрпјело материјалне штете па све вријеме производња хране несметано се одвија. Јесенас је на 1.830 хектара засијана пшеница. Усјев је добро поднио зиму и на вријеме је прихрањен, па се, с разлогом, очекују и високи приноси.

- Прољетос смо засијали још око 150 хектара јаром пшеницом, а на имању Касарне "Војвода Степа Степановић" засијали смо за потребе војске 3,5 хектара пшеницом. То је наш скромни допринос овој јединици, а иначе ПД "Семберија" свесрдно помаже српске борце и становништво наше републике обезбјеђујући храну - каже директор Јово Станкић.

Прољетња сјетва је почела на вријеме, јер су механичари благовремено припремили механизацију, а репроматеријал је "Семберија" раније обезбиједила. Није се чекало на кредитирање сјетве (то се чини властитим средствима) па је посао ваљано кренуо. До посљедњих мартовских снијежних падавина био је обављен значајан сјетвени задатак, а чим су временске прилике дозволиле настављени су радови.

Половином марта засијан је грашак на 90 хектара, а потом и друга сјетва ове културе, на 110 хектара, за потребе прехрамбене индустрије "Сава". Зоб је засијана на 50 хектара, а шећерна репа ће се ове године производити на 600 хектара, соја на 650, боранија на 100, паприка такође на 100 и силажни кукуруз, у пострној сјетви, на 200 хектара. Највећи дио имања у Новом Селу се наводњава па су зато и могуће двије жетве годишње.

Проблема у овогодишњим радовима није било ни са обезбјеђењем нафте, али је било око набавке хемијских заштитних средстава, којих нема ни на југословенском тржишту. Стручњаци "Семберије" ће зато комбинацијама постојећих препарата покушати заштитити биље од болести и штеточина.

Због ненаданих временских неприлика, пред крај марта, није се успјела засијати шаргарепа и паштерњак за потребе фабрике зачина у Јањи.

Значајни су и успјеси овога добра у производњи квалитетног сјеменског материјала на властитом посједу, који се касније даје произвођачима житарица и поврћа у Семберији. Сјеме из погона "Семберије" цијењено је и тражено и у житородним крајевима СР Југославије.

У Новом Селу производи се и сточна храна за свињогојилиште и фарму говеда, што у великој мјери појефтињује производњу млијека, меса и приплодних грла, а уједно благовремено се обезбјеђују довољне количине хране.

Са фарме музних крава (четири стотине педесет се тренутно музе, а има их 520), дневно се мљекарама у Шиду и Сремској Митровици, на прераду, шаље око 7.000 литара млијека. Захваљујући томе, Бијељина и сва већа околна мјеста имају свакодневно млијеко и млијечне прерађевине.

Тренутно се у тову налази око 200 јунади и око 400 грла за потребе земљорадничких задруга у Семберији.

Бројке о ратној производњи хране на ПД "Семберији" још говоре да на свињогојилишту има око 3.500 товљеника, а у матичном стаду је 200 крмача за прашење. Сва ова стока се може исхранити производима са властитих посједа, јер се у фабрици произведе годишње 12.000 тона сточне хране.

С правом се може рећи да је ПД "Семберија" сигуран гарант производње хране и унапређења укупне пољопривредне производње у Републици Српској и да ће, након ратних дејстава, бити значајан ослонац даљег развоја аграра у нашој републици. □

Т. С.

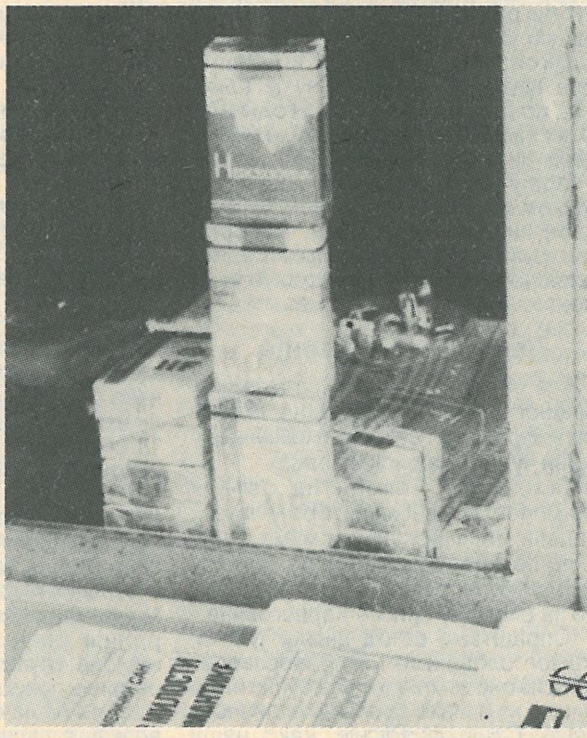
ШВЕРЦ НА ВОЈНИЧКОЈ ЦРКАВИЦИ

У редовном обезбјеђивању цигарета за борце Војске Републике Српске и Републике Српска Крајина значајна је одлука бањалучке Фабрике дувана да, због пореских и других олакшица, све произведене цигарете без филтера упућује бесплатно на ратиште. Занимљиво је да се цигарете без филтера, произведене у бањалучкој Фабрици дувана неким чудом, ипак, налазе у излозима трафика у продаји.

Ето једног од разлога зашто борци остају без цигарета.

Д. Р.

Снимио М. ШУКАЛО

СЈЕЋАЊЕ НА РУСЕ КОЈИ МИРНО ПОЧИВАЈУ У КАМЕНУ ХЕРЦЕГОВАЧКОМ

Сергејева посљедња химна

Истина о томе како је погинуо руски добровољац Сергеј Владимирович Мелешко. "Не бојте се ништа, Срби ће побиједити, чувајте ми кћерку."

Има у градском гробљу у Билећи, тамо негдје у средини међу мноштвом нових споменика и старих крстова, један гроб и на њему невелика мермерна плоча на којој пише: "Сергеј Владимирович Мелешко 1965-1992", а испод тога на руском "погибе на херцеговачком фронту за слободу српског народа 30. 09. 1992. вјечнаја памјат."

Љепушкаст, оштрих црта лица, витак, спортски грађен и са тамном косом личио је прије на Херцеговца него на Руса. Само му очи бијаху руски зеленкастоплаве, препуне степске ширине и убјеђења да је Русија одувијек највећа и најјача. И док је, обучен у маскирну униформу, корачао поносно и руски оштро, међу борцима српске Херцеговине се полугласно говорило: "Оно је Рус". А иза тих ријечи у зраку траг топлине и убјеђења да руски народ не дијели мишљење својих водећих политичара.

Професор Сергеј Владимирович Мелешко, добровољац из Петровграда, инструктор на обуци специјалних диверзантских јединица Херцеговачког корпуса и командир једне групе, у Херцеговину је пристигао почетком јула прошле године. И одмах на почетку сустигао га је малер - на обуци је повриједио ногу. Жеља да се нађе у првим редовима и помогне српском народу у његовој праведној борби није му дала мира. И поред препоруке љекара да мора мировати, одмах по скидању гипса, кренуо је на фронт.

Лекција из историје

Није ратовао задуго. Пао је једног сунчаног херцеговачког дана, крајем септембра, када се небо и камењар у земљи чудеса највише плаве.

Сахрана у Билећи ће остати запамћена по великом броју људи. Грађани, војници у униформама, жене са црним марамама, дјеца, сви су пратили руског хероја који је живот дао за слободу српске Херцеговине.

"Опраштамо се од дичног јунака, великог словенског и православног брата из оне земље откуда сунце нама долази, из велике братске, словенске Русије. Свијетле Русије, како наши дједови говораху. Драги наш брате Сергеје, Сергеје Владимировичу, да те сада зовнемо како те твоји зову, даде свој млади живот за братску слободу, да скинеш срамоту што је наносе некакви Козирјеви и други мисионари међународног капитала роду руском. И да свима одржиш лекцију из историје. Да свима кажеш како руски дух још постоји и да ће руска величина поново заблистати."

Тим ријечима опростио се од руског хероја предсједник билећке општине Милорад Вујовић.

А када се сунце наслонило за најзубатији врх брда на западу подно Билеће свијет се почео разилазити. Војници из Сергејеве јединице остали су на гробу све до мрака. Сурову истину да њихов Сергеј више неће у бојеве са њима тешко су прихватали.

На новинским ступцима о смрти Сергеја Владимировича мало је шта забиљежено. И оно што је забиљежено биле је без имена. Учињено је тако по савјету преосталих неколико руских добровољаца са херцеговачког ратишта, који су казали да ће његова породица имати непријатности уколико власти у Русији сазнају праву истину.

Ствари, међутим, и у тој великој славенској земљи попримају неке друге токове, па власти, бавећи се понајвише саме собом, вјероватно немају времена да се позабаве и породицама оних који гину тамо далеко на Балкану, гдје се брани православље. Тако се и десило да се, прије извјесног времена, у "Борби" појавило писмо Сергејевог оца, који каже да има право на истину о томе како је погинуо његов син и пита има ли ико ко може да му је саопшти.

Отац одиста има право на истину о синовљевој смрти.

"Умро ми је на рукама", прича борац Херцеговачког корпуса Борислав Бодирога из Требиња. "Тај дан смо пошли на чишћење терена у злогласну Фазлагића Кулу код Гацка. Муслимани су на том подручју већ раније били разбијени, али су се њихове групице још криле у селу и околини представљајући сталну опасност за наше снаге. Био сам у првом возилу, а у другом, које се кретало иза нас, Сергеј, Владо, такође руски добровољац, Мирослав Милошевић, један диван младић из Билеће и још четворица момака позади. Муслимани су по свој прилици, неколико дана раније, поставили противтенковску мину у локву на путу. Возило, у коме сам био и ја, имало је среће и прошло. Одједном се иза нас зачула стравична експлозија."

Младић застаје. Ћути. Још му није ни деветнаест година, а у рату је скоро од првог дана. Нагледао се смрти и сам јој често био надомак, па се и прекалио и на све навикао. Али, сјећања су још свјежа, па ријеч закратко застаје. По томе се и види колико га је тешко дојмила смрт руског сабрата.

Порука другу из Русије

Истрчали су из возила. Имало се шта видјети. Ужасна слика. Поред пута преврнут пинцгауер, а около свуда разбацана тијела војника које је експлозија избацила напоље. Већина их је задобила лакше повреде, осим Милошевића и Сергеја. Одмах су видјели да Милошевићу помоћи нема, издисао је. А Сергеју мина одбила обје ноге до изнад кољена. Крв на све стране. Дали су му морфијум, указали прву помоћ, онолико колико се могло. А шта су могли - стегнути опасачима остатке ногу да крв мање отиче и ништа више.

Умирао је полагано. Зачудо био је потпуно свјестан те чињенице. Говорио је војницима да се ништа не боје, да ће све бити добро, да Срби морају побиједити. Свом другу из Русије је поручивао да му чува жену и кћерку.

Сергејеви другови ће заувијек запамтити како је тај храбри руски добровољац, последњим атомима снаге руком приносио устима крст, који му је висио о врату и љубио га. А онда је, сасвим слабашним гласом, запјевао руску химну. То је било последње.

Сергеј није први Рус који почива на билећком гробљу, у каменитој херцеговачкој земљи. Поред надгробног споменика, који су подигли његови другови, је, рђом одавно нагрижена, метална ограда, а унутра неколико старинских споменика са великим крстовима исклесаним од камена. Ту је вјечно почивалиште руских официра, који су у Билећу стигли послије Првог свјетског рата.

На једном од тих споменика пише: "Со свјатими упокоји господи душу усопшаго раба твојего - Теодор Левит Макаров". На другом стоји само - Чепурковскаја. А у средини споменик на коме пише: "Николај Матвејевич генерал Кучеров. Нижу се имена протођакона Имцуканова, Василија Васиљевича Брецинског... Почивају мирно Руси у кршевитој земљи српске Херцеговине. У Херцеговини је за руску браћу одувијек било мјеста, а у срцима Херцеговаца још и више. ☐

Шћепан АЛЕКСИЋ

ПРИЧА О РАДМИЛИ И ЈЕЛЕНКИ СЕРДАР

Срећа у тешкој несрећи

За вријеме тешког злочина муслимана над Србима у селу Сердари Радмила Сердар је, стицајем хиљаду сретних околности, остала жива. Мртва тијела сачувала су и њу, и њену, тада још нерођену ћерку Јеленку.

БОЖИЈЕ СПАСЕЊЕ: Радмила са кћерком Јеленом

Да није било рата тог 17. септембра '92. године, Јеленко Сердар би тесао колијевку за своје још нерођено дијете, а супруга му Радмила причала двогодишњој Бранки и петогодишњој Сузани да ће им у јануару рода донијети још једну сестру или брата. Да није било рата не би освануо ни крвави четвртак у којем поклаше све Сердаре.

Славко Бенцуз, Миленко Бенцуз, Бранко Сердар, Босиљка Сердар, Јеленко Сердар, Славојка Бенцуз, Љубица Сердар, Слободанка Сердар и Снежана Сердар убијени су у мучком нападу дојучерашњих комшија: Фикрета Планинчића, Мирсада Смајића, Бесима Ћехића и остале крваве братије. Муслимани из села Ханифића са којим граничи село Сердари напали су у шест часова ујутро. Домаћини из свих кућа потражили су спас под кровом Јеленка и Радмиле Сердар, јер је њихова кућа изгледала најјача.

Узалуд су се бранили Бенцузи и Сердари. У њиховим дамарима није дрхтала крв убице и звијери жедних крви, него страх за најмилије и покушај за одбраном. Нису успјели. Рафалима кошени падали су ничице храбри браниоци. Иако је био тешко рањен Јеленко Сердар се успијева домоћи прага куће да још једном загрли своју Радмилу. Шћућурени под степеницама, жене и дјеца су чекали смрт. Радмила и њено мајушно у утроби дијете били су на крају групе. Крв из Јеленкових груди капала је по њима.

Кад је и посљедњи пуцањ споља утихнуо, муслимани су ушли у кућу. Као млазеви кише, меци су прелазили преко шћућурених тијела. Хроптај и ништа више. Крвници запалише цигарету да се насладе сликом и обављеним послом. Пљували су по још топлим и крвавим тијелима Срба не слутећи да их неко гледа. Чудом, Божијим провиђењем, Радмила Сердар, изрешетаних дојки и руку, остала је жива. Тијела њених рођака сачувала су њу и њено нерођено дијете. Када су убице отишле Радмила се извукла испод крвавог покрова, изљубила мужа, свекрву, свекра, тетку, брата, сестру... и бола не осјећајући кренула пут Сенека, села из којег се удала за Јеленка. Када је чула први глас, онесвјестила се. Тек тада је тијело поклекнуло. Пробудила се у болници. Ту је, 27. јануара, на свијет донијела здраву дјевојчицу Јеленку. Тек рођена, Јеленка, је живот започела у Заводу за медицинску рехабилитацију "др Мирослав Зотовић", гдје су се љекари борили за десну руку њене мајке, а онда у Котор Варош, у станчић, у којем ће занавијек горјети свијеће за мртве. Али, живјеће Јеленка. Живјеће Сердари. □

Миленко ШУКАЛО

ДА СЕ НЕ ПОНОВИ

Три жртве непажње

И ово се, на жалост, догађа. Неопрезно руковање оружјем често као посљедицу има рањавање, убиство или самоубиство. Случај Лазара Стојановића, десетара из Фоче је драстичан, али и поучан, јер је истинит и због броја жртава трагичан.

Са откоченом аутоматском пушком, са метком у цијеви (за шта он, наводно, није знао) Лазар је пришао групи од десетак бораца, сјео, држећи пушку десном руком преко лијеве ноге. Осјетивши, како је касније у истрази изјавио, изненадан оштар бол у леђима, нагло је подигао лијеву руку да притисне то мјесто, усљед чега је махинално другом, десном руком, повукао обарач и рафалном паљбом смртно погодио тројицу својих сабораца - Нику Ивановића, Драгана Ђоковића и Јеленка Старовића. Како су касније, реконструишући несрећу, очевици изјавили, из почетка се није знало ко и одакле пуца - с друге стране ријеке или околних брда. Било је, изгледа, непојмљиво да се нешто овако међу њима самима може десити. Нажалост, догодило се.

Одлуком Врховног војног суда Републике Српске, средином априла, потврђена је пресуда Војног суда из Требиња којом се Лазар Стојановић осуђује, због убиства из нехата, на четири године и девет мјесеци. Три борца Војске Републике Српске више нису међу живима, а остале поуке извуците сами. Јер, ово се, нажалост, десило. И управо стога пазите да се нешто слично не деси вама, или неком из ваше близине. После је касно... □

М. МИЋИЋ

НАД КОВЧЕЗИМА МУЧКИ УБИЈЕНИХ И ЗАКЛАНИХ СРБА ИЗ КРАВИЦЕ

Скупо плаћена слобода

Лешеви су, након масакрирања, дуго били незагрнути. Ниједан није био читав. Многима су одсјечени екстремитети, некоме глава, уши, а многима су очи и мозак вађени

У Кравицу, српско село дванаест километара западно од Братунца, стигла је слобода, али је питање када ће прави живот овдје почети да се враћа. Још увијек се на овом простору откривају нове хумке и масовне гробнице муслиманском руком уморених и унакажених Срба, углавном нејачи, старијих и изнемоглих. Ране српских мајки не зацијељују. Бол траје и обнавља се.

Плач, бол и јецаји надјачали су тог мартовског дана у Братунцу хук артиљеријских оруђа муслиманских убица. Испред православне цркве у овом српском граду, више стотина његових становника и Зворничана дошло је да се опрости од 38 Срба пронађених у масовној гробници, откривеној поред потока, у средини села Кравица. Ковчег до ковчега, кум до кума... Имали су исту судбину. Страдали су на православни Божић, од руке сулудих ратника Алије Изетбеговића. Уморени су на најсвирепији начин у праскозорје рођења Исуса Христа, када су се спремали да крену у оближњу цркву, и по реду хришћанском обаве божићни обред.

Над њиховим одром послије опијела говорио је епископ зворничко-тузлански господин Василије.

"Неједнаким аршинима свјетска јавност и свијет мјери мјерилом, не Божијим, него ђаволским према Србима православне вјере. А ми се трудимо да побиједимо, ми настојимо да истрајемо у свим овим невољама. Успјећемо јер имамо наде, вјере и у душама љубави за мир, истину и правду", рекао је господин Василије.

"Питам се, овде, пред ковчезима ових српских јунака-паћеника када ће се пробудити свијест човјечанства а диригенти информисања у свијету смоћи снаге да се одупру притисцима и да професионално проговоре", рекао је помоћник команданта Главног штаба Војске Републике Српске, генерал-мајор Милан Гверо, опраштајући се од посмртних остатака српских жртава у име бораца Војске Републике Српске.

И заиста, хоће ли се, бар за тренутак савјест човјечанства пробудити? Хоће ли бар нека од тих свјетских и бјелосвјетских сила смоћи снаге да на ратну несрећу људи на Балкану почне гледати мимо устаљених антисрпских услуга. Хоће ли се неко коначно усудити да осуди недјела муслиманских убица?

"Лешеви су, након масакрирања, дуго били незагрнути. Ниједан није био читав. Многима су одсјечени екстремитети, некоме глава, уши, а многима су очи и мозак вађени. Све је то рађено оштрим сјечивима и механичким предметима", каже др Зоран Станковић, специјалиста из Београда, који је извршио идентификацију сахрањених жртава у Кравици.

Сахрани је присуствовао и командант снага УНПРОФОР-а за БиХ, генерал Филип Морион.

Како је рекла госпођа Биљана Плавшић, животи ових страдалника одређиваће српске границе и земље. Оне ће бити тамо гдје су њихова гробља и вјековна огњишта, а не по приједлогу неких тамо у Америци. У вријеме сахране измасакрираних и унакажених српских жртава пристигла је нова вијест: "У једном од кравичких засеока српски борци пронашли су још једну, девету по реду, гробницу. Ко зна колико их још има и колико ће у њима бити невиних жртава." □

Милан НОГО

Душманској руци нису умакли:

Видосава Тришић (1946),
Невенка Ђукановић (1946),
Радојко Богићевић (1954),
Војислав Богићевић (1949),
Недјељко Миловановић (1938),
Драган Миловановић (1960),
Митар Остојић (1933),
Милован Остојић (1949);
Ристо Поповић (1929),
Младен Долијановић (1963),
Љубица Обачвић (1916),
Миладин Момчиловић (1935),
Бошко Ђукановић (1934),
Пајкан Гаврић (1963),
Митар Николић (1927),
Милош Јовић (1926),
Драган Радовић (1968(,
Васкрсије Радовић (1956),
Раденко Радовић (1974),
Божо Радовић (1941),
Слободан Богићевић (1946),
Стево Божић (1951),
Стојан Јовановић (1946),
Радомир Јовановић (1959),
Озрен Обрадовић (1968),
Милош Милановић (1965),
Станоје Ђокић (1949),
Кристина Ерић (1912),
Негослав Ерић (1911),
Лазар Веселиновић (1935),
Иван Ђукановић (1954),
Крсто Ђукановић (1935),
Ратко Миладиновић (1959),
Ђорђе Миладиновић (1956),
Танкосава Стевановић (1938),
Крсто Лазић (1930),
Милош Стевановић (1973) и
Гордан Николић (1958). □

Братунац, 22. марта 1993.

Фото: Љубо Бартула

ИСПОВИЈЕСТИ СИЛОВАНИХ ЖЕНА (3)

Робови "ватрених коња"

Деветогодишња М. дуго је, о свему што се у шуми догађало, ћутала. Из простог разлога што у њеној дјетињој психи није било сазнања о сполности, о односу мушкарца и жене. Знала је само за лутке и дјечије игре...

У Врбовачком Липику, према документима Државне комисије за ратне злочине, Милана Топића и његову жену Наду везали су и под оптужбом да посједују оружје, окружили сламом и запалили. Кад је ватра почела да захвата одијела несрећника, омогућили су им да се склоне са мјеста које је захватио пожар. Милана су потом претукли а његову супругу Наду, пред очима премлаћеног мужа, силовали.

Злочин над дјевојчицом

У Новом Граду је, током тромјесечне окупације, крвавим походима специјалне јединице ХВО, чији су припадници сами себе прозвали "ватреним коњима", створена атмосфера виђена раније само у америчким хорор филмовима. Шћућурени у полумрачним просторијама, по двадесет и више на окупу, незаштићени становници, махом жене и дјеца и понеки старац, чекали су... чија ће кућа те ноћи изгорјети или којем ће од злочинаца, тога дана требати жртва.

- У селу би готово сваке ноћи планула нечија кућа - прича Јела Ђаковић из Новог Града, чију су кућу запалили уочи Петрова дана док је она са породицом и комшијама, који су код ње боравили, била у шуми. - Гледали смо како расте пламен, како сукља дим. Али није то ни било толико важно, настојала сам сачувати кћерку и још пет дјевојака које су биле код мене у кући. Говорили су нам да смо њихово робље и да могу са нама да раде шта они хоће.

У Врбовачком Липику, према документима Државне комисије за ратне злочине, Милана Топића и његову жену Наду везали су и под оптужбом да посједују оружје, окружили сламом и запалили. Кад је ватра почела да захвата одијела несрећника, омогућили су им да се склоне са мјеста које је захватио пожар. Милана су потом претукли а његову супругу Наду, пред очима премлаћеног мужа, силовали.

М. Л. је имала само девет година и осам мјесеци кад је запала за око Мати Барукчићу из села Пећник, рођеном 1966. године. Њена бака Даница Радуловић, која се о дјевојчици бринула након смрти њене мајке, прича:

- Било је то почетком јула, чини ми се баш петог јула, у кућу је ушао Мато Барукчић. Понашао се бахато, а онда ме почео ударати. М. Л. је сједила на каучу, играла се, зликовац ју је спазио, загледао се у дијете и почео је штипати за ноге. "Мала има добре ноге", говорио је. Бог те убио, остави је на миру, видиш да је дијете - рекла сам му - а он је на то извадио пиштољ и уперио га у мене. Подно ми је нож под врат. Отео је испред мене храну и почео јести. "Стара, иди закопај онај леш тамо да се не усмрди", наредио ми је, "неко је убио старог Топића." Касније сам сазнала да је дједа Михајла Топића, старог 79 година, он тај дан убио каменом. Кад сам одбила да идем, ударао ме је рукама и ногама и псовао ми четничку мајку. Потом је шчепао дјевојчицу за руку и повео је према вратима. Нисам је могла одбранити, био је јачи. Одвео ју је у шуму. На моје запомагање дошао је комшија Срето Радуловић и обавијестио полицију да је зликовац одвео дијете у шуму. Послије извјесног времена довели су моју М. уплакану и рашћупану.

"Заштита" управника затвора

Полицајци су нашли траг - погажену траву и зликовца са дјететом. Мато Барукчић је прошао некажњено. Војна полиција која је била задужена да штити становнике Новог Града, није припадницима "ватрених коња", могла забранити улазак у село. Или није хтјела, истичу мјештани.

Деветогодишња М. дуго је, о свему што се у шуми догађало, ћутала. Из простог разлога што у њеној дјетињој психи није било сазнања о сполности, о односу мушкарца и жене. Знала је само за лутке и дјечије игре... Много касније, када је Нови Град већ био слободан, бригу о њој преузела тетка, мајчина сестра. Ријечима прикладним за њена дјечија сазнања, испричала ми је шта се дешавало у шуми. Како ју је усташа ударио, оборио на земљу, шта је радио. Осјећала је, каже, само страх и бол. Вук је насрнуо на незаштићено јагње.

М. Л. још је на лијечењу од посљедица насиља које је претрпјела.

Док је дио припадника "ватрених коња" залазио и редом купио жене за своје сурове проводе, не водећи рачуна о годинама старости, управник оџачког затвора Анто Голубовић, познат по звјерском односу према заробљеним новоградским мушкарцима, и његови компањони Јосип Толић и Јурица Божић, за жртве су бирали младе и лијепе дјевојке.

Двадесетједногодишња Ј. Ђ. из Новог Града прича:

- Моје страдање започиње 10. јула када су мене и још двије дјевојке Анто Голубовић и његови помоћници Јосип Толић и Јурица Божић присилно одвели у Босански Брод. Увјеравали су нас да нас желе заштитити од злостављања екстремиста. И док су моје колегинице присилно одвођене из логора и подвођене оним усташама којима би то Анто Голубовић дозволио, ја сам до 8. августа уживала његову заштиту. Тада ме је, уз пријетњу и уцјену да ће се осветити мом брату и оцу који су били у затвору, присилио на интимне односе. Отишла сам у размјену 18. августа а Анто Голубовић ми је запријетио да ће, ако будем давала било какве изјаве о ономе што се догађало, то осјетити на својој кожи мој брат и рођак који су остали у логору. □

Р. ЖИГИЋ

(Наставиће се)

ЕТНИЧКИ ПРОСТОР СРБА У БИВШОЈ БиХ

Српска држава на српској земљи

Дуг према жртвама три рата у овом веку налаже да се коначно обједине српске територије у јединствену целину. На тај начин ће се етничким разграничењима, омогућити и хрватском и муслиманском народу са простора бивше БиХ да реше питање својих државних заједница

На етнодемографски развој БиХ утицали су различити друштвено-историјски, социо-економски и политички чиниоци. На том простору историјски посматрано сучељавали су се и прожимали различити културно-цивилизацијски утицаји Истока и Запада који су определили и етнички састав становништва. Процес етногенезе јужнословенских народа почиње појавом средњевековних држава словенских племена од 9. века. Држава у БиХ се тада темељила на хришћанској традицији и организацији.

Након турског освајања територије Босне (1463. године) и Херцеговине (1482. године) на овом простору почињу утицаји и муслиманске културе и исламске цивилизације. Она настаје процесом исламизације словенског и илирског становништва. Ислам су углавном прихватале племенске старешине и други виши слојеви друштва који су тиме уживали пореске и друге повластице.

Хришћанско становништво се под притиском исламизације расељавало са тих простора, а то је остало и до данас обележје демографског развоја популације у БиХ. Најмасовније исељавање је било са крашких динарских предела Херцеговине и Западне Босне, одакле се претежно кретало православно становништво у правцу Србије, Далмације, Славоније и Лике. Сталне емиграције из БиХ и Далмације ишле су према Славонији, Срему, Бачкој, Банату и Барањи.

Исламизација и покатоличење српског живља

Према наводима Јована Цвијића снажне миграције су се одвијале у турском периоду између 15. и 18. века када је готово извршена смена становништва Далмације које је исељавано претежно ка Хрватској, Славонији и Италији. Због тога је већина становништва у Далмацији босанско-херцеговачког порекла, а становништво Дубровника је херцеговачког порекла.

Велике миграције проузроковане су и честим ратним походима и променама граница између Османског царства, хабзбуршке и млетачке државе. При крају турске владавине миграције снажније покрећу и ослободилачки ратови, буне и устанци који су ојачали стварањем слободне српске државе почетком 19. века. Тако је православно становништво у БиХ било изложено исламизацији, а његово пресељавање ка Далмацији праћено је процесом покатоличења. Истовремено, после успешних ратова Аустрије против Турске и померања границе јужно од Саве и Дунава део исељеног хрватског становништва враћао се у Босну. Отуда сада већа концентрација Хрвата на десној обали Саве у Босни и у близини границе са Србијом.

Концентрација муслиманског становништва

Са друге стране муслиманско становништво се више концентрисало у централној Босни долазећи из Приморја, Лике, Славоније, Угарске и других бивших турских простора. Осим тога у турском периоду муслиманско становништво је непрекидно досељавано у БиХ из смедеревског и новопазарског Санџака и појединих крајева Црне Горе, Сјенице и Пештера, а досељавани су и Турци из Мале Азије.

Православно становништво је и поред веома неповољних услова за демографски развој (због исламизације, сталних емиграција, ратних и других страдања), током целог историјског развоја босанско-херцеговачке популације доминирало и чинило већинску насељеност на више од 53% површине БиХ. Најкомпактнија православна насеља су била у западној Босни, источној Херцеговини, Посавини, средњем и доњем току Дрине и појединим крајевима централне Босне.

У погледу географског распореда муслиманско становништво, као привилеговани, више се насељавало у градовима и деловима централне и источне Босне, на приближно 27% територије данашње Босне и Херцеговине.

Већинску насељеност становништво католичке религије имало је у турском периоду у југозападном делу БиХ и појединим крајевима централне и северне Босне, на око 20% територије БиХ. Очувању хрватског националног бића у БиХ знатно је допринело установљење фрањевачког реда 1463. г. који је штитио католичко становништво од исламизације и емиграције.

У периоду аустроугарске владавине (1878-1918) дошло је до даљих трансформација етничког састава становништва

Поданички менталитет

Према Цвијићевим етнопсихолошким анализама, као и анализама других психолога, у време турске тоталитарне власти, када је становништво било дуготрајно изложено бруталности, насиљу и самовољи деспотске власти, формиран је посебан ментални склоп људи који се може описати као поданички. Структура менталног склопа поданичког народа формира се тако да омогућава преживљавање и прилагођавање у нељудским околностима неограниченог апсолутистичког владања. Поданици подражавају своје господаре у свему, па чак прихватају и њихову идеологију, обичаје и веру како би се додворили господару и избегли одмазду. Тако је у јужној Србији настао менталитет "раје", чија је девиза опстанка била: "Покорну главу сабља не сече", а у БиХ је на тај начин вршена исламизација хришћанског становништва.

Прве пописе становништва у БиХ вршили су турски пописивачи средином 15. века. Тако је Босански санџак 1489. године имао 25068 хришћанских и 4485 муслиманских кућа. Процес исламизације праћен зулумима текао је веома интензивно тако да је половином 16. века, према турским историчарима, у Босанском санџаку живело око 39% муслиманског живља. То је становништво до 18. века десетковано у разним ратовима на страни Турске и од честих епидемија куге и других болештина. □

БиХ. Оне су се одвијале под утицајем верских, политичких, економских, социјалних и других фактора. У исељавањима је највише било заступљено српско и муслиманско становништво. Срби су се исељавали према Србији и Црној Гори, а муслимани у крајеве Балкана и Мале Азије који су остали под турском доминацијом (делови Србије, Македоније, Грчке). После балканских ратова уследио је делимичан повратак у Босну раније исељеног муслиманског становништва из јужних предела Балканског полуострва који су ослобођени од турске власти.

У овом периоду карактеристична су јака и унутрашња пресељавања становништва при чему је етничко диференцирање позитивно деловало на демографски развој католичке популације, а негативно на демографски развој православне популације због њеног јаког удела у емиграцији.

Према првом попису становништва које је извршила аустроугарска власт 1879. године, православних лица је било 42,88%, муслимана 38,75%, католика 18,08%. Према попису од 1910. године удео православног становништва се незнатно повећао и износио је 43,49%, муслиманског је смањено на 32,25%, а католичко становништво је брзо расло и попело се на 22,87% у укупној популацији. Те године православни су чинили већину у 27 котара, муслимани у 15 котара, а католици у 12 котара у БиХ.

Ратови за истребљење Срба

Одлучујући утицај на промену етничког састава становништва у овом периоду имала су ратна страдања 1914-1918 у којима је највише страдало православно становништво. Део српског становништва из пасивних крајева Херцеговине и Босне пресељаван је у Војводину и Косово одакле су одлазили Немци, Чеси, Пољаци, Словаци, Мађари и др. у своје матичне државе и муслимани према Турској.

Из економских разлога одсељен је велики број припадника свих етничких група у земље Америке, Канаде и Аустралије, нарочито српског и хрватског становништва из крашких предела БиХ.

Православно становништво је 1921. године, доминирало апсолутно или релативно такође у 27 срезова и градова, муслиманско у 16 и католичко у 12. Десет година касније православни су били у већини у 28 срезова, муслимани у 13, католици у 12 срезова БиХ.

У и у току другог светског рата највише губитака је било на страни српског становништва. Највише је Срба страдало од геноцида НДХ као и у борби против фашизма. Због етничког чишћења пребегло је око 200.000 Срба из БиХ у Србију. Муслиманско становништво сливало се током рата у градове, нарочито Сарајево као и оно досељено из Србије, Црне Горе, Косова и Македоније.

У послератном периоду, поред демографских промена популације становништва у БиХ на основама привредне и социјалне трансформације друштва, јављају се и разлике у брзини промена у природном прираштају становништва међу етничким групама.

Према статистичким показатељима уочава се да је у послератном периоду висока стопа емиграције из БиХ код српског и хрватског становништва (стопа емиграције била је већа од стопе миграције за 4-6 пута), док је код муслимана избалансиран однос досељеног и одсељеног становништва. Према попису становништва из 1981. године међу одсељеним из БиХ евидентирано је 49,5% Срба, 27,1% Хрвата и свега 5,4% муслимана. То упућује на закључак о привилегованом социјалном положају муслиманског становништва у периоду 1961-1991. године.

Несразмерно веће досељавање муслиманског становништва у БиХ последњих деценија, заједно са разликама у наталитету трију етничких група, довели су до знатније измене етничке структуре тог простора после шездесетих година овог века. У том периоду дошло је до бржег популационог раста муслиманског становништва. То је посебно евидентно у периоду од 1961-1971. године када је политичким махинацијама омогућено конституисање "муслиманске" нације.

На основи разлика у природном обнављању становништва између етничких група у БиХ, као и досељавања муслиманског становништва, дошло је седамдесетих година 20. века први пут до бројчаног преимућства муслиманског над српском популацијом која је, на основи осталих елемената (територије коју насељава и броја насеља са већинским становништвом), остала ипак доминантна на простору БиХ.

Експанзија становништва на основу природног прираштаја карактерисала је око половине општина БиХ и то делове централне и северозападне Босне насељене претежно муслиманским становништвом (Велика Кладуша, Цазин, Котор Варош, Завидовићи, Калесија, итд), као и градове са изразитом имиграцијом муслимана као што су: Бихаћ, Јајце, Приједор, Добој, Сарајево и др.

Ко се колико борио за домовину

Повећање муслиманског становништва у периоду између 1931. и 1948. године износило је просечно око 10.000 лица годишње што је приближно исто као и у периоду између 1921. и 1931. године (око 12.000 годишње), док је православно становништво у периоду између 1931. и 1948. године повећавано просечно годишње за свега око 2000 лица, а у периоду између 1921. и 1931. године тај број је био око 20.000 лица. То показује и какво је учешће муслимана и православних у ратним страдањима у току Другог светског рата, тј. ко се колико борио за ову земљу.

(Према књизи Л. Ф. Зидланда: "Југословенско питање и светски рат")

Срби су 1910. године насељавали три четвртине подручја БиХ

Према попису становништва 1948. године православно становништво је сачињавало 41,62%, муслиманско 34,71% и католичко 22,61% од укупног становништва у БиХ. И из тога се види да је српско становништво имало највеће губитке у току Другог светског рата.

Међутим, и поред најбројнијих губитака током Другог светског рата Срби представљају најбројнију етничку групу у БиХ и 1948. године. Један број припадника муслиманске вероисповести тада се определио за српску националност тако да су Срби чинили 44,29% популације БиХ, а неопредијељених муслимана тада је било 30,73% укупне популације становништва. Један број муслимана се изјаснио као Хрвати тако да је Хрвата укупно било 23,9%.

Православно становништво је 1948. доминирало у 31 срезу, муслиманско у 20 срезова, а католичко у 16 срезова БиХ.

Тек после шездесетих година дошло је до релативног опадања популације српског становништва и преимућства, по први пут, муслиманског становништва у БиХ.

Муслиманско становништво је у периоду између 1961. и 1991. више него удвостручено (са 842.248 колико је имало 1961. порасло је на 1,905.018 лица 1991. године). То је постигнуто захваљујући јачој природној репродукцији, досељавању, мањој покретљивости муслиманског становништва као и промени у начину изјашњавања, односно промовисања "муслиманске" нације.

Међутим, нагли раст муслиманског становништва није битно утицао на смањење српског етничког простора. Наиме, муслимани су се концентрисали, углавном, у неким градовима и индустријским зонама. Тако су Срби и даље доминирали по броју општина и површини територије коју насељавају. 1961. српско становништво је доминирало већином (апсолутном или релативном) у 61 општини, муслимани у 28, а Хрвати у 29 општина. И 1981. године Срби су поседовали већину простора у 58 (или 53%) општина БиХ. Преостале 52 општине, у којима су муслимани и Хрвати чинили већину, далеко су мање по површини од оних у којима су Срби у већини, будући да су се муслимани концентрисали у градске општине. Отуда су, према катастарском попису из 1981. године, Срби поседовали 64,3% земљишта од укупне површине БиХ.

Тако је привилегован распоред муслиманског становништва у урбанијим и индустријским центрима на другој страни платио губљењем земљишног простора, које је и даље остајало у власништву српског становништва у чијим рукама је раније била укупна територија БиХ.

Дуг према жртвама три рата

Српско становништво има и данас као и у прошлости већинску доминацију у областима западне и северозападне Босне које са Ликом, Кордуном и Банијом чине јединствен етнички српски простор, чије је формирање започело упоредо са турским освајањем Балкана и појавом Војне крајине. Друга пространа област са већинским српским становништвом је Источна Херцеговина. У источној Босни и деловима централне Босне српско становништво је измешано са муслиманским, уз већинско српско становништво на простору од Сарајева до Шековића и у подрињским општинама.

Сарајево са приградским општинама простире се на српској земљи; 8 од укупно 10 сарајевских општина простире се на српској територији.

Очигледно је, дакле, да српски етнички простор чини и данас већи део територије БиХ, што је брана да српски народ на својој земљи има позицију националне мањине било у "исламској БиХ" или "великој Хрватској". Осим тога и дуг према жртвама три рата у овом веку налаже да се коначно обједине српске територије у јединствену целину. На тај начин ће се етничким разграничењима, омогућити и хрватском и муслиманском народу са простора бивше БиХ да реше питање својих државних заједница, али да то више не иде на штету српских територија нити српског народа. □

Приредио Др Станко Нишић

ХРОНИКА БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА

Крах муслиманских офанзива

Период између два броја листа се карактерише обиљем догађаја, како на међународном тако и на унутрашњем војно-политичком плану. У жижи тих догађаја била је судбина српског народа и државе РС.

Држећи се опредељења да желимо бити своји на своме, и да се грађански рат у бившој БиХ може решити једино директним преговорима непосредно зараћених страна, командант Војске Републике Српске је крајем месеца понудио примирје и прекид борбених дејстава на целом ратишту и поновни сусрет најодговорнијих војних представника све четири стране у сукобу.

Као и до сада, тако и овај пут муслиманска страна је не долажењем на заказани састанак још једном показала колико јој је стало до мира. Њихова основна опција је рат и само рат. Међутим, како сами нису способни ништа урадити, они не бирају начине ни средства у блаћењу Срба и српског народа, не би ли увукли цео свет у овај прљави рат који нам је наметнут.

На жалост, захваљујући пристрасности светских моћника и снажног утицаја муслиманског лобија, у томе делимично и успевају. У томе им у многоме помажу поједини представници УНПРОФОР-а, с генералом Морионом на челу, који су се отворено ставили у службу муслиманско-хрватске коалиције и баве се најпрљавијим пословима. Оваквим радњама УНПРОФОР, губи ауторитет у српском народу, и српски борци такво понашање неће више толерисати.

На централном делу ратишта муслиманско-хрватска коалиција је уз ангажовање светских протуха - плаћеника и санџаклија извршила снажан напад на шири рејон Добоја и Теслића, при чему је користила чак и гранате са хемијским дејством (рејон с. Ораховица). Међутим, као и много пута до сада, усташе су веома брзо поломиле зубе. Храбри Крајишници и Посавци још једном су показали и доказали своју непоколебљивост, храброст и одлучност и одбили све нападе непријатеља, наневши му при томе осетне губитке у живој сили и материјалним средствима. На фронту код Бихаћа непријатељ је продужио са провокацијама и убацивањем диверзантско-терористичких група. Одлучним и ефикасним дејством Крајишника, посебно код Отоке, осујећене су све муслиманске акције. На херцеговачком дијелу ратишта усташке снаге у садејству са муслиманским формацијама продужиле су да уништавају све што је српско на просторима које контролишу, немајући храбрости да се упусте у неке офанзивније акције.

На сарајевском делу ратишта и у Подрињу поново је било изузетно вруће, посебно у зони одбране Илијашке бригаде где су муслиманске снаге из правца Височког и Брезе извршиле напад са пет бригада и ОГ "Високо" ради деблокаде Сарајева са севера, и спајање тих снага са снагама из северног дела Сарајева.

УНПРОФОР је и овог пута остао нем и слеп и није реаговао на бесомучне нападе и дејства по цивилним српским насељима у Илијашу, Хаџићима и Вогошћи. Очигледно је да господина Мориона и његове подчињене сузе српских мајки и очева не дирају. У свој пристрасности, необјективности и непринципијелности је отишао толико далеко да чак није ни реаговао кад се муслимански хеликоптер, обојен у бело, спустио на игралиште у Сребреници у његовом присуству. Док је тамо боравио Морион је, према изјави једног заробљеника, повремено носио зелену беретку, како би се додворио муслиманским екстремистима.

Храбри борци Сарајевско-романијског корпуса, истина уз велике губитке посебно недужног цивилног становништва, зауставили су подивљале муслиманске хорде, наневши им при томе такве губитке да су неке од ових бригада остале само још на папиру и карти врлих турских команданата. Чекајући хоће ли светски моћници присилити Српску делегацију да потпише оно што ни један Србин не би могао потписати, муслимани су покушали да изађу на леву обалу Дрине и успоставе зелену трансферзалу од Санџака до Тузле. Међутим, храбри борци Подриња нису се дали изненадити већ су по извршеном нападу муслиманских снага, потпомогнути Крајишницима и Семберијцима, кренули у снажну противофанзиву ослобађајући Церску, Коњевић Поље, Побрђе, Глогову планину, село Кравице, највећи део српске општине Скелани и Сребренице. Отужно је било гледати "Алијине ратнике у паничном бијегу, како бјеже главом без обзира и остављају за собом оружје, муницију и храну коју им свакодневно и у великим количинама достављају из ваздуха и са земље. Примјера ради у операцији "Падобран", која је отпочела 27. 02. 1993. године, до сада је летело око 300 авиона типа Ц-130 који су избацили из ваздуха више од 3000 тона терета.

Но, без обзира на све махинације Алије Изетбеговића и његових следбеника, непринципијелност и необјективност светских моћника и њихових експонената типа Мориона, српски борци и српски народ ће још жешће и одлучније наставити борбу до коначног ослобођења и последњег педља српске земље и проналаска и последње недужне српске жртве овог наметнутог нам рата. □

Радивоје ТОМАНИЋ

КУПРЕС - ГОДИНУ ДАНА НАКОН ОСЛОБОЂЕЊА

Не поновило се

Колико год се овога априла на Купрешкој висоравни славила бриљантна побједа од прије годину дана, још више се туговало за онима који су заувијек нестали испод усташког ножа

ЖИВОТ СЕ ПОЛАКО ВРАЋА: Купрес, 7. априла 1993.

Изнад хумки сви су стајали мирно, обучени у црно. Горјеле су свијеће, јецаји и плач. Неко изнад очевог, неко изнад синовљевог, а неко изнад гроба малољетног дјетета. Одат је помен жртвама усташког терора, жртвама које су прије годину дана поклане, само зато што су били Срби.

Тај крвави април Миле Машић памтиће док је жив. Није доспио усташке каме, али му усташе тог крвавог априла 1992. одведоше два сина и два братића. Није то први усташки покољ на Купресу. Онај први, већ заборављени, десио се прије пола вијека, тада је Купрес робовао четири године. Овај пута само седам дана, али седам крвавих дана. Седам дана у којима је све што је српско стављано под нож, под бакљу, а оно што није могло горјети рушено је експлозивом. Прије годину дана Купрес је био рушевина у којем није било мјеста за буквар и игру. Данас се живот полако враћа, дјеца су кренула у школу, преживјели се враћају.

Пуковник Славко Лисица са узбуђењем се присјећа и прича о данима када је ослобађан српски Купрес.

- Ја сам ту ноћ шестог на седми април 1992. године био на командном мјесту изнад Злосела са једном четом. Претходне ноћи Девета оклопна бригада преко Книна, Дрвара и Гламоча кренула је према Купресу и дошла изнад Злосела. Тога дана тачно у 14.30 издао сам заповијест својим борцима: Правац напада - Злосело - Османлије - Олово - Купрес. Тако смо кренули. Операција је трајала два и по сата. Усташе нису успјеле ни схватити шта се дешава. Бјежали су панично остављајући иза себе мртве. Купрес је ослобођен. Одмах након ослобођења стигла је и честитка, од тадашњег команданта Книнског корпуса генерала Младића.

Осмог априла штаб пуковника Лисице пресељен је у Купрес, у зграду поште која је била скоро порушена.

- Било је тачно девет часова када сам издао наредбу: правац Шујица, ослободити Доњи и Горњи Малован. Кренули смо жестоко. Док су још усташе спавале гранате су прецизно погађале сваки њихов ров и бункер. То је за њих био пакао из којега нису имали излаза.

Био је то прави војнички бриљант. Поред пута, поред већ постављених граничних кућица израђених у Хрватској, у возилима такозваних "Жутих мрава" из Вуковара, "специјалиста" за противоклопну борбу, лежало је на стотине усташа. Оставили су вруће казане иза себе, нетом упаљене тенкове набављене из бивше Источне Њемачке, оставили су иза себе крвави пир. Јаме са жртвама се и данас траже.

Када је ослобођен Малован славити се није могло. Откопаване су јаме у којима су биле жене, дјеца, старци, нејач која није стигла побјећи испод каме. Након што су жртве извађене из јаме, поред цркве у Маловану, стизала је родбина и по комадима одjеће препознавала да ли је из јаме извађен брат, сестра или мајка. А само неколико стотина метара ниже, у сокаку између дрвених и камених кућа трагови клања. У штали, у којој су жртве биле затворене - комади одјеће, крв по зидовима. Крв је и на каменом прагу, и чуперак косе.

То је више од опомене. Колико се год овога априла на Купрешкој висоравни славила побједа, још више се туговало за онима који су заувијек нестали испод ножа. Неће се више поновити слика испред порушеног дома здравља, гдје лежи десетине српских жртава извађених из јама и подрума, покривених ћебадима. Испод неког ћебета вире ноге, на којима су сељачки опанци или гумене чизме. Тамо гдје се ноге не виде испод ћебета - лежи дијете.

Данас Купрес покушава живјети нормално, а на сталне усташке провокације командант Купрешке бригаде, иначе члан штаба операције од прије годину дана, пуковник Витомир Грујић усташама поручује:

- Ако мисле поново ударити на нас, овуда неће проћи. Браниоци Купреса и Купрешке висоравни су одлучнији него икада. Ми се немамо куда повлачити! ☐

Миленко ШУКАЛО

КРАЈИШКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ БАЊА ЛУКА
НА ГОСТОВАЊУ У САВЕЗНОЈ РЕПУБЛИЦИ ЈУГОСЛАВИЈИ

Публика је (била) на ногама

"Не желимо патриотску 'самилост нити сажаљење', него да нас прихватите као реалност и као равноправног партнера свих југословенских позоришта"

Да није Војске Републике Српске, не би било ни крајишког Народног позоришта Бања Лука!

Оне који нису довољно упознати са оновременим (не)приликама у којима су се нашле све републичке институције културе, ваља информисати да је у септембру прошле године било извјесно да због недостатка електричне енергије и гријања неће бити могуће започети нову, 63. по реду позоришну сезону.

Међутим, залагањем надлежних у команди Првог крајишког корпуса, крајишком Народном позоришту допремљен је агрегат, захваљујући којем су започеле пробе на новој представи.

Осамнаестог октобра, на дан позоришта, настало је "Семе" Мирољуба Недовића, коју је у двадесет изведби (до фебруара ове године) видјело пет хиљада грађана, од којих највише припадника Војске Републике Српске.

"Семе" је гостовало у Градишци и у Лакташима, док са првим даном марта није стигао и званичан позив за гостовање у Савезној Републици Југославији.

Први крајишки корпус обезбјеђује театру аутобус и пратњу кроз коридор, којим 6. марта почиње историјска умјетничка презентација Републике Српске у Србији и Црној Гори.

Шабац, Смедерево, Раковица, Београд, Нови Сад, Крушевац, Приштина, Подгорица, Блаце и Смедерево, били су градови домаћини, пред којима се тријумфално "поклонило" крајишко Народно позориште Бања Лука.

Бањолучани се нису представили само извођењем "Семена", него су на југословенску позорницу разастрли и "Јазавца пред судом", Петра Кочића, у режији Ненада Бојића. У току турнеје у београдској Народној библиотеци промовисана је књига инспицијента позоришта Борислава Драгичевића "Чудан неки човјек", а глумци су били гости и на промоцији књиге "Храстови", Наталије Бабић, у Раковици.

Дакако, најузбудљивије је било у београдском Народном позоришту, гдје је захваљујући управнику Александру Берчеку снимана представа, како би и записом камере била сачувана од заборава, а исте вечери представу су гледали и најеминентнији позоришни критичари који су о крајишкој изведби дали себи својствен коначан суд.

Треме и усхићења није мањкало ни у Српском народном позоришту, када је представу "оцјењивала" госпођа Вида Огњеновић, овогодишњи селектор Стеријиног позорја, најзначајније смотре југословенских позоришних остварења.

"Не желимо патриотску 'самилост нити сажаљење', него да нас прихватите као реалност и као равноправног партнера свих југословенских позоришта", ријечи су директора позоришта господина Небојше Зубовића, изречене на пресс конференцији у Влади Републике Србије.

А да је то доиста тако, свједочи успјех и овације публике у десет југословенских градова, која је представу "Семе" и глумце Крајине испраћала на ногама.

Доказавши да је њихово једино оружје у овом рату - умјетност, чланови крајишког ансамбла пожњели су успјех о којем ће великим словима бити биљежено у историји овог позоришта и Републике Српске, у којој се, у годинама рата родило једино српско позориште изван Савезне Републике Југославије! □

Љиљана ЛАБОВИЋ

У КОПАЧИМА КОД ГОРАЖДА

Спаљена црква Св. Ђорђа

Пет и по вијекова у Копачима, на лијевој обали Дрине, три километра низводно од Горажда, као споменик постојања Срба, њихове вјере и културе, стајала је црква Св. Ђорђа. У народу је била позната под именом Сопотница и сваке године, у дане вјерских празника, била је мјесто окупљања Срба. Одолијевала је вјековима, али на жалост, није одољела гњеву вјерских фанатика, муслимана, који су је опљачкали, однијели све што је вриједно и запалили. Тиме се нису задовољили. Порушили су спомен-обиљежја уз цркву и багером прегазили православно гробље.

Цркву је 1446. године саградио велики и моћни владар Херцег Стјепан. Веома брзо постала је културни и вјерски објекат цијелог краја а у њој је од 1529. до 1531. године била прва српска штампарија црквених књига писаних ћирилицом. Током вијекова, који је нису остављали на миру, црква је неколико пута обнављана, али је увијек на њеном крову, као монументални свједок времена, стајао камени крст саграђен кад и црква. По архитектонском изгледу и величини Сопотница је била једна од најнеобичнијих и у исто вријеме једна од најстаријих цркава у Босни и Херцеговини.

Такав вандалски чин својих дојучерашњих комшија Срби горажданског краја доживјели су као велику увреду, која је у њима пробудила нови гњев и љутњу. "На истом мјесту ми ћемо поново саградити нашу цркву, јер нико и ништа не може уништити трагове нашег вјековног постојања на својој земљи. Народно памћење је дуго, а казна Божија стрпљива и праведна. Ту казну неће моћи избјећи ни злотвори који су порушили цркву", кажу Срби горњег Подриња.

Црква Св. Ђорђа у Копачима била је једина православна богомоља на релацији од 50-так километара између Устиколине и Вишеграда. □

Р. МАШИЋ

Гаран

Милутин БАНОВИЋ

Ништа на свијету Гаран није тако мрзио, као оружје. Сама помисао на њега и реске пуцње стварала му је мучнину и нелагодност, а замрзио га је још као четворогодишњак, када је стари Мићан у Бабића мајдану једноцијевком упуцао Кудру, његовог пса љубимца. Кудро је таманио јаја по комшијским гњездарама и то га је дошло главе. Покупио је сва јаја испод квочке комшије Гаје и стари Мићан је позван да казни напасника. За Гарана то није био довољан разлог да се убије Кудро и да му Мићан послије одсијече врх репа за ловачке поене. Замрзио је тада, из дна душе, прво изгуљену и зарђалу Мићанову једноцијевку, а послије и све оружје.

Мрзио је оружје и када је служио војни рок у Подгорици, па је често, због неочишћене пушке, морао по казни, рибати ходник и чистити двориште. Једва је чекао када ће скинути униформу и ослободити се те биједе са пушком. Дочекао је и то, али не лежи враже - убрзо га позваше на војну вјежбу и касније ни једна вјежба није могла да га мимоиђе, а тако ни отужни сусрети са оружјем. Бивао је најсретнији када би, при поласку кући, предавао пушку магационеру.

Пратила га је и она народна изрека - "оно што највише мрзиш стално је уз тебе". Почеше тако говорити у фабрици, гдје је радио, о наоружавању, о препродаји калашњикова, кашикара и снајпера. Избјегавао је слушати те приче, али оне постадоше све чешће и јавније. Причало се отворено о томе и на улици, у кафани, аутобусу и на вечерњим сједељкама. Није му мирисало на добро и од тога му се просто ледила крв у жилама. Мислио је да никоме није до ратовања, да ће то лудило проћи и да ће се мирно живјети, али не би тако. Запуца у Славонији, у Барањи, Лици и на Банији. Пренесе се рат и у ове крајеве. Покуљаше и колоне избјеглица. Најприје стигоше жене, дјеца и старци, а касније ето и рањеника. Подсјети га све то на мајчине приче о збјеговима из онога рата и страдањима људи, о завежљајима које су носиле жене... Сјети се и приче о дједу Лазару, мајчином стрицу, који је жену и дјецу нашао тек четири године након рата, у једном ивику у бистричким ђоловима, али као костурове.

Дјед је рат провео у ропству, а када се вратио нашао је згариште зарасло у коров. Родбина и комшије су се враћали из избјеглиштва али његових није било. Тражио их је и преко Црвеног крста, а они као да су у земљу пропали. На згаришту је побо четири дирека, оплео прућем зидове, покошеним коровом покрио "кућу" и направио ново огњиште.

Знао је само да су му Савка и дјеца нестали у бјежанији пред усташку офанзиву и да су у тој гунгули виђени око Просаре. Шта је са њима било нико не зна. Није губио наду да ће их кад тад наћи, јер су се неки, након годину-двије, враћали. Оне године када се наши завадише са Русима косио је дјед Лазар ливаду у ђоловима. Трава би висока па је морао, у оближњем ивику, да одсијече штап, тролу, који се савија на косишту, да се откос боље слаже. Чим је зашао у зарасли ивик угледа људске костуре, један већи и четири мања. Уз њих је стајао, одавно зарђао, лончић, кога је пред рат он својеручно закрпио нитном. Била је то Савка са дјецом. Стручњаци су касније утврдили да су били преклани. Дуго се о овоме причало у Бистрици и подно Просаре, а та прича о страдању породице дједа Лазара дубоко се урезала у Гаранову душу.

Мати је давно умрла, скоро јој се ни лика не сјећа, а те њене приче о збјеговима, страдањима жена и дјеце, о паљевинама и усташама оживјеше. Стижу избјеглице у ове крајеве са причама све тужнијим од тужније. Присјети се Гаран и једне слике из неке књиге на којој изгубљен дјечак, уз неку ускотрачну пругу, плаче, а пред очи му изађе и она чувена Скригинова фотографија мајке с Козаре што погнута, бјежећи пред налетом усташа, једно дијете носи а друго води. Изађоше све те слике из Гаранових сјећања, оживјеше и постадоше му мора. Ноћима није могао спавати, пропио се, а избјегавао је и дружење с људима. Није се више могао ослободити сјећања на збјегове, ни фотографија из рата, ни приче о жени и дјеци дједа Лазара нити било чега што га не подсјећа на збјегове и згаришта. Можда ће, мислио је, и послије овога рата опет тамо неки Лазар тражити своју чељад, јер је неко заостао и у садашњој бјежанији за осталим невољницима, и труне у неким ђоловима.

У фабрици му је било све теже. Норму је једва испуњавао, а контролор му је, међу урађеним дијеловима, налазио све више шкарта. Када су му погинула двојица колега преломило се нешто у њему и чврсто је одлучио да оде на фронт. Жену и дјецу је збринуо на сигурно, и кренуо је.

Пјешачио је читаву ноћ. Кретао се у правцу гдје се чуло грување топова. На прилазима Жестикама зауставила су га двојица наоружаних људи.

- Куда, јуначе? - упита га старији.

- Ја на фронт - одговори Гаран.

- Ни мање ни више него на фронт? А, који си?

- Металостругар, Гаран Чивчић, отац двоје дјеце, Србин.

- Гдје до сада би, јуначе? Што не дође кад пролетос загрми? - опет ће старији стражар, препlануо од сунца и вјетрова.

- Радио сам доље у фабрици. Имао сам радну обавезу, а, право да вам кажем не волим оружје и страх ме је од њега. Ја због пуцњаве ловаца, прије, ни недјељу нисам волио, а одлучио сам да дођем и, ако сте моји, водите ме већ једном старјешини!

- Де, не љути се, мајковићу - сада ће срдачније стражар. - Добро нам дошао, на пуцњаву ћеш се већ навикнути.

- Шенлуче они с друге стране па ће ти пушчана паљба често бити успаванка, укључи се у разговор и други стражар.

У сеоској школи је био штаб. Гарана су љубазно примили и послали га у магацин да задужи оружје.

- Шта си био у војсци? - упита га четни старјешина.

- Пјешадинац, стријелац - одговори Гаран.

- Ево ти онда аутомат и јави се у Бркину чету.

Узе Гаран аутомат и први пут у животу не осјети ону мучнину. Добио је и торбу са муницијом. Два дана је, са још тројицом нових војника, увјежбавао руковање аутоматом и чистио га. Није се више ни штрецао на шкљоцање празног оружја. На фронту је тих дана било неуобичајено мирно.

(Наставак на стр. 45)

Пола вијека од смрти Јована Дучића

На Благовијести, 7. априла, навршило се пола вијека од смрти великог српског пјесника Јована Дучића. Ова годишњица обиљежена је низом манифестација. У Саборној цркви, у Београду, патријарх српски господин Павле одржао је, након службе поводом Благовијести, помен Дучићу. Након Другог свјетског рата ово је први пут да један српски патријарх служи помен једном знаменитом српском пјеснику. На Калемегдану, у Алеји пјесника, откривен је споменик пјеснику, рад вајара Ристе Стијовића. Споменик је поклон Удружења Срба из БиХ. Споменик је открио уз пригодно слово предсједник СР Југославије Добрица Ћосић.

Истог дана одржано је у Задужбини Илије М. Коларца велико књижевно вече. Уводну ријеч је дао Љубомир Симовић, а Дучићеве стихове су казивали најбољи живи пјесници српски: Танасије Младеновић, Стеван Раичковић, Миодраг Павловић, Бранко В. Радичевић, Иван В. Лалић, Јован Христић, Мира Алечковић, Борислав Радовић, Матија Бећковић, Бранислав Петровић и други.

Редакција "Српске војске" придружује се овим манифестацијама и доноси неколико пјесама из богатог опуса Јована Дучића.

ПОВРАТАК

Кад мој прах, Творче, мирно пређе
У грумен глине ужежене,
Тад неће више бити међе
Између тебе и између мене.

Кад сврши ропство два начела
Духа и тела, зла и добра,
Пашће тад уза свих почела
У задњој берби коју обрах.

И постајући безобличан,
На повратку свом старом путу -
Теби ћу бити опет сличан,
И првом дану и минуту.

Носећ у шаци прегршт сунца,
У зеницама неба комад,
Сићи ће најзад са врхунца
Тај астрални и вечни номад!

Као у сјају новог дана,
Дигнута крилом ветра блага,
Гранчица мирте зањихана
Не оставивши нигде трага.

НЕПРИЈАТЕЉ

Мој непријатељу са два ока жарка,
С ножима у отров замоченим, где си?
Ти пред чијим духом падне свака варка,
И о штит чији се разбију сви беси!

Лепи, силни, грозни! жељан сам те и ја,
Да банеш под маском друга или госта;
Да такав, полу-бог, половину змија,
Вребаш ме кроз лишће и чекаш крај моста.

Да ми мисли знате једини бог и ти;
Да те за леђима осећам, на миру;
Да ни реч ни поглед не могу ти скрити;
Да знаш где је отвор на моме панциру.

И моја ноћишта, и пратња на друму;
И мој траг на песку, и мој сен на зиду;
И као што љубав зрачи једном уму,
Да свирепа мржња светли твоме виду.

Освајач, злочинац, и херој међ нама,
Да те славе људи и нуде се жене;
Твој брод да с великим златним катаркама
Пун сјајних хорова пролази кроз пене.

Да мог бога мрзиш једном мржњом холом,
Да се гнушам моје мудрости; и блажен,
Да мојy оштрицу хваташ руком голом;
Да знаш да ћу бити исмејан и згажен.

Нек се само један с раскршћа широка
Врати са крвавом рукавицом; ходи!
Мој непријатељу с два велика ока,
Сви су пути празни и мрак је на води.

Да те видим, страшни! Глухе су ми ноћи
Без твојих корака: вечно, непрекидно,
Без тебе ћу бити бедан и без моћи,
Мали, и унижен, и побеђен стидно.

ЈАБЛАНОВИ

Зашто ноћас тако шуме јабланови,
Тако страсно, чудно? Зашто тако шуме?
Жути месец споро залази за хуме,
Далеке и црне, ко слутње; и снови.

У тој мртвој ноћи пали су на воду,
Ко олово мирну и сиву, у мраку.
Јабланови само високо у зраку
Шуме, шуме чудно, и дрхћу у своду.

Сам, крај мирне воде, у ноћи, ја стојим
Ко потоњи човек. Земљом према мени,
Лежи моја сенка. Ја се ноћас бојим,
Себе, и ја стрепим сам од своје сени.

БИЉЕШКА ИЗ ДЈЕЛА СТЕФАНА ПРВОВЈЕНЧАНОГ

Живот Стефана Немање

Биографија "Живот Стефана Немање (Св. Симеона)" од његовог сина Стефана Првовјенчаног, садржи два дијела: у првом Стефан Првовјенчани описује живот Немањин од његовог рођења па до смрти, у другом дијелу Стефан, у виду чуда која св. Симеон чини после своје смрти, излаже, у ствари, свој живот и догађаје из своје владавине, од времена када се измирио са братом Вуканом па до 1216. године, када је коначно учврстио своју власт.

Вјероватно зато што је сам описао свој живот, средњовјековни српски писци нису описивали његов живот. Када не би било тако, тешко би било схватити чињеницу да је Стефан, иако први српски краљ, једини од немањићких владара, остао без посебне биографије.

Животопис свог оца Стефан Првовјенчани је писао са очи-том тенденцијом да покаже како је Немања, чијом вољом је Стефан и дошао на пријесто прескочивши старијег брата Вукана, бдио и послије своје смрти над својим изабраником и својим чудима помагао му да савлада све тешкоће и опасности. Тако је Стефан Првовјенчани овај начин писања, хагиографски, биографски, ставио у службу државним и династичким интересима и тиме дао образац за писање биографија српских средњовјековних владалаца. По томе, као и по доброј композицији и високом књижевном стилу, с пуно поетских мјеста, Стефан заузима угледно мјесто међу нашим средњовјековним писцима. Своју ученост и дар показао је и у другим својим списима, на примјер у повељи манастиру Хиландару и острву Мљету. ☐

Милосрђем Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа и милошћу пречисте Богородице и увек деве Марије, сва су ова чуда, страшна и преславна, од светога господина мојега Симеона била на мени, бедном и недостојном и грешном, рођеном и васпитаном њиме, бедном Стефану. Јер, гледајући његова дивна и неисказана дела, ужасавам се умом и трептим. Јер ко ће избројити овога чудеса? Који ли ће језик изговорити тајне твоје, изврсни свети старче? Које ли ће се усне отворити на твоју похвалу, Пречасни? Који ли ће разум исказати твоје величине, знојеве и труде твоје, и копњења тела, бдења и сузе твоје? Како да те назовем, о Пречасни, ја непотребни твој слуга? Да ли да те назовем апостолом, јер више него и апостол би? Јер би апостол отачаству својему, јер из дубине неверства извуче народ свој и, показав им ново крштење, обнови људе своје силом и радом Духа светога, који, одагнавши преласти јеретичке, славе у Тројици једнога Бога. Да ли мучеником? Али ко ће избројити страдања твоја безбројна, која издржа, распаљујући се љубављу Христовом, боривши се и убив до краја мучиоца ђавола, растрган замке његове и лајања до краја, саасушив тело своје уздржавањем, облив се као крвљу мученичком сузама својим и разагнав мрак тамних бесова, који се боре са нама. Да ли да те назовем учитељем отачаства својега? Али ти превазиђе њих, и учења њихова исправи, и оно што они не довршише, доврши, и на крају разумније учење им обнови, просвећујући сву васељену пребогато. Да ли да те, Свети, назовем војником силним? Јер ти и огради васељену оружјем крсним, даним ти од Владике твојега и, ратовав, одагна све наше злонаравље, и србом вере твоје искорени и исече трње преварно у свету својем.

Да ли да те назовем пророком, Предивни? Али Господ вели: Ниједан пророк није примљен у отачаству својем. А ти се у отачаству својем јави велики заступник, пуштајући да кипи пребогато миро из раке твоје, исцељујући свако свезивање сотонино, и прогонећи бесна маштања, и лијући недужнима реке исцелења који притичу к теби.

Да ли да те назовем становником пустињским? Али ти и у пустињи још више процвета, подвизањем расплоди труде своје, и цветове неувехле стече, и би светилник свету, сијајући чудесима преславним. Али, о Владико мој, о Пресвета, моја наставнице, срце се моје испуњује ридањем, вапајем и плачем многим, у недоумици мојој. Јер какав ћу почетак показати? Какво ће појање изрећи бедне усне моје похвали твојој, Пречасни? Од недостатка разума мојега вапијем ти, господине мој, јер сам, недотупаван и некористан, усуђујем се да похвалим твоју величину...

Радуј се, Пречасни, вођу старцима, и заступниче удовицама, и хранитељу сиротима! Радуј се, младима васпитање, и сило, и наставниче набоље! Радуј се, помоћниче у биткама! Радуј се, победиоче непријатељских варвара! Радуј се, лествице која уздиш чеда и људе своје под небеске кровове, и усељаваш у ливаду духовну!

Радуј се, архијерејима добри украсе и праведни, неувехли венче! Радуј се, са апостолима саседеоче, и сапроповедиоче, и саучитељу! Радуј се, који се саста с мученицима, заједно с њима пострада и заједно похвали! Радуј се, монасима бодро око и наставниче дивни, правило неисказано! Радуј се, пустињацима утехо, онима који инокују тишино! Радуј се, исправљање нама који грешимо! Радуј се, очистиоче саблазни! Радуј се, тихо пристаниште онима који броде! Радуј се, ослободиоче уза греховних! Радуј се, мосте који преводиш у вечни живот! Радуј се, неисцрпни изворе! Радуј се, рају који векујеш, красни и дивни! Радуј се, цвете вере небеснога вртограда! Радуј се, умни граде отачаства својега! Радуј се, лозо доброплодна, која нам истиче весеље! Радуј се, грозде сазрели који истиче сок слатки, а одузима пијанство греховно! Радуј се, господине мој свети, и опет радуј се, свагда се веселећи код престола Владике својега!

Али, о Пречасни, сети се мене, грешнога слуге својега, Стефана! Не заборави мене, убогога твојега! Не заборави мене, који лежи у безакоњима! Не заборави мене који се ваљам у блату сласном, него пружи пресвету своју десницу, којом ме и благослови у варљивом животу овом, и руководећи научи да идем стопама твојим, ако и недостојна, ако и некорисна, ако и непотребна!...☐

Превео Миливоје БАШИЋ

Тате убијају Србе маме у Србији

Око пет хиљада муслимана Цазинске кра-јине, напустило је своје домове, а нови кров над главом потражило и пронашло у мјестима Србије. Ко су они и шта данас раде у земљи која им је у свему замјенила родни крај? Зашто су дошли баш у Србију, и међу људе који су често били на нишану њихових сународника - муслимана?

Не би било поштено одговарати на ова питања, а да се не крене од имена већ одавно провјерених непријатеља српског народа. Ето, на примјер, у Београду, лагодно, и без икаквих проблема живи породица Ирфана Љубијанкића, трећег човјека некадашњег босанскохерцеговачког СДА и лидера који већ мјесецима са муслиманима Цазинске крајине покушава затрти све што је српско, машући ножем и пријетећи истребљењем Срба. Супруга тог човјека, наравно муслиманка, са своје двоје дјеце и Ирфановом сестром Разом, без икаквих проблема живи у Београду.

Надаље. Хакија Поздерац, легенда муслиманског покрета Цазинске крајине, и човјек који је први пут 1985. године, у Основној школи у селу Грахово код Велике Кладуше, позвао муслимане да промијене свој однос према својим комшијама - Србима, данас такође живи у Београду - у вили Симе Луке Лазића са својим истомишљеницима и скупља новац за муслиманске бојовнике у Цазинској крајини.

У Београду се налазе и жена и дјеца, али и отац и мајка Жељка Вукадиновића, новинара муслиманске телевизије у Бихаћу који сваког дана, у својој емисији, учи муслиманску дјецу да мрзе "тамо оне преко Дрине", упућујући четницима, како их зове, најружније ријечи које се не чују ни међу кочијашима. А код тих "преко Дрине", заправо код "Жељкових четника", васпитавају се његова дјеца.

И тако редом. Прича сличних овим је безброј. Народ смо који прашта, али зар нас истине попут ових могу оставити равнодушним.□

С. САБЉИЋ

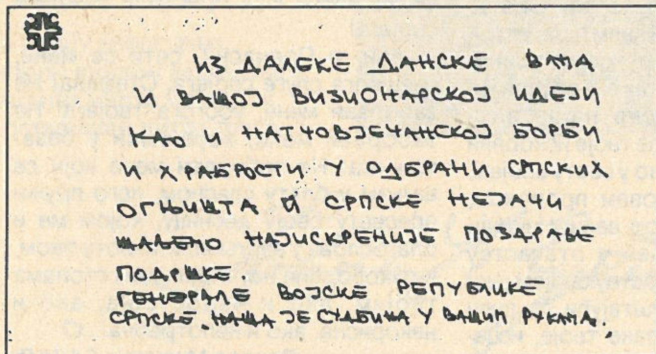

КОПЕНХАГЕН, 5.03.1993.

МЛАДИЋ РАТКО

ГЕНЕРАЛ

СРПСКА РЕПУБЛИКА

-VIA BEOGRAD SRBIJA-

ИЗ ДАЛЕКЕ ДАНСКЕ ВАМА И ВАШОЈ ВИЗИОНАРСКОЈ ИДЕЈИ КАО И НАТЧОВЈЕЧАНСКОЈ БОРБИ И ХРАБРОСТИ У ОДБРАНИ СРПСКИХ ОГЊИШТА И СРПСКЕ НЕЈАЧИ ШАЉЕМО НАЈИСКРЕНИЈЕ ПОЗДРАВЕ ПОДРШКЕ.

ГЕНЕРАЛЕ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ. НАША ЈЕ СУДБИНА У ВАШИМ РУКАМА.

HITNA RADIO PORUKA PUTEM RADIO AMATERA

PORUKA ZA: PROFESORE, ASISTENTE, SARADNIKE I STUDENTE ELEKTROTEHNIČKOG FAKULTETA SARAJEVO

PORUKU ŠALJU: PROFESORI, ASISTENTI, SARADNICI I STUDENTI ELEKTROTEHNIČKOG FAKULTETA BANJA LUKA

DRAGE KOLEGE,

VEĆ DUGO VREMENA NEMAMO NIKAKVIH INFORMACIJA ŠTA SE DOGODILO SA PROFESORIMA, ASISTENTIMA, SARADNICIMA I STUDENTIMA ELEKTROTEHNIČKOG FAKULTETA SARAJEVO, U OVOJ NAŠOJ SVEOPŠTOJ KATASTROFI - RATNOM VIHORU. ŽALJELI BI ZNATI DA LI FAKULTET RADI, GDJE SU PROFESORI, ASISTENTI, SARADNICI I STUDENTI. ŽELJELI BI VAM DRAGE KOLEGE POMOĆI.

NAŠ FAKULTET, ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET BANJA LUKA, REDOVNO RADI I NASTAVA U LJETNOM SEMESTRU POČINJE 1.3.1993. GODINE (1. marta 1993).

SPREMNI SMO PRIHVATITI SVE ONE KOJI ŽELE DOĆI U NAŠU SREDINU DA OVDJE SA NAMA ŽIVE, RADE I STUDIRAJU.

VI ZNATE DA JE NAŠ FAKULTET JEDAN OD NAJSTARIJIH FAKULTETA I FAKULTET SA DUGOM TRADICIJOM NA NAŠIM PROSTORIMA.

MNOGI OD VAS SU NAM RODBINA, PRIJATELJI I VRLO NAM DRAGE KOLEGE, TE BUDUĆI PRIJATELJI.

ČEKAMO VAŠ ODGOVOR.

Зла времена

За чуђење је шта ови, "назовимо их", нау-чњаци, стручњаци, паметни људи, раде са овим свијетом. Иницирају демократију централистичком диктатуром. У то име оснивају се централистичке управе по свијету. Шта је било Коминформ, шта су Уједињене нације, Савјет безбједности, Европска заједница, Кебс, Нато-пакт и друге? Све су то централистичке управе за централистичко управљање, које кроје калуп за капу.

Ватикан је епицентар свјетског зла. Да би фашизирао свијет за први свјетски рат нашао је Виљема, за други Хитлера, а за трећи дресира Кола, али овај мудрац не дјелује директно већ посредно да би освојио Европу, а затим цио свијет. Велике силе већ су се ухватиле за главу због уједињења Њемачке.

Америка је похитала да би прва доминирала свијетом, па је јуришала на Србе у Југославији. Актер су јој Уједињене нације. Потенцира у Србији и Црној Гори што више политичких странака ради разједињења, пријевремене изборе ради свргавања постојеће власти, шаље своје агенте ради преузимања власти, поставља економску блокаду да би привољела на диктат, велике мировне снаге у Босну које, умјесто мира, наоружавају муслимане и Хрвате за покољ Срба, припрема велики ваздушни напад на Босну и Косово, али било би пожељно да размисле о повратку те ескадриле, па и пожару који се неће локализовати у Југославији.

Мировне снаге у Босни Србима спремају ваздушну блокаду, хтјеле би да им узму и лако наоружање, да им ставе лисице на руке и да кажу: изволʼте 'усташе' јуриш на Србе. А зашто је то тако? Срби су љубимци правде и слободе, а то све не одговара диктатури. Илустрације ради нека послуже ови стихови, из пјесме крајишких јунака:

"Воли своје поштуј туђе, Не сели се са огњишта, Тако ради, мој Србине, Не може ти нико ништа".

А Максим Горки каже:

"Био негде неки човек, истини само пријатељ, и због тога целог века нико га није волио".

Нека нам послуже ови стихови који наводе на размишљање како се атакује на Србе у свијету због правде, истине и слободе. Све ће једног дана испливати на површину и питаће се људи зашто је човјек човјека убијао. Србија и Срби у свијету постаће узор консеквентности и хуманизма у свијету.□

Благоје ДУРСУН
Требиње

ГАРАН

Наставак са стране 37.

Сутрадан је његов вод ишао на прву линију. Мало се нелагодно осјећао јер му је митраљезац Гојко причао да су недавно, код посљедњих кућа у селу, нестала тројица војника. Те ноћи није било пуцњаве, али ујутру су само нашли капу оног Савића из Прекаја. Шта је било са њима нико не зна, а ни они с друге стране не хвале се да су их заробили.

Њега и још четворицу, заједно са митраљесцем Гојком, поставише баш код куће гдје су недавно нестали војници. Преко ливаде, под шумом, назирали су се ровови непријатеља. Било је мирно, а командир Брко је наредио да се будно прати свако кретање на супротној страни и да се чувају снајпериста. Полако се дан смиривао, а Гарану се појавила жеља да запали цигарету. Би му то чудно јер никад раније није пушио.

Онда нешто рикну испред њега и баци га на дно рова. Комади истргнуте траве и земље падали су по њему.

- У заклон! Лези! Туку бацачима! - чу се Бркин глас кога надјачаше експлозије мина.

Гаран успје само да рукама покрије главу и да се шћућури уз зид рова. Мине су пљуштале као крупна љетња туча и раздирале све око себе. Једна је погодила кров куће иза њихових леђа. Полетјеше увис цријеп, грађа и дио димњака, а онда "црвени пјетао" засја на крову. Чинило му се да се нашао усред пакла. Тешко је дисао јер су га гушили прашина и дим. Закашљао се а по њему су добовали земља, каменчићи и трава што их је откидала минобацачка ватра. Исчили му, у том часу, све из главе и нађе се у неком кошмару, а рукама је све више притискао сљеопочнице, које су хтјеле, од те некє празнине, попуцати. Онда, изненада, као што је и почело, све утихну, али се и даље осјећао мирис барута који је дражио ноздрве и нагонио на кашаљ.

- Јесте ли живи? Јављајте се! - чу Бркин глас и то га тргну из кошмара у који је био, због бјесомучне ватре минобацача, запао. Иза њега је горјела кућа. Дужином рова јављали су се борци. На срећу нико није био ни огребан, само су били прашњави и кашљали су због барутног дима.

- Пази, сада ће кренути пјешадија! Удри у месо али када му будеш видио беоњачу - командовао је Брко, који је војевање започео још у Лици.

Проломише се пуцњи митраљеза, пушака и калашњикова отуда испод шуме, а онда Гаран угледа како, халачући и вриштећи, искачу људи у шареним униформама из ровова и јуришају ка њима. Чврсто је стегао аутомат и нанишанио једног, најрглатијег, с митраљезом, који је, насумице, просипао рафале по ливади испред њих. Зачудо, није осјећао страх. На нишану је и даље држао задриглог галамџију. Око њих су фијукали меци, откидали су мање земље и иверја, него мало прије, мине. Зацрни се талас људских тјелеса испред њих и поче се увијати као нека велика змијурина. Учини му се да угледа беоњаче у непријатељског митраљесца и повуче обарач. Застаде човјек, па поскочи од земље као да га неко подиже, а митраљез заћута. Загрмјеше око њега пушке. Гојков митраљез засу усталасан строј непријатељских војника. Пуцао је и даље тамо по оној црној змијурини. Устукнуше они пријеко, неко им командова повлачење и посакриваше се у дубину ровова, који се једва назираше.

Завлада опет тишина, а на ливади су се, на неколико мјеста видјела беживотна тјелеса. Згади му се то и поче повраћати. Осјети нечију руку на рамену и угледа онда отворену кутију цигарета пред собом.

- На, запали, јуначино! Познаде Гојково лице гараво од барута. Добро си се држао, а луд си што оног митраљесца пусти да ти скоро ушета у ров. Боме, имаш ти јуначко срце.

Гаран није говорио. Узе цигарету и повуче дим, први пут у животу, и наслони се на зид рова.

Спустила се љетња ноћ, а Гаран је и даље зурио у земљу испред себе и повлачио димове, дубоко у себе. □

ФУДБАЛСКЕ КУКАВИЦЕ "ПОКВАРИЛЕ" СПОРТСКИ СПЕКТАКЛ У БАЊОЈ ЛУЦИ

"Звијезде без покрића" остале у Србији

Иако су фудбалери Борца раније без икаквих проблема долазили у Бању Луку и Републику Српску, овога пута, пред меч њихове екипе против селекције Републике Српске, која је наступала под именом Репрезентације "Гласа српског", Борчеве новајлије одбиле су да наступе у ревијалном мечу на Градском стадиону. Одбили су то предсједнику Клуба Анђелку Граховцу и новом тренеру Владимиру Петровићу - Пижону.

Размажене звијезде, звијезде без покрића, показале су сву своју људску биједу, спортско сиромаштво, недостатак родољубља, и у исто вријеме разочарали су све оне који воле спорт, поготово фудбал у нашој новој држави која се тек ствара и уобличава. Разочарали су и наше ратнике, храбре борце у рововима на ратиштима широм Републике Српске, који су преко ТВ или штампе редовно пратили како играју у Југославији. Навијали су свим срцем за нове побједе, радовали се успјесима и туговали због пораза.

Сада су им они ударили шамар да им образи још бриде. Показали су да их, нити поштују, нити уважавају. Показали су да је борба за слободу српства на нашим просторима њима страна, да их интересује само лични просперитет, количина њемачких марака, да маштају само како да "измагле" из наше земље.

Оправдање да се плаше пута кроз сјеверне дијелове Републике Српске не стоји, јер су у Бању Луку стигли наши домаћи момци. Стигли су без икаквих проблема, одиграли историјску утакмицу, показали да се и код нас у Републици Српској, осим да знамо да ратујемо - и то веома успјешно, могу догађати и оне љепше ствари као што је фудбал. Одиграли су утакмицу против Репрезентације "Гласа српског", у ствари репрезентације Републике Српске.

Кукавице и плашљивци остали су тамо у Србији у топлим апартманима београдског хотела "Младост" или нешто мање луксузнијим у Костолцу. Рећи ће неко да је тих шеснаест "странаца" прволигаша Борца покварило спортски спектакл у Бањој Луци. Није тако. Они су својим недоласком фудбалску представу учинили још грандиознијом, још већом и значајнијом. Показано је и њима и фудбалским форумима Југославије, који се још увијек плаше да нас признају и да нам дозволе да своје спортске мечеве играмо у својим градовима, да политичку и привредну блокаду и спортом можемо да разбијамо заједно.

Можда и није толико важан коначни спортски резултат. Но кажимо и њега: Борац је головима Милинковића и Грилића са 2:0 савладао Репрезентацију "Гласа српског". Много је важније да смо показали да се у Бањој Луци безбједно може играти, да се овдје без икаквих проблема може сигурно доћи и вратити. Показали смо да нам се што прије мора дозволити да наши фудбалери, кошаркаши и кошаркшице, рукометаши, џудисти... играју у својим градовима на територији Републике Српске. Наши храбри ратници су се изборили за слободу и мир, они храбро чувају наше границе. Па, зашто им кроз спорт и фудбал посебно, не одати заслужено признање? □

Момо ЈОКСИМОВИЋ

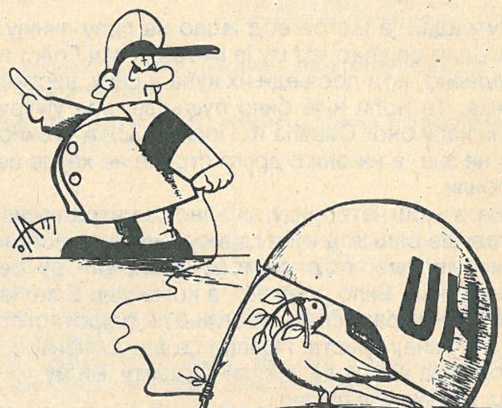
УКРШТЕНЕ РИЈЕЧИ

17

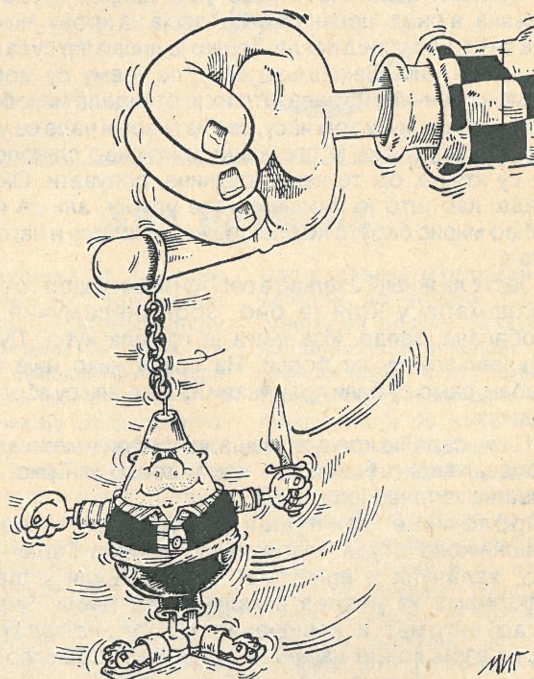
AUTOR: EVROPA	RUDNO NALAZIŠTE U SRBIJI	ČUVENA PORODICA GRADITELJA VIOLINA	NEDOLAŽENJE	ŽENSKO IME	STANOVNICI PODKROVLJA	SMANJITI DEBLJINU	RANIJI DANSKI FUDBALER
UZVIŠENJE ISPRED NOVOG SADA			Н			С	
REMETITI, SMETATI			С			Т	И
MUŠKO IME			Д			А	
BORAVAK NA NOGAMA	С	Т	О	Ј	А	Њ	С
RANIJI PREDSEDNIK MOK, LORD			Л			И	
ITALIJA	Ч	PAPIN GODIŠNJI PRIHOD / ZAMAZATI MAŠĆU	А			Т	OPSEŽNO PISANO DELO
GRAD U ARGENTINI	Р	У	З			Ч	
VRSTA GLINE	У	М	А	SVEZA / SKRŠITI		PORTUGAL / ITALIJANSKI SLIKAR ANTONIO	П
RASA PASA	Д	А	К		DRŽAK NA VIOLINI / ENGL. GLUMICA LI		
NOVI SAD	Н	С	OBAR / MEĆAVA, KIJAMET (TUR.)				
PRAVO IME ITE RINE	И	Т					
MERA ZA SNAGU	К	И					
NOVOSTI ENIGMA	PRIPADNIK NARODA U ŠRI LANKI / ENGL. FUDBALER, DENIS	Т					REPUBLIČKO IZVRŠNO VEĆE
TVORCI PRVOG FILMA, BRAĆA	Л	И	М	И	Ј	Е	Р
KISEONIK	О	ŠUMA ODREĐENA ZA SEČU (MN.) / SUMPOR					И
ENGLESKI GLUMAC PITER		С					В

• **Доказ да стварно не желимо рат: ратујемо без објаве рата.**

ЧАПЕК

Аутор: Никола ОТАШ

• **Јесу ли мртви пали узалуд? Ако јесу онда свијет остаје какав јест.**

БАРБУСЕ

• **Нико не може гарантовати успјех у рату, може га само заслужити.**

ЧЕРЧИЛ

• **У рату: одлучност. У поразу: пркос. У побједи: великодушност. У миру: добра воља.**

ЧЕРЧИЛ

• **Вјештина ратовања је вјештина уништавања људи, као што је политика вјештина да буду преварени.**

АЛЕМБЕРТ

ДОБРИЧЕВО, манастир Ваведења Богородичног, недалеко од Билећа, са црквом у облику уписаног крста, насталом на прелазу XV у XVI век. Припрата је из XVIII века. Живопис је из три епохе. Најстарији се налази на источном зиду и потиче из почетка XVI века; почетком XVII века наос је осликао познати Георгије Митрофановић; око 1745. зограф Теодор је извео фреске у припрати. Због стварања вештачког језера, црква је пренета у село Орах 15 km јужно од Билеће.